

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Samlinger

til

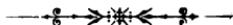
Jydsk Historie og Topografi.

2. Række. I. Bind.

Udgivet

af

det jydske historisk-topografiske Selskab.

Aalborg.

Marinus M. Schultz's Forlag.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

1886—88.

Om Rigsraad Niels Clementssøn til Avns- bjerg og hans Børn.

Meddelt af V. A. Secher og A. Thiset¹⁾.

Efterhaanden som hvert enkelt Tidsrum og hver enkelt Gren af vort Fædrelands Historie gjøres til Gjenstand for selvstændig Forskning og grundig Undersøgelse, ændres i Mangt og Meget den fra Fortiden overleverede Opfattelse af Begivenheder og Personer. Hist og her viser det sig vel, at et og andet berømt Navn ikke kan taale en saadan nærmere Undersøgelse, men til Gjengjeld fremdrager denne hidtil oversete Fortjenester, afviser mangen en nedssættende Dom som ubillig, og bringer Navne til Ære og Værdighed, som Fortiden havde ladet hensynke i en ufortjent Forglemmelse.

Blandt de Navne, som en nyere Tid saaledes atter har bragt for Lyset, er ogsaa Niels Clementssøns. Medens Arild Hvitfeld, der dog levede ikkun et Par Menneskealderes efter ham, end ikke nævner hans Navn i sin Krønike, ofrer Allen i »De tre nordiske Rigers Historie«²⁾ ham en længere Karakteristik og i »Aktstykker til Christiern II.'s Historie«³⁾ en kort Biografi og flere nyere Forfattere have meddelt lignende Biografier af ham og hans Slægt⁴⁾. Alle følde de en ugun-

¹⁾ Ansvaret for den personalhistoriske Del paahviler særlig A. Thiset, for Bilagenes Udgivelse og juridiske Anmærkninger særlig V. A. Secher.

²⁾ 2. Bd. p. 87 ff.   ³⁾ 1. Bd. p. 23 ff.

⁴⁾ Heise i »Saml. til jydsk Historie og Topogr.« 1. B. p. 327 f. F. Hvass i »Samling af Meddelelser om Personer og Familier af Navnet Hvass« 3. B. p. 88 f. og 4. B. p. 104 f.

stig Dom om Niels Clementssøn, saa ugunstig, at man maa indrømme, at han med den havde været bedre tjent med vedblivende at hvile i Forglemmelse. Hidtil har der dog kun foreligget saare lidet Materiale til hans Historie, og der lader sig destoværrø overhovedet næppe mere fremdrage tilstrækkeligt til at følde en retfærdig Dom over ham.

Niels Clementssøns hele Liv er i Grunden en fortsat Række af vistnok uløselige Gaader. Allerede hans Herkomst er en saadan Gaade, thi vel udtales alle de nyere Forfattere, der nævne ham, at Niels Clementssøn var af borgerlig Herkomst og fik Skjold og Hjelm af Kong Hans, og det med en saadan Enstemmighed, at det burde være en fastslaet Kjendsgjerning; men i Virkeligheden have vi fra hans Sæmtid intetsomhelst paalideligt Vidnesbyrd med Hensyn til hans Fødsel og Ungdom. Hvad Nutiden har kunnet meddele i saa Henseende, skyldes vistnok en gammel Optegnelse i de saakaldte »Jydske Antiquiteter«, en Række Meddelelser om Fortidsminder, som den 1618 afdøde, for sin Lærdom bekjendte Fru Anne Krabbe til Stenalt har ladet optegne¹⁾). Idet hun beskriver de Navne og Vaaben, som fandtes i St. Mortens Kirke i Randers, hedder det: »Y denn thredie Hueling: Først ett wabenn, halff huid och halff gull, longs offuer, y dett huide enn halff suort Ørnn met Vinger, Føder och Hals, y dett gulle theo skafftaffuels Bielker, suorte och huide; nedenn for staar Niels Klemidszenn till Auindsberigh. For Niels Klemidszenn gaff Konng Hanns Skieldt och Hielom och sad hannd wdj Dannemarckis Rigis Raad nederst paa Benckenn, och war Lanndsdomer her wdi Landitt, hand haffde Kalæ, Ørum y Thye och Torup Ladegaard wdi Forlening och leffuer der Ingenn aff hanns Effterkommere wdenn Jørgenn Harbue.« Det er nu i og for sig ikke saa mærkeligt, at man lod denne Angivelse om Niels Clementssøns Herkomst staa til troende, thi dens Forfatterinde var jo født en Menneskealder efter Niels Clementssøns Død og levede saaledes paa en Tid og i en Egn, hvor denne mærkelige Mand endnu maatte være i frisk Erindring; men der er Punkter i hendes Meddelelse, der vække Twivl, og derved rokkes Troen paa det Heles Korrekthed. Det er rigtigt nok, at Niels Clementssøn sad i Rigens Raad, men

¹⁾ Genealogisk-Heraldisk Selskabs Arkiv i Geh. Ark. 40 Nr. 20.

hvis Fru Anne med Tilføjelsen »nederst paa Bænken« vil antyde, at han maatte tage til Takke med den ringeste Plads i Raadet, saa har hun sikkert kun til Dels Ret. Da Raaderne sade efter deres Anciennitet i Raadet, er Niels Clementssøn vel ligesom enhver anden ny Rigsraad ved sin Indtrædelse blevsen sat »nederst paa Bænken«, men han rykkede rigtignok op i Lighed med de andre Raader, saa at der ved Kong Hans's Død sad fire yngre Raader nedenfor Niels Clementssøn, og det var sandelig øetstore Mænd, nemlig Hans og Torbern Bille, Aage Andersen (Thott) og Mads Eriksen (Bølle). Disse fire nævnes ikke blot *efter* Niels Clementssøn i den Forsikring, Rigsraadet 13. Juli 1512 gav Kong Hans om at tage hans Søn Hertug Christiern til Konge efter hans Død, men de have ogsaa forseglet dette Brev i samme Rækkefølge¹⁾. Det er end videre rigtigt nok, at Niels Clementssøn var Landsdommer og havde Kalø i Forlening, men derimod vides der ikke det Mindste om, at han ogsaa har været forlenet med Ørum, Thy og Torup Ladegaard, hvorimod Fru Anne ikke synes at have vidst, at han ved sin Død sad som Lensmand paa Aalborghus og desuden havde Hind, Ulvborg og Vandfuld Herreder. Endelig er det vel tvivlsomt, om der ikke paa Fru Annes Tid endnu har levet Efterkommere af de Døtre af Niels Clementssøn, der blevne gifte i ufri Stand, men det er jo muligt, at den højadelige Dame med beraad Hu ikke tog Hensyn til dem.

Der kan saaledes ikke tvivles om, at Fru Anne Krabbes Beretning ikke i Et og Alt er paalidelig; man vil desuden strax se, at hun i Virkeligheden slet Intet siger om Niels Clementssøns Fødsel. Fortællingen om den borgerlige Herkomst er en — forøvrigt naturlig og her særlig nærliggende — Slutning, som Nutiden har draget af Fru Annes Beretning, at Kong Hans gav ham Skjold og Hjelm, eller, som en nyere Tid vilde kalde det, adlede ham. Beretningen om hans borgerlige Herkomst staar og falder altsaa med Fru Annes Udsagn, at Kong Hans adlede ham. Et saadant Adelsbrev kjen-des nu for det første ikke, hverken i Original eller i Afskrift; vi vide end ikke, naar det er udstedt, ja, hvad mere er, vi kan ikke slutte os det til af de Aktstykker, Niels Clementssøn

---

¹⁾ Geh. Ark. Hyldinger 15 a.

vedrørende, som endnu haves, thi lige fra hans første Fremtræden og til hans Død kaldes han i Flæng »vor Mand og Tjener«, »Velbyrdig Svend«, »Væbner«, »vor Tjener«, »denne Brevviser« eller simpelthen »Niels Clementssøn«. F. Ex. i Aaret 1503 kalder Kongen ham d. 10. Febr. i en Rettertingsdom »vor Mand og Tjener«, og ottende Dagen efter, da Niels til Vitterlighed forsegler et Mageskifte, som Landsdommeren Peder Brockenhuis gjorde med Kronen¹⁾, kaldes han Væbner; begge Steder betegnes han altsaa afgjort som en Riddermand-mand; men 4. Juni s. A. kalder Bispen i Viborg Niels Friis ham kun »denne Brevviser Niels Clementssøn« og det er endda i et Gjældsbrev, som Bispen udgav til ham²⁾. Der kan indvendes, at den fødte Adel ikke vilde anerkjende Brevadelen, saaledes som adskillige Exempler vise, bl. A. den 1440 adlede Borgemester i Odense Hans Mule, der saa at sige aldrig betegnes som Adelsmand i samtidige Breve, skjønt han førte adeligt Vaaben; men han vedblev vistnok ogsaa at drive borgerlig Næring og ligesaa de fleste af hans Efterkommere. Kongen i det mindste burde dog respektere Niels Clementssøns Ret som fri Mand, i Fald Kongen selv havde forlenet ham dermed, og dog nævnes Niels Clementssøn 1491 kun »vor Skriver« og i 1498 »vor Tjener«, skjønt hans Brev paa Frihed og Frelse maa være udstedt før 1490, da han i dette Aar kaldes Væbner; hele Historien om, at Kongen har givet Niels Clementssøn Skjold og Hjelm, bliver derfor vist lige saa tvivlsom, som adskillige andre lignende Beretninger om Adelsbreve, som skulle være givne til nyopdukkende Adelsmænd fra den Tid og tidligere f. Ex. Odense Borgemestrene Peder Marsvin og Mikkel Pedersen (Akeleye), Landsdommeren paa Langeland Mattis Jonsen (Hvedeax) o. Fl.

Hertil kommer nu, at Fru Anne Krabbes Beretning ikke er den eneste Angivelse om Niels Clementssøns Herkomst, som Fortiden har efterladt os. Klevenfeldt ejede et gammelt Manuskript, der fortalte, at Niels Clementssøn ogsaa skal have

¹⁾ Geh. Ark. Skjøder og Mageskifter.

²⁾ Endogsaa ufri Mænd undlade saa sent som 1507, da Niels Clementssøn dog baade var Rigsraad og Landsdommer, at betegne ham som fri Mand (se Bilag V., hvis Betydning dog forrykkes noget derved, at det synes at være opsat af Niels Clementssøn selv).

heddet Niels Ottesen, og var en Slegfredsen af Hr. Otte Nielsen (Rosenkrantz), der skaffede ham Skjold og Hjælm, og at hans Moder var af Adel. Der er imidlertid allerede den Hage ved denne Beretning, at hverken dens Alder eller dens egenlige Forfatter kjendes, og dermed mangler det bedste Grundlag til at bedømme dens Paalidelighed. Der foreligger ikke fra samtidige Dokumenter den mindste Støtte for Paastanden om, at Niels Clementssøn ogsaa skal have heddet Niels Ottesen; derimod taler ganske vist den Omstændighed, at Niels Clementssøns egne Sønner ikke kaldte sig »Nielsen«, — men ligesom Faderen brugte »Clementssøn« som et Slægtnavn, — for, at heller ikke han havde dette Navn fra *sin* Faders Fornavn. Ej heller ses Niels Clementssøn i en paafaldende Grad at have været knyttet til Hr. Otte Nielsens Slægt, — naar undtages Thomas Iversen (Juel), der paa mædrene Side var af de Rosenkrantzer og mulig har staatet i et venskabeligt Forhold til Niels Clementssøn¹⁾, samt den lærde Doktor Erik (Nielsen Rosenkrantz), der gav ham Fuldmagt til at indløse Gods paa Fyen, som Hr. Eriks Svoger Hr. Niels Gundesen (Lange) havde pantsatte hans Farbroder Hr. Ludvig Nielsen²⁾), — men paa den anden Side var det jo heller ikke saa mærkeligt, om netop hans Faders storættede Slægt havde vendt ham Ryggen, lige som Niels Clementssøn paa sin Side overhovedet ikke gav sig meget af med Højadelen. Værre er det, at vi allerede i Forvejen have et Par ligesaa tvivlsomme Beretninger om andre uægte Sønner af Hr. Otte Nielsen, hvem han i lige Maade skal have skaffet Skjold og Hjælm. Dette fortælles først om den Staffen Nielsen, hvis Adelsbrev fra Aaret 1453 endnu er i Behold³⁾, og dette Adelsbrev er ganske rigtig udstedt »ad relationem Domini Ottonis Nicolai militis«. Meget mulig er altsaa Traditionen rigtig, men K. Barner i Familien Rosenkrantz's Historie I.⁴⁾ fæster dog ingen Lid til den, og det ligger ogsaa nær at antage, at det netop er Hr. Otte Nielsens Navn paa Adelsbrevet, der har foranlediget Traditionen. Der kjendes forøvrigt slet Intet til denne Staffen Nielsen, thi ligeoverfor Barners Angivelse, at den holstenske Adelsslægt Leve skal nedstamme fra ham, staar Adelslexikon-

¹⁾ Se Bilag III. ²⁾ Ældste Archivregistraturer 4. B. p. 415. ³⁾ I Oldnordisk Museum. ⁴⁾ p. 165 (»ad reqvitionem« er Fejlfæsning).

nets Beretning om, at dens Stamfædre vare de af Kong Christiern I. adlede Brødre Lorens og Jonge Leve¹⁾.

Dernæst skal Hr. Otte Nielsen have havt en uægte Søn, »hvem han elskede meget«. Ogsaa denne Søn, der førte det mærkelige Navn Anders Ottesen Flintesten, skal Kong Christiern have adlet, men der haves ikke den fjerneste paalidelige Hjemmel for hans Existents, og naar man af Dyrskjøts Beretning, »at der er bleven navnkundige og fornemme Folk« efter denne Anders Ottesen, har ladet sig forlede til at antage ham for at være Stamfader til de Skaktavl Friiser, saa har man, som Barner²⁾ paaviser, været fuldstændig paa Vildspor. Imidlertid er der dog den Mærkelighed ved Fortællingen om samme Anders Ottesen, at det Vaaben, der tillægges ham, nemlig en halv Ørn og Rosenkrantz'ernes skaktavlede Skraabjælke, har en ikke ringe Lighed med Niels Clementssøns. Overhovedet er vistnok Niels Clementssøns Vaaben det eneste visse, man har at holde sig til med Hensyn til hans Herkomst.

Hvis det er rigtigt, at Niels Clementssøn er en uægte Søn af en eller anden Adelsmand, bliver Forskjellen mellem hans egen og hans Sønners Stilling yderst paafaldende. Han selv skal være blevet adlet, men desuagtet og uagtet han opnaar de højeste Stillinger i Samfundet, formaar han ikke fuldt ud at trænge ind i den fødte Adels Kreds, og han slutter kun Ægteskab med en ufri Kvinde. Hans Søn eller Sønner derimod, der ere avlede udenfor Ægteskab og det med en ufri Kvinde, faa intet Adelsbrev, og dog betegnes de overalt af deres Samtid som fri Mænd, og den af dem, som bliver gift, ægter en Jomfru af gammel Adel. Mon ikke den væsenligste Grund til denne Forskjel ligger i, at Niels Clementssøn selv anerkjendte alle sine Børn som ægte i den Grad, at vi nu ikke med Vished kunne skjelne mellem hans ægtefødte og hans uægte Børn, hvorimod Niels Clementssøn ikke er blevet anerkjendt af sin Fader, hvem han saa end var? Ellers maatte det jo antages, at Niels Clementssøn førte sin Faders Vaaben, ligesom hans Søn Rasmus Clementssøn førte

¹⁾ Ad. Lex. I. p. 827.

²⁾ Rosenkr. I. p. 164, jfr. Danmarks Adels Aarbog 1886 p. 129 ff.

hans¹⁾; men den udtrykkelige Angivelse hos Klevenfeldt, at Niels Clementssøns Moder var af Adel, leder Tanken hen paa den Formodning, at det Vaaben, som Niels fører, er hans Moders, thi dette Mærke er et velkjendt, gammelt Adelsvaaben. Det førtes først og fremmest af en gammel, anset, falstersk Æt, der paa Grund af sit Svogerskab med den sjællandske Slægt Markmand i Slægttebøgerne betegnes med samme Navn²⁾; den sidste Mand, som kjendes af dette Vaaben paa Falster, var Hr. Hans Pedersen, der 1472 var Præst i Nykjøbing³⁾. Det førtes dernæst ogsaa af Jens Nielsen, der 1447 var Præst og Kapellan paa Klavsholm⁴⁾, og af Niels Pedersen, der 1454 var Konventsbroder i Dueholm Kloster⁵⁾; dog var Vaabnet forsvundet baade i Jylland og paa Falster med Slutningen af det 15. Aarh., saa at Niels Clementssøn vistnok paa sin Tid var ene om at føre det⁶⁾. Antages det nu, at Niels Clementssøn er Søn af en Jomfru af denne Slægt og en Hr. Otte Nielsen, det vil sige et anset og rigt Medlem af Højadelen, saa finder adskilligt gaadefuldt i hans Liv sin Forklaring. Han staar besynderlig frændeløs, men det er naturligt, thi hans mødrene Slægt er uddød og hans fædrene vil ikke kjendes ved ham; Faderen kan ved sin Indflydelse have banet ham den første Vej til de høje Stillinger, han senere

¹⁾ Ad. Lex. I. p. 103. Angivelsen her, at det ene Feldt kun viser en Bjælke, er næppe rigtig; baade Anne Krabbes Beretning, Niels Clementssøns Segl og hans Vaaben paa Niels Harbous Ligsten i Hvam Kirke viser to skaktavlede Bjælker. Paa Ligstenen er Hjælmetegnet 7 Faner (se Klevenfeldts Nobilitas Danica ex Monumentis).

²⁾ Adels Lex. II. p. 10.

³⁾ Klevenfeldts Segl-Samling i Geh. Ark.

⁴⁾ Henry Petersen: Danske gejstlige Sigiller Nr. 771.

⁵⁾ Sammesteds Nr. 666.

⁶⁾ I Ahnetavler over Niels Clementssøns Descendenter af Slægten Harbou, f. Ex. Christian Harbous 1716 (hos Klevenfeldt), kaldes Niels Clementssøns Datter »Ærlig og Velbyrdig Fru Kisten Machman til Avindsbjerg«. Ligeledes i Otte Harbous Ligprædiken fra 1728 (ifl. Meddeelse af Hr. Kapitain F. H. W. Harbou), men da hun i deres Faders Christian Harbous Ligprædiken af 1687 kun kaldes »Fru Kisten Klemmensdatter til Afuensbjerg«, ligger der næppe en Tradition til Grund for Markmand-Navnet; det er snarere tilsat af Sennerne, efterat de i en eller anden Vaabenbog havde truffet deres Stammoders Vaaben under dette Navn.

indtog, og kan have testamenteret ham rede Penge, der i Forbindelse med hans mædrene Arv danne Grundstenen til Niels Clementssøns senere store Pengevirksomhed; samtidig bereder han ham imidlertid, ved ikke at anerkjende ham som sin Søn, en skjæv Stilling i Samfundet, som al Niels's senere Dygtighed, Magt og Indflydelse aldrig formaaede at overvinde. Men den Omstændighed, at det ikke med Vished lader sig afgjøre, i hvilket Samfundslag han har sin Oprindelse, vanskeliggør i højeste Grad en retfærdig Bedømmelse af hans senere Virksomhed¹⁾.

Første Gang, Niels Clementsson nævnes enten offentlig eller privat, er i Aaret 1490, da Landstingshøreren i Viborg Niels Skriver, Domprovst Simon i Aarhus, Kanniken Jens Christensen i Viborg, samt Tyge Jensen (Seefeld), Peder Bilde (Bildt) og Niels Clementsson, *Væbnere*, den 8. Oktober afsige Dom paa Viborg Landting i en Sag angaaende Værge-maalet for Axel Jepsen (Thotts) Børn. Denne Dom kjendes nu kun i en Afskrift hos Peder Dyrskjøtt²⁾), men hvis Afskriften er rigtig, træder Niels Clementsson altsaa allerede her bestemt op som fri Mand. Mærligt er det derfor, at han Aaret efter i et Kongebrev til Movrids Nielsen (Gyldenstiern) kun kaldes »Niels Clementsson, vor Skriver«. Han skulde da oppebære Vederlag af nogle Mænd, der havde borttaget Kongens Fiskegarn i Sebbersund³⁾), og stod altsaa allerede

¹⁾ For Fuldstændigheds Skyld bør det ikke forbigaas, at Niels Clementsen 1499 oppebar Bøder fra forskjellige Sider for den Vold, som i Lemvig var overgaet en vis *Klement Tygesen*; det sker imidlertid paa Kronens Vegne, saa heri indeholdes intet Vink med Hensyn til hans Herkomst. Ej heller lader der sig noget udlede af, at Niels Clementsson 1502 tilskjøder Søren Juul i Hedegaard en Broderdel og en Søsterdel i en Gaard i Hoved i Vor Herred, (*Ældste Archivregistraturer 2. B. p. 128*), i hvilken By en Mikkel Clementsen 1499 ejer en Broderdel i en Gaard (samme steds 126), thi dels er det ikke sikkert, at her er Tale om samme Gaard end sige om samme Broderdel begge Steder, dels kjeber Mikkel Clementsen først 1499 sig selv ind i bemeldte Gaard, ligesom der for øvrigt Intet er, der tyder paa, at Niels Clementssøns Ejendom her var Arvegods eller paa, at han staar i Forbindelse med de forskjellige Kjøbere og Sælgere af Gods i Hoved, som nævnes samme steds.

²⁾ Klevenfeldts Dokumenter til Slægten Bjørn.

³⁾ Danske Magazin 3. R. 3. B. p. 277.

den Gang i Kongens Tjeneste. Kun faa Aar efter, nemlig fra 1494 af, begynder hans betydelige Virksomhed som Gods-kjøber, hvorom mere senere. Iøvrigt forekommer han i disse første Aar kun sjælden i offentlige Hverv. 23. Juli 1498 gik Befaling til Niels Friis, Electus til Viborg, Hr. Erik Ottesen (Rosenkrantz), Ridder, Peder Brockenhuis, »vore Mænd og Raad«, og Niels Clementssøn, »vor Tjener«, at paadømme en Sag mellem Borgmester og Raad i Viborg paa den ene og Kapitlet sammested paa den anden Side. Brevet herom har Paategningen »Relator Nicolaus Clementis«¹⁾, saa at han alt-saa nu er en saa betydelig Mand, at han har været tilstede, da Kongen afgav sin Resolution, og af denne faaet Befaling til at sørge for dens Expedition. Endnu engang forekommer Niels Clementssøns Navn i samme vidtløftige Retstrætte mellem Viborg By og Kapitel, idet Aaret efter Abbederne i Vitskjel og Øm Kloster, samt Las Mogensen (Løvenbalk), Anders Munk, Tyge Jensen (Seefeld) i Dalsgaard, Oluf Friis, Niels Christiernsen (Tornekrands) i Kyø, Albret Skeel, Niels Clementssøn og Jens Nielsen udi Restrup skulde være hos og undervise Sandemændene ved Fastsættelsen af et Markeskjel²⁾. Ved denne Lejlighed nævnes Niels Clementssøn før en Adelsmand, thi Jens Nielsen til Restrup førte Vinranke-Munkernes Vaaben og var en Søn af Ridderen Niels Christiernsen til Kjølbygaard, og en Søstersøn af Biskop Jens Iversen (Lange) i Aarhus³⁾. 6. Marts 1499 var Niels Clementssøn med flere Adelsmænd nærværende paa Kongens Retteting i Randers, men her bruges ikke Betegnelsen »vore Mænd og Tjenere«, saa det er ikke klart, om Niels Clementssøn paa dette Sted betragtes som fri Mand eller ikke⁴⁾. Aaret efter begynder Rækken af hans Regnskabsbøger, som er meddelt nedenfor. Den viser, at Niels Clementssøn sandsynligvis alt dengang har været forlenet med Hind Herred; thi den omfatter foruden private Forretnings-forhold ogsaa Oppebørsler, som han paa Kronens Vegne har haft her. Formodenlig har han ligeledes haft Ulvborg og Vandfuld Herreder; Regnskabsbogen synes nemlig kun at være

¹⁾ Danske Mag. 4. R. 2. B. p. 264; Heise: Diplomatarium Vibergense p. 110.

²⁾ Danske Mag. 4. R. 2. B. p. 269.

³⁾ Aarhus Bispearkiv 2 Revers fol. 36 Lit. H Nr. 8.

⁴⁾ Langebeks Diplomatarium i Geh. Ark.

det Brudstykke af den hele Bog, som omfatter Hind Herred; i alle Tilfælde havde han Vandfuld Herred 1502, thi da kalder Jep Havels Sønner i deres Skjødebrev ham udtrykkelig for Lensmand dersteds¹⁾, og allerede 1501 oppebærer han Landehjælpen i disse tre Herreder samt i Ribe Len, Vester, Øster- og Nørre-Horne samt Nørlyng, Middelsom og Hids Herreder²⁾. De først nævnte tre Herreder beholdt Niels Clementssøn til sin Død. 10. Febr. 1503 var han, som alt nævnt, nærværende paa Kongens Rettering og kaldes da »vor Mand og Tjener«. 1505 7. Jan. var han atter tilstede paa Kongens Rettering, som holdtes i Odense, og var da Forstander i Ring Kloster³⁾. Denne Stilling har han formodenlig faaet efter Las Lunov, der alt 1492 var Forstander⁴⁾, men hvis Hustru Fru Julien Jensdatter (Seefeld) nævnes Enke 1503⁵⁾. Paa sidstnævnte Rettering var ogsaa Landsdommeren i Nørre-Jylland Peder Brockenhuis tilstede, men han fratraadte Stillingen inden Aarets Udgang, og allerede 28. Okt. var Niels Clementssøn Landsdommer.

Denne Udnævnelse synes, efter Klagerne ved Kong Hans's Død at dømme, at have vakt stor Misfornøjelse blandt Adelen, hvor til man har søgt Grunden i Niels Clementssøns ufri Herkomst. Imidlertid var Landsdommer-Embederne hidtil ikke ved nogen udtrykkelig Lovbestemmelse blevne forbeholdte Adelen; det var ganske vist for de større Landsdommersæders Vedkommende Sædvane, at de beklædtes af fri Mænd, men det var dog ikke mere end et Par Menneskealdere siden, at der paa Domstolen paa Sjællands Landsting sad en ufrimand⁶⁾, og for de mindre Landsdeles Vedkommende, saasom: Møen,

¹⁾ Eline Gøyes Jordebog; jfr. Bilag I.

²⁾ Danske Mag. 4. R. 2. B. p. 168.

³⁾ Aktstykker til Danmarks indre Forhold i ældre Tid p. 153.

⁴⁾ Langebeks Dipl.

⁵⁾ Danske Mag. 1. R. 6. B. p. 120.

⁶⁾ Gerike Degn var 1418 kun Bymand i Ringsted og førte i sit Segl Bogstavet »G.« (Geh. Ark. Topografisk Saml. Voldborg Herred 88), 1420 — 24 var han Landsdommer (Skippinge Herred 84, Merløse Herred 179). 1426 var han fratraadt Embedet som Landsdommer og nævnes atter kun Bymand i Ringsted, men hans Segl viser nu, formodenlig som et Minde om den svundne Herlighed, et Skjold, hvori et »G.« med en Krone over (Vester Flakkebjerg Herred 72).

Bornholm og Bleking, var og blev det meget almindeligt, at man af Mangel paa dertil skikkede Adelsmænd tog til Takke med ufri Landsdommere. Endnu mere Misfornøjelse har det sikkert vakt, at Niels Clementssøn kort efter blev optaget i Rigens Raad og forlenet med et af de betydeligste Len, nemlig Kalø. Rigsraad blev han alt forinden 9. Okt. 1505, da han kaldes »vor Mand og Raad« og var nærværende paa Kongens Retterting, hvor han som alt anført ogsaa var tilstede 28. Okt. i Viborg¹⁾ og 16. Nov.²⁾. Som Lensmand paa Kalø efterfulgte han Jep Krumpen, der alt 1503 kaldes Hovedemand paa Kalø i Peder Brockenuus's forhen omtalte Magelæg af 17. Febr., hvilket han har forseglet til Vitterlighed, og endnu i Juni 1505 havde Lenet³⁾). Niels Clementssøn nævnes første Gang som Lensmand 1506⁴⁾. Allerede 13. Febr. 1505 havde Kong Hans udstedt et Brev, hvorved han samtykkede i, at »os elskelige Niels Clementssøn vor Mand og Tjener og Forstander til Ring Kloster og vor Tolder i Aalborg« har befalet Povl Andersen, Borgemester samme steds, at oppebære Tolden i hans Fraværelse, »naar han andetsteds i Nørre Jylland rejser og vanker Kongens Ærinde og Herv⁵⁾ at bestille«⁶⁾. Niels Clementssøn maa i Sandhed have kunnet trænge til en Lettelse i sine mangeartede Forretninger. Han skulde varetage sit Embede som Rigsraad, som Landsdommer, bestyre sine udstrakte Forleninger, der foruden Kalø med de fem Herreder Mols, Nørre- og Sønder-Djurs, Sønderhald og Østerlisbjerg omfattede Hind, Ulvborg og Vandfuld Herreder, samt maaske alt dengang Rugssø og Hids Herreder, der henhørte til Dronning Christines Livgeding, og hvor han i alt Fald 1511 var Foged⁶⁾.

¹⁾ Geh. Ark. Domme og Tingsvidner 36, Gl. danske Domme 1. B. p. 33.

²⁾ Topogr. Saml. Torsjø Nr. 4 b.

³⁾ Han kaldes Hovedemand paa Kalø i et Skjede, som Fru Kirsten Ottedesatter, Ebbe Andersen (Ulfelds) Enke, har udstedt til ham (Klevenfeldt: Ulfeld). Jep Krumpen havde etter faaet Lenet efter Oluf Friis, men hverken denne eller Jep nævnes i Fortegnelsen over Lensmændene paa Kalø i »Danmarks Len og Lensmænd i det 16. Aarh.«. Dog er det muligt, at Oluf Friis alt var fratraadt Lenet før 1500; han nævnes i alt Fald som død 1501 (Ældste Archivreg. II p. 88).

⁴⁾ Danske Mag. 4. R. 2. B. p. 281.

⁵⁾ Afskrift i Langebeks Dipl. efter Aalborg Bys Breve; se Bilag IV.

⁶⁾ D. Mag. 4. R. 2. B. p. 157; jfr. Erslevs Lensmænd p. 39 og 44.

Desuden havde han adskillige mindre Forleninger, som Ørndrup i Aars Herred, Vormstrup i Slet Herred, Ranes Gods i Bygholm Len m. m.¹⁾ og endda maatte han 1507 foruden i sine egne Len oppebære Landehjælpen af Skodborg, Lysgaard, Nørlyng og Hads Herreder samt Endelave²⁾.

Niels Clementssøn er saaledes en højt betroet Mand, og det er ikke saa forunderligt, at Borgemester og Raad i Hamborg, der 17. Nov. 1511 tilskrive Hr. Thomes Nielsen (Lange) og ham angaaende noget fra et indstrandet Skib bjerget Gods, titulere dem »vnszes gnedighsten Heren Stedeholderen vppe Jutlande«³⁾.

Det antages almindelig, at den store Indflydelse, som Niels Clementssøn nu havde opnaaet, skyldtes den personlige Yndest, hvori han stod hos Kong Hans. Det synes ogsaa, at Kongen har næret stor Tillid til ham, men der er heller Intet i Niels Clementssøns offentlige Virksomhed, der tyder paa, at denne Tillid har været ufortjent. Der haves ingensomhelst Klager angaaende hans Lensstyrelse, tværtimod: vi have et Par Vidnesbyrd om, at han ivrig varetog Kronens Interesser og ikke frygtede for i den Anledning at lægge sig ud med saa mægtige Mænd som Bispen i Viborg og Hr. Predbjørn Podebusk⁴⁾. Ej heller over hans Embedsførelse som Landsdommer høres der nogen Klage, hverken i Form af underkjendte Domme eller paa anden Maade. Om hans Virksomhed i Raadet vides der slet Intet, og ihvorvel det maa indrømmes, at Kilderne til hans Historie ere saa sparsomme, at Vidnesbyrdene om hans mulig slette Embedsførelse vel kunde være gaaet tabt i Tidens Løb, saa er det dog i den Henseende betegnende nok, at Adelens Klage efter Kong Hans's Død, som vi ret strax skulle se, langt mere er rettet mod den afdøde Konge, fordi han ved Niels Clementssøns Ansættelser havde tilsidesat Adelen, end mod Niels Clementssøns Embedsvirk-

¹⁾ Åldate Archivreg. 4. B. p. 485—87. 4. Okt. 1497 undte Bispen i Ribe Hartvig Juel »denne Brevviser« Niels Clementssøn i sin og Provst Klavs's Levetid en af Gimsing Kirkes Gaarde kaldet Marskiergaard, hvorpaa han havde Brev af Provst Klavs (Geh. Ark. Voss Hjerm Herred 2).

²⁾ Danske Mag. 4. R. 2. B. p. 156.

³⁾ Justitsmin. Aflevering i Geh. Ark.

⁴⁾ Se Bilag VI—VIII.

somhed. Kong Hans viste ham da ogsaa sin Gunst lige til sin Død. Endnu 1512 skjænker Kongen ham en Grund i Aarhus By, hvilken han dog alt Aaret efter afhænder til Borgemester og Raad sammesteds¹⁾). Da Kongen 16. Febr. 1513 holdt Retterting i Aalborg²⁾, var han nærværende, og muligvis har han saaledes ogsaa været tilstede ved Kongens Død fire Dage efter.

Den Uvillie, som næredes mod Niels Clementssøn, men om hvis Tilstedeværelse der forsvrigt, vel at mærke, ikke er bevaret et eneste Vidnesbyrd fra Kong Hans's Levetid, fik nu endelig Luft i et almindeligt Stormløb imod ham, der imidlertid næppe har ført til saa store Resultater, som man antager.

Allerede i den Besværing, som den menige Adel fremførte for Rigsraadet mod den afdøde Konge og som indeholdt de Bestemmelser, der ønskedes optaget i den nye Haandfæstning, hedder det, at ingen Vanbyrdig maa gives Skjold og Hjelm, uden han det forhverver for Danmarks Riges Skyld enten til Lands eller Vands, som vedbørligt er³⁾). Endvidere begjæres det, at der maatte gjøres en Skikkelse paa Slotte, Stæder og andre smaa Len, hvilke som skulde ligge under Fadeburet, og hvilke, som Riddere og Svende skulde have paa Tjeneste at afværge Rigens Skade og Fordærv med; at udlandiske eller vanbyrdige Folk skulde ikke drages Adelen over Hovedet og fordærve den og dens Tjenere, som her til Dags sket var⁴⁾). Disse Besværinger gjenfindes da ogsaa i Raadets Klageskrift og det i en bestemtere Skikkelse. Her ankes der over, at den afdøde Konge ikke har overholdt sin Haandfæstnings tredie Artikel, »idet de Vanbyrdige og de, som kjøbe Frihed, have Slot og Len og ere Landsdommere, havende Regimenter inde baade over Kirken og Ridderkabet, hvorfor Raadet det ingenledes længer vil tilstede, at gode Mænd skulle saa forhaanes, men vil, at der i hines Sted skal

¹⁾ Hübertz: Aktstykker vedkommende Staden og Stiftet Aarhus 1 B. p. 103 og 108.

²⁾ Topogr. Saml. Ravnslykke Nr. 1.

³⁾ Om denne Bestemmelse direkte sigter til Niels Clementssøn, turde efter det Foregaaende være et Spørgsmaal; Kong Hans havde oftere givet Ufri Skjold og Hjelm, saaledes Peder Bonde 1493, Niels Svendsen (Tordenstjerne) 1505, Erik Hansen og Flere.

⁴⁾ Allens Tre nordiske Rigers Historie 2. B. p. 586—87.

skikkes Andre, der fødte ere af Riddere og Svende og Gud og Retvished elske. Ej heller er den Artikel holdet, at Hans Naade, Hans Naades Husfrue og Børn skulde ikke kjøbe eller pante Jordegods fra Ridderkabet, og ej heller nogen ufri Mand kjøbe eller pante frit Gods; hvad Jordegods *Niels Clementssøn eller andre Saadanne* have med Urette trængt Ridderkabet fra eller Kirken, det skal derfor komme til dem eller deres Arvinge igjen; hvad de have kjøbt med Kronens Pendinge, det skal efter *Niels Clementssøns og Saadannes Død* sælges til Ridderkabet igjen for skjelligt Værd og Kronen fange sine Pendinge igjen¹⁾; endelig skal Kronens Bønder igjen fange under Skat og Leding, hvad han fra dennem fanget haver¹⁾.

Ud af disse Linier aander der ganske vist en stærk Uvillie, blandet med Haan, imod Niels Clementssøn, hvem Raadet og Adelen aabenbart ikke i mindste Maade vil have henregnet blandt sine Egne; men i sig selv ere Klagepunkterne, som alt forhen bemærket, ikke synderlig graverende for Niels Clementssøn personlig. Man vil ikke have ham bort fra Landsdommerstolen og fra Lenene, fordi han har forset sig ved deres Forvaltning, men alene fordi Haandfæstningen paa-bød²⁾, at Vanbyrdige og de, som kjøbe Frihed, ikke dermed maatte forlenes; ja det synes næsten, at Raadet end ikke har været saa ganske sikker paa, at Haandfæstningen paa dette Punkt var overskredet med Hensyn til Niels Clementssøn. Man kunde i alt Fald af den Omstændighed, at han her ikke som i Klagens anden Halvdel aabenlyst er udpeget som den, man sigtede til, fristes til at slutte, at selve Raadet, hvor utroligt det end lyder, ikke kjendte stort tilforladeligere Efter-

¹⁾ Allen: De tre nord. Rigers Hist. 2. B. p. 590—91.

²⁾ Rigtignok kun indirekte, thi Haandfæstningens Artikel 3 lyder: Item skulle vi ingen *Udlændiske* annamme udi vort Raad og ej heller ant-vorde dem Slot, Land eller Len, men sty'e, raade og regjere vore Riger og vor Gaard med gode indlændiske Mænd af og i hvert Rige og ej drage dem nogen Vanbydig over Hovedet i nogen Maade og Ingen antvoerde Slotte eller Len eller afsætte uden med de ypperste og bedste Rigens Raads Raad i den Landsende, som Slottene beliggendes ere, og gjøre dem vitteligt, for hvad Sag nogen afsættes, og de da sige og raade derpaa, som de ville svare for disse Rigers menige Raads Raad (Geh. Ark. Aarsberetninger 2. B. p. 48).

retninger om Niels Clementssøns mystiske Herkomst end dem, vor Tid maa tage til Takke med. Rigtignok vil Raadet have de ledige Pladser besat med Andre, der ere fødte af Riddere og Svende og *Gud og Retvished elske*, men hvis der heri skulde ligge en forblommet Beskyldning for Uretfærdighed mod Niels Clementssøn, saa viser netop den vase Maade, hvor paa den fremsættes, bedst, at den var ubeføjet. Beskyldningen mod ham, at han havde kjøbt og pantet frit Jordegods, har aabenbart ikke stort paa sig allerede af den Grund, at Niels Clementssøn jo selv ansaa sig og af mange Andre ansaas for en fri Mand. Raadet indskrænker sig derfor ogsaa til at forlange det Gods tilbagegivet, som han har trængt Ridderskabet og Kirken fra *med Urette*, men enten har dette kun været højst ubetydeligt, ja maaske slet Intet, eller ogsaa er der ikke blevet foretaget Skridt i den Retning; thi fra Niels Clementssøns egen Levetid foreligger der ikke mindste Antydning af og efter hans Død kun højst usikkre Spor til, at en saadan Tilbagegivelse har fundet Sted. Endelig har han for Kronens Penge kjøbt og pantet frit Jordegods; men der tilføjes ikke, at han har beholdt dette Gods *selv*, thi uden denne Tilføjelse viser Beskyldningen kun, at Niels Clementssøn tilsidesatte Adelens Interesser for Kronens, hvad der under de for Haanden værende Omstændigheder ikke kunde være paafaldende eller graverende. Med Hensyn til dette Punkt kan der henvises til, at der iblandt en Del af Niels Clementssøns Breve, som Kronen maa have lagt Beslag paa efter hans Død, og hvorover endnu haves en Registratur¹⁾, fandtes et Brev udstedt af Iver Christiernsen (Fasti) i Ørregård, lydende, at Niels Clementssøn *paa Kronens Vegne* skal nyde og beholde til evig Tid Bredvig, Snepstrup og Torlund (Hammerum Herred), foruden flere andre Breve angaaende disse Gårde²⁾; men det er vistnok højst tvivlsomt, om disse Gårde ere blevne tilbagegivne mod, at Kronen fik sine Penge igjen. Tvertimod synes det, at de ere fulgte med Niels Clementssøns eget Gods, der blev overdraget Rasmus Clementssøn og efter hans Død solgtes til Hr. Mogens Gøye; thi det fornævnte Skjøde fra Iver Christiernsen fandtes 1553 i Fru Eline Gøyes Brevkiste og er indført i hendes

¹⁾ Ældste Archivreg. 4. B. p. 405—17.

²⁾ Sammesteds p. 406.

Jordebog, men Skriveren har, forsigtigt nok, ikke fundet Anledning til ved sit Uddrag af Skjødets Indhold at medtage, at det kun var Niels Clementssøn tilskjødet paa Kronens Vegne. Imidlertid er det saa langt fra afgjort, at der ved denne Handel foreligger en Mislighed fra Niels Clementssøns Side, at der tvertimod kan være Tvivl om, hvorvidt denne Handel i det Hele taget falder ind under den Kategori, som Raadet sigter til, thi blandt de før nævnte Niels Clementssøns Breve var ogsaa et Vidne af Hammerum Herredsting uden Dato, at Bredvig og Sneptrup blev tildømt nogle Bønder som deres rette Bondegods¹⁾.

Den sidste Klage endelig staar i en ejendommelig Mod-sætning til de andre, idet disse gik ud paa, at Niels Clementssøn varetog sin egen og Kronens Interesse paa Adelens Bekostning, medens den sidste nærmest synes at være Krokokille-taarer over, at Niels Clementssøn tilkjøbte sig Krongods, som derved i hans med Rette eller Urette tiltagne Egenskab af fri Mand²⁾ overgik til frit Gods og altsaa forøgede Landets Areal af frit Jordegods. Der savnes imidlertid enhver Maalestok til at bedømme, hvor begrundet denne sidste Anke var.

Niels Clementssøn selv synes, som naturligt var, ikke at have deltaget i disse Forhandlinger, som fandt Sted før den nye Haandfæstnings Udstedelse, ja han har vel næppe engang været tilstede i Kjøbenhavn, thi han har end ikke med det øvrige Raad forseglet denne Haandfæstning. Enten har han anset sin Sag for god nok i sig selv eller ogsaa har han stolet paa gode Fortalere for den hos den unge Konge, og hans Tro blev heller ikke skuffet; men foreløbig maatte jo Kongen fremfor alt vogte sig for at støde Raadet for Hovedet, saalænge hans Kongevalg ikke var sikret. I sit Svar til Raadet samtykker han da ogsaa i Forlangendet om, at ingen Udlænding annammes i Rigens Raad eller nogen Vanbyrdig forses med Slot eller Len etc., dog begjærede han, at Niels Clementssøn maa nogen Tid blive ved det Landsting, han nu er, for Kon-

¹⁾ Ældste Archivreg. 4. B. p. 406.

²⁾ I selve Året 1513, nemlig den 9. Febr., har han til Vitterlighed forseglet et af Fru Karen Pedersdatter (Væbner), Klavs Strangesens, udstedt Brev, hvori han kaldes ærlig og velbyrdig Mand og nævnes for Adelsmanden Henrik Stampe (Geh. Ark. Nørre Jylland 217).

gens Herre Faders Lempes Skyld; Kongen vilde med det snareste forse en Anden dertil; i lige Maade samtykkede han Forlangendet om Frihed og Frelse¹⁾). Disse Bestemmelser bleve derefter ogsaa optagne i den ny Haandfæstning af 22. Juli 1513, der udtrykkelig fastsmaal, »at om nogen Vanbyrding, eller ikke Ædeling født er, have nu i Danmark eller Norge enten Slot, Len eller Landsting, da skulle de med det Første afsættes og gode indfødte Rigens Ædelinge i deres Sted igjen«²⁾.

Saafremt disse Bestemmelser alene vare indsatte for at komme Niels Clementssøn til Livs, skulde man tro, at Rigsraadet nu stod ved sit Maal, og det har da ogsaa hidtil været den almindelige Antagelse, at Niels Clementssøn strax er blevet udstødt af Raadet, afskediget som Landsdommer og frataget sine Forleninger; men det er ikke ganske rigtigt. Vel ses han ikke efter Kong Hans's Død at have deltaget i Rigsraadsforhandlinger³⁾, men det maa være ganske frivilligt, at han trak sig tilbage derfra, uden at han lige frem opgav selve Stillingen; thi sikkert er det, at han endnu 5. Nov. 1515 var Rigsraad og kaldes saaledes i en Dom, som Kongen i hans og Fleres Nærsværelse afsagde paa Rettertinget i Randers angaaende Boden for Drabene paa Morten Børial og Thomes Skadeland⁴⁾, og ihvorvel han heller ikke senere vides at have taget aktiv Del i Rigsraadsmøderne, er det derfor meget muligt, at han har beholdt sit Sæde i Raadet lige til sin Død. Som det var at vente, er han heller ikke strax blevet afskediget som Landsdommer. Han nævnes vel sidste Gang som saadan 5. Jan. 1514⁵⁾, men er dog neppe fratraadt før i Forsommeren 1515, da Landsdommerstolen formodenlig stod ledig 4. Aug.

¹⁾ Allen: De tre nordiske Rigers Historie 2. B. p. 593.

²⁾ Geh. Ark. Aarsberetn. 2. B. p. 61.

³⁾ Han var som alt anført ikke tilstede ved Rigsraadsforsamlingerne 15 og 22 Juli 1518, ej heller 23 Juni 1514 og 29 Juli 1515 (Langebecks Dipl.).

⁴⁾ Se Bilag IX.

⁵⁾ Hübertz: Aktstykker vedkommende Aarhus 1. B. p. 108. Niels Clementssøn nævnes som Landsdommer i det Landstingsresponsum i Kolding Bys Arkiv om voldsvorne Mænd, som Danske Atlas 5. B. p. 883 og Fyhn: Efterretn. om Kolding p. 188 anfører med Aar: 1520, men Aarstallet i det originale Brev maa læses: mdsesto (1506).

1515, idet en Dom i en Markeskjels Sag da kun blev afsagt af Landstingshøreren Niels Skriver, samt af »Niels Clementssøn til Avnsbjerg, Søren Juul og Knud Rostrup, Væbnere«¹⁾. Kort efter er dog hans Eftermand Christen Andersen (Sandberg) blevet udnævnt, thi han nævnes første Gang som Landsdommer i den fornævnte Dom af 5. Nov. 1515²⁾. Da nu Niels Clementssøn dør 1518, er det ikke godt at vide, om hans Afskedigelse 1515 skyldes Haandfæstningens Forlangende i 1513 eller er foranlediget ved Alderdoms Skrøbelighed; den falder i alt Fald sammen med, at han stifter et Vikarie i Viborg Domkirke, altsaa tænker paa det andet Liv.

Derimod mistede Niels Clementssøn Kalø Len, som han nu havde haft i otte Aar, og han synes at have fratraadt det kort efter Haandfæstningens Udstedelse, thi han fik Kvittering derfor 20. April 1514³⁾; men hvis man heri vil se en Efterlevelse af Haandfæstningen, hvorledes forklares det saa, at Kongen Dagen før giver Niels Clementssøn nyt Lensbrev paa Hind, Ulvborg og Vandfuld Herreder, at beholde i fire Aar⁴⁾, og desuden gav ham Afgiften af Virksund Færgested kvit og frit? Det er dog næsten utroligt, at Kongen allerede saa kort efter sin Regeringstiltrædelse i samme Øjeblik skulde afsætte Niels Clementssøn fra et Len for at efterkomme Haandfæstningen og bryde denne ved at give ham et andet Len; thi det vilde jo være aldeles meningsløst. Langt nærmere ligger det at antage, at Haandfæstningens Bestemmelser aldeles ikke eller i alt Fald kun indirekte have faaet Betydning for Niels Clementssøn, idet han med Hensyn til Spørgsmaalet om sin vanbyrdige Fødsel har kunnet rede for sig paa en tilfredsstillende Maade; saa forstaar man ogsaa, hvorledes Kongen allerede 1516 kan give ham fuld Oprejsning for Tabet af

¹⁾ Langebeks Dipl. i Geh. Ark.

²⁾ I Danske Mag. 2. R. 3. B. p. 69 findes aftrykt en Afskrift af en Rettertingsdom, dateret 29. Okt. 1515, afsagt i Nærværelse bl. A. af Niels Klavsen (!) Landsdommer i Nørre Jylland. Mærliget nok har man overset, at denne Dom absolut maa være fejl dateret allerede af den Grund, at den er udgivet af Kong Hans. Den er i Virkeligheden af 29. Okt. 1506 og Originalen findes i Geh. Ark. Samling Domme og Tingssvadner 37.

³⁾ Suhms Nye Samlinger 1. B. p. 62, Erslevs Lensmænd p. 44.

⁴⁾ Erslevs Lensmænd p. 60.

Kalø, som Erik Banner fik efter ham; Kongen indsatte ham nemlig som Hr. Mogens Gøyes Eftermand paa Aalborghus, der af alle jydske Len havde det største Tilliggende, idet derunder hørte: Aars, Fleskum, Gislum, Hindsted, Hellum, Hornum, Horns, Hvetbo og Kjær Herreder¹⁾. Dette Len beholdt han til sin Død, uden at Rigsraad eller Adel, saavidt vides, fremkom med den mindste Indsigelse, hvor misfornøjede de end maaske have været med denne Forlening.

Sit Forstanderskab i Ring Kloster synes Niels Clementssøn at have bevaret uangrebet. Endnu 1516 titulerer Prioren i St. Johannes Hus i Horsens ham i et Gjældsbrev: hæderlig Svend Niels Clementssøn, Forstander til Ring Kloster, og det turde da ogsaa tale til Fordel for hans Dygtighed og Redelighed, at han i saa mange Aar beklædte denne Stilling, som han sikkert har beholdt til sin Død, thi 10. Febr. 1515 stæfæstede Kongen et Brev, som Kong Hans havde givet Jens Christensen, Kannik i Aarhus, paa Ring Kloster, *naar Niels Clementssøn er død*²⁾.

Hans Sager synes da ogsaa at have staatet særdeles vel i Resten af hans Leveaar. Da saaledes Hr. Tyge Krabbe 25. Juni 1514 ifølge en Rigsraadsdom fik tilbagegivet Fiskbæk Gods, som Dronning Margrete havde frataget en af hans Forfædre, fastsættes det udtrykkelig, at Niels Clementssøn, der havde Godset i Værgo, skulde beholde det sin Livstid³⁾, og Aaret efter tillader Kongen, at Skive Kirke maa lægges til det af ham funderede Vikarie St. Nicolai Alter paa den nørre Side i Helligaands Kapel i Viborg Domkirke⁴⁾. Ogsaa et større Mageskifte, som han 1515 gjorde med Kronen, og et Laan paa 2500 Mrk., hvormed han 1517 forstrakte Kongen, tyder paa, at hans Forhold til Kong Christiern har været ligesaa godt som til Kong Hans⁵⁾. I Virkeligheden savnes

¹⁾ Erslevs Lensmænd p. 49—50, Suhms Nye Samlinger 1. B. p. 156, 160.

²⁾ Langebeks Diplom.

³⁾ Erslevs Lensmænd p. 124—25.

⁴⁾ Suhms Nye Saml. 1. B. p. 83, 91.

⁵⁾ Bispen i Aarhus Niels Klavsen (Skade) gjør 13. Jan. 1517 Mageskifte med hæderlig og velbyrdig Svend Niels Clementssøn til Avnsbjerg, hvorved denne faar 2 Gaarde i Vium, Duelund, 1 Gaard i Sjørslev og 1 Gaard i Astrup, alt i Avnsbjergs nærmeste Omegn. (Langebeks Diplom.)

derfor en fyldestgjørende Forklaring til Kongens Opræden efter hans Død; men forinden denne omtales, fortjener Niels Clementssøns private Virksomhed en Omtale.

Det femtende, sextende og syttende Aarhundrede frembyder en uendelig Overflod af Ejendomstransaktioner, idet Enhver, ligefra Kronen til den ringeste Adelsmand, ved Mageskifte, Kjøb og Salg bestræbte sig for at ombytte sit spredte Arvegods med samlede og afrundede Besiddelser i Nærheden af sine Slotte og Hovedgaarde. Endnu den Dag i Dag bestaa vore Arkivers væsenligste Beholdning af Pergamentsbreve af Skjøder og Mageskiftebreve fra denne Tid, hvilke vi skylder en uendelig Rigdom af personalhistoriske og topografiske Oplysninger; men forøvrigt vare disse Handler selvfølgelig ikke til Gavn for alle Datidens Ejendomsbesiddere. Det gik den Gang som nu, den Snu og Dygtige øgede sin Rigdom paa den mindre Kluge og Forsigtiges Bekostning; Hovedresultatet blev, at Højadelen vandt paa den lavere Adels Bekostning, og det er blandt Højadelen, at vi træffe de største Godskjøbere, Mænd som Hr. Johan Oxen den Ældre, Hr. Poul Laxmand, Hr. Eskild Gøye, og hans Søn Hr. Mogens. Men alle disse Mænd havde alt fra Fødselen arvet stor Rigdom og Indflydelse og ved Giftermaal øget denne Rigdom, og naar vi nu se Niels Clementssøn, der maa antages sammenlignelsesvis at have manglet disse Fordele, udfolde en Virksomhed i den Retning, der ikke staar tilbage for, men snarere overgaar de fleste Andres, saa maa han visselig have været i Besiddelse af en næsten enestaaende Dygtighed og Energi.

Med Undtagelse af Rigsraadets Klage have vi slet ingen Optegnelse om, hvorledes Samtiden værdsatte denne Virksomhed. Nyere Forskere betegne den temmelig enstemmigt som »berygtet« eller »mislig«, men da de ikke nøjere gjøre Rede for denne Dom, er det ikke usandsynligt, at den kun er et Ekko af Rigsraadets Besværinger, og i saa Tilfælde et meget misvisende Ekko allerede af den Grund, at det højadelige Rigsraads Bedømmelse 1513 selvfølgelig hvilede paa helt andre Forudsætninger end en Historikers i det 19. Aarh. I denne lange Mellemtid høre vi Intet om Niels; hans Navn bevares ikke i den folkelige Tradition; Fru Anne Krabbe, der i sine Antikviteter ikke glemmer at fortælle, at Hr. Povl Laxmand »med stort Bedrag« kjøbte Sandholt af Hr. Johan Hvitkop,

har ikke et ondt Ord at fortælle om Niels Clementssøn, og Hvitfeld nævner, som alt berort, end ikke hans Navn i sin Krønike, og dog er det en gammel Erfaring, at slette Egen-skaber give et langt varigere Eftermæle i Folkemunde end gode.

Heldigvis er der endnu bevaret et temmelig betydeligt Materiale, hvoraf man kan danne sig en selvstændig Mening om Niels Clementssøns finansielle Foretagender. Det bestaaer dels af en Del originale Skjøde- og Pantebreve, dels i Registranterne over Kronens Part af Niels Clementssøns Breve¹⁾ og navnlig over Fru Eline Gøyes Adkomstbreve samt hans Regnskabsbøger 1500—15. At gjennemgaa hele denne Virksomhed i det Enkelte vilde blive alt for vidtløftigt, men for dog at give et Overblik over den, er der som Bilag I meddelt en Oversigt over hans Kjøbe- og Pantebreve for hvert enkelt Aar, forsaavidt de kjendes. Denne Oversigt giver imidlertid selvfølgelig kun et ringe Billede af Niels Clementssøns Forretningsaand; den indeholder f. Ex. ikke Mageskifter; den maa dernæst jævnføres med Regnskabsbøgerne, der indeholde en Mængde Pengelaan, og med Registranten over de Breve, Kronen havde inde, — thi da denne Registrant ikke angiver Aaret for de enkelte Breves Udstedelse, have de i denne indeholdte Breve kun kunnet optages i Oversigten, forsaavidt de tillige findes i Fru Eline Gøyes Jorddebog —; og selv derefter mangler der efter al Sandsynlighed en stor Mængde Forretninger, hvis Spor ikke ere bevarede til vor Tid.

Som den er, giver Oversigten dog alt en Forestilling om, hvor betydelig en Formue i rede Penge og senere ogsaa i Jordegods, Niels Clementssøn sad inde med. Uagtet den end ikke har Pantesummens Størrelse angivet ved alle Pantebrevene, indeholder den dog for de 23 Aar Pantsættelser til et Beløb af ca. 12,000 Mark dansk og 1,300 rinske Gylden, og det er vel at mærke ikke de samme Penge, han arbejder med, thi kun saare faa af de her nævnte Panter kunne antages at være blevne indløste. Hvormeget han samtidig har anvendt paa Ejendomskjøb lader sig ikke oplyse, da Kjøbesummens Størrelse kun kjendes i meget faa Tilfælde, men allerede disse løbe dog op til ca. 8,500 Mrk. og 200 rinske Gylden.

¹⁾ *Eldste Archivreg. 4. B. p. 405—15.*

To Omstændigheder ved denne Oversigt tale tilsyneladende ufordelagtig mod Niels Clementssøn, og det er, at, som alt bemærket, kun saa faa Panter blive indfrie, og at det væsenlig kun er den lavere Adel, som han indlader sig med. Det Sidste er dog maaske mindre Niels Clementssøns Skyld, thi Højadeln vilde naturligvis, naar den var i Pengeforlegenhed, i Reglen kunne blive hjulpen hos sine egne rige Slægtinge, og heller ikke tør man uden videre af den første Omstændighed slutte, at Niels Clementssøn har været en ublu Aagerkarl eller blot en ubarmhjertig Kreditor. Det bør jo nemlig erindres, at Oversigten i saa Henseende er ensidig; thi da den for største Parten er uddraget af Fru Eline Gøyes Jordebog, indeholder den i Følge Sagens Natur væsenlig kun uindfrie Pantebreve eller Pantebreve, der have givet Anledning til en senere Indførsel eller et Skjede, thi det var jo kun Breve vedrørende det Gods, Hr. Mogens Gøye køjte efter Rasmus Clementssøns Død, der fik Plads i hendes Jordebog, hvorimod Niels Clementssøns indfrie Breve enten ere blevne tilbageleverede Skyldneren eller tilintetgjorte ved Laanets Indfrielse. Hverken Pantebrevene eller Skjøderne indeholde sikre Spor af Mislygheder; hvis saadanne have været tilstede, maa de søges mellem Linierne og i Brevenes ukjendte Forhistorie; men de Argumenter, som man skal gjætte sig til ad disse Veje, danne intet paalideligt Grundlag for en retfærdig Bedømmelse. Med lidt god Villie kan man paa den anden Side trods Brevenes lakoniske Form uddrage enkelte gunstige Vidnesbyrd om Niels Clementssøns Personlighed. Han har saaledes ikke været bange for at udlaane sine Penge, uden at der, saavidt man kan se, er blevet stillet ham den ringeste Sikkerhed, og det ikke blot til mere bekjendte Mænd som Domprovsten i Aarhus Herman Fleming, Ebbe Strangesen, Oluf Mortensen (Gyrstinge), Abbeden i Øm Kloster, og Prioren i St. Hans Kloster i Horsens, men ogsaa til ringere Personer, som Per Sørensen, Borger i Viborg, Matis Gertsen i Viborg, Bertel Hansen og Jens Pedersen i Horsens, og Smaaadel, som Jep Juel, Tage Eriksen og Fru Birgitte Knudsdatter, og en Bonde Jep Lassen i Ejstrup. Alle disse Pantebreve indeholde kun et ganske simpelt Løfte om at tilbagebetale Pengene inden en vis Frist. Niels Clementssøn er altsaa i alt Fald ikke bange for at vove sine Penge, hvilket ogsaa (Skipperen?)

Hans Fynbos Gjældsbrev af 3. Juni 1517 viser (se Bilag X). Fremtrædende er Slægten Løvenbalks idelige Pengelaan hos Niels Clementssøn, hvilke sluttelig føre til denne Slægts fuldstændige Ruin, medens Niels som Herre drager ind paa Avnsbjerg. Mulig har han en Andel i denne iøjnefaldende Tilbagegang, men den kan ligesaa godt helt og holdent skyldes Løvenbalkerne selv. I alt Fald synes Niels at have staatet paa en god Fod med Slægtens fleste Medlemmer, der alle, paa to Døtre nær, ere enige om at ty til ham, naar de ere i Forlegenhed, og han synes heller ikke at have taget haardt paa dem, hverken i Begyndelsen, da han var den Lille og Løvenbalkerne de Store, eller mod Slutningen, da Forholdet var ganske omvendt. Da han saaledes 1510 af Fru Sofie Eriksdatter (Løvenbalk) faar tilskjødet en Gaard i Kjeldrup og to i Østervandet, overlader han hende Brugen af disse tre Gaarde for Livstid, og ligeledes lejer han 1517 i to Aar den aldeles reducerede Gert Eriksen fire Gaarde i Vium, af hvilke Gert lige havde solgt ham de tre. Jomfru Gertrud Eriksdatter synes ganske vist at have stillet sig i Opposition til Niels Clementssøn. 1513, da han alt var Ejer af de $\frac{2}{3}$ af Avnsbjerg, klagede hun paa Lysgaard Herredsting, at han sad i Avnsbjerggaard og brugte den uden hendes Ja og Minde, og forbød ham og hans Foged at bruge Godset, førend hun vidste sin Del, som hende arvelig tilkom efter hendes Fader¹⁾). Aaret efter samtykker Gert Eriksen, som Værge for sine Søstre, den Handel, Niels havde gjort med Jomfru Pernille Eriksdatter om hendes Part i Avnsbjerg, og hvad han herefter kunde kjøbe eller pante af Jomfruerne Karen og Gertrud Eriksdatter, men desuagtet kom der ingen Handel istand med disse, idet Jomfru Gertrud 1514 solgte sin Part til Hr. Predbjørn Podebusk. Hvad Aarsagen til denne Handel, der sikkert er kommen Niels Clementssøn meget paatværs, har været, vide vi ikke. Er der noget misligt ved den, kan det lige saa godt skrives paa Hr. Predbjørns som paa Niels Clementssøns Regning, thi den Førstnævntes lidet agtværdige Karakter er vel kjendt andetsteds fra²⁾). For øvrigt blev saavel Jomfru Pernilles Skjøde til Niels Clementssøn, som Jomfru Gertruds til

¹⁾ Kolderup-Rosenvinge: Gl. Danske Domme 1. B. p. 104.

²⁾ jfr. A. Heise: Familien Rosenkrantz's Historie 2 B. p. 48 ff.

Hr. Predbjørn 1547 dømt magtesløse som stridende mod Jydske Lovs I. 36, der forbyder Mæbarn at sælge sit Jordegods uden for sit Livs Opholds Skyld og da kun for $\frac{1}{2}$ Mark Sølv om Aaret; men Handelen viser sig da at have været mest mislig for Hr. Predbjørns Vedkommende, thi Jomfru Gertruds Skjøde synes at have været udstedt uden hendes Værges Samtykke. Her kan ogsaa nævnes, at Bonde Due 29. Juli 1518, kort efter Niels Clementssøns Død, tilskjødede Kong Christiern to Læster Korn, »som Niels Clementssøn mig igjen gav udi det Jordegods, han mig tilforn afkjøbt og afpantet havde«¹⁾. Det er imidlertid ikke klart, hvorledes denne Gave skal opfattes; Godset hørte til det beslaglagte Gods, der ikke blev tilbagegivet Niels Clementssøns Arvinger; men da de mange Aar efter fik nogen Erstatning derfor, gjør man maaske dog Niels Clementssøn Uret, hvis man opfatter denne Tilbagegivelse af Gods til Bonde Due som et Tegn paa, at der har været noget muggent ved den tidlige Handel. Bonde Due var forøvrigt en maadelig Person, der 1518 paa Grund af sit onde Levnet blev skilt fra sin Hustru Elsebe Olufsdatter (Gyldenstjerne)²⁾.

Det taler afgjort til Niels Clementssøns Fordel, at af alle hans mange Ejendomshandler kun to vides at være blevne delvis underkjendte, skjønt der blev Processer nok efter hans Død, og hans Arvinger fik med ganske anderledes indflydelsesrige Mænd at skaffe, end dem, som Niels Clementssøn som oftest handlede med. Den første var, som alt nævnt, Avnsbjerg. Den anden angik Kjøbet af en anden af hans Hovedgaard, nemlig Restrup i Rinds Herred. Denne Gaard tilligemed Gods i Hvam og Østerbølle kjøbte Niels Clementssøn 1511 af Albert Skeels Sønner Anders, Lars, Søren og Niels Skeel og Svigersøn Malte Lavridsen (Viffert). Skjødet blev ikke beseglet af Søren og Niels Skeel, uvist af hvilken Aarsag, men der kan dog ingen Tvivl være om, at det er udstedt med deres Samtykke, thi Ingen af dem gjorde i deres Levetid Indvending imod Handelen, end ikke da Kongen inddrog dette Gods sammen med Niels's øvrige Gods, og Aaret efter tilbagegav Enken det. Men desuagtet tiltalte Niels Lange, der var gift med en Datter af Søren Skeel, mange Aar efter

¹⁾ Langebeks Diplomatarium.

²⁾ Herredags Dombog 1587 p. 143.

Niels Clementssøns Svigersøn Christen Harbou i den Anledning og fik virkelig ogsaa Niels og Søren Skeels Part i Godset tildømt disses Arvinger, medens Skjødet til Niels Clementssøn blev stadfæstet for de øvrige Skeelers Vedkommende.

Endnu kan med Hensyn til Oversigten bemærkes det paa-faldende Forhold, den udviser mellem Skjøder og Pantsættelser, idet Tallet af de sidste i Begyndelsen langt overstiger Tallet af de første, medens Forholdet senere bliver omvendt. Endelig viser den, hvilken fuldblods Jyde Niels Clementssøn har været, idet der ikke kjendes en eneste Forretning, hverken Laan eller blot det mindste Tilløb til Godskjøb udenfor Jylland (med Undtagelse dog af den Fuldmagt, Dr. Erik (Rosenkrantz) gav ham at indløse Gods paa Fyn). Og denne sidste Lagttagelse stadfæstes end yderligere af hans Regnskabsbøger, der ere førte af ham selv, og hvis Ordanskendelse og Stavemaade atter og atter røbe Jyden. Ogsaa disse Bøger¹⁾ give et godt Billede af Mandens omfattende Virksomhed, der strækker sig fast til alle Jyllands Egne, men dog selvfølgelig stærkest viser sig i de tre Herreder, som han havde i Forlening, nemlig Hind, Ulvborg og Vandfuld, samt i Kalø Len, Ring Kloster etc. Imidlertid indeholder de rigtignok ogsaa baade, hvad han oppebar for sig selv, og hvad han i sin Eigenskab af Lensmand oppebar paa Kronens Vegne, og hvorfor han senere maatte aflægge Regnskab. Herhen hører en lang Række af Bøder for alskens Forbrydelser og Forseelser samt Gaardfæstning, hvorimod til de rent private Poster hører hans Handelsforretninger, navnlig med Klæde, Smør, Korn og Heste, men ogsaa med Vin, Tørv, Møllesten, Tjære og Baade, og ikke faa kontante Laan. Han har dog ikke indført alle disse sidste i sine Bøger, vi savne saa godt som alle de paa Oversigten opførte Laan, selv saadanne, for hvilke der ikke var givet Sikkerhed i Jordegods. Man ser af Bøgerne, at Niels Clementssøn havde et Skib, der sejlede paa Holland; men man ser ogsaa, at han har gjort sine juridiske Kundskaber frugtbringende. Claus Strangesen giver ham saaledes 100 Mrk. for at følge med til Sjælland og hjælpe ham i en Sag, han havde med sin Broder Ebbe Strangesen, og mangfoldige Beløb ere indbetalte for Hjælp i Retssager, til Op-

¹⁾ Se Bilag II.

naaelse af Gaardfæstning, Fritagelse fra Sandemandstov, Breve paa Fogderier, eller andre kongelige Breve. Adskillige af disse Poster vil man maaske være tilbøjlig til ved første Øje-kast at opfatte som en Art Bestikkelse, men det er dog vist næppe rigtigt. Dels vides det jo ikke, om Niels Clementssøn ikke ogsaa her i de fleste Tilfælde opkræver Pengene paa Kronens Vegne, og dels synes det hele at gaa saaaablenlyst for sig, at man vanskelig kan tro, at Niels Clementssøns Færd har været mislig. Et enkelt Sted lader han saaledes gjennem vedkommende Byfoged tage Sikkerhed for Pengene; et andet Sted ere ti Mand Forlovere, hvorom udstedes et Tings-vidne. Kun et eneste Sted ser man et Tegn til, at Niels har været ilde lidt blandt Smaakaarsfolk: Fogeden paa Estrup maa love ham ti Mark eller to Øxne, fordi hans Broder i Helstrup kjærede Niels Clementssøn for Kongen; men til Gjengjeld kan der ogsaa i Regnskabsbogen findes Træk, der tyde paa, at Niels ikke var nogen haard Kreditor; en Bonde møder saaledes med to unge Øxne, vurderede til sex Mark, som Afdrag paa Gjeld, men Niels lader ham beholde dem Pindsedag over som Forspand for Ploven; en anden Bonde, der betaler noget Klæde med en Oxe, beholder ligeledes denne for sin Plov, og en tredie, der havde lejet en Ko¹⁾ af Niels, havde i tre Aar ikke svaret nogen Afgift.

Lad os nu se, hvorledes en saa anset Historiker som Allen bedømmer Niels Clementssøn. Han siger²⁾: »Han var en lav Natur, der, efter at han var stegen i Vejret, kun udmærkede sig ved Hovmod, Gjerrighed og Haardhed. . . . Adelen hadede og foragtede ham, og hans Færd gjorde ham ikke Ære hos nogen Stand. Han var en haard Skattefoged, der med ubønhærlig Strænghed gjorde Kronens Ret gjældende og søgte at udvide dens Indtægter over det Vanlige. Han forskede i gamle Dokumenter for at komme

¹⁾ At udsætte Kør mod Lejeafgift og saaledes faa mindre Kapitaler gjort frugtbringende, var en Maade, paa hvilken man omgik den Tids Forbud mod at tage Renter for sine Penge, se Steenstrup: Studier over Valdemars Jordebog p. 81—83. Niels Clementssøns som Bilag II aftrykte Gjældbøger vise paa flere Steder, at det ogsaa var brugeligt at udsætte Faar og Geder mod Lejeafgift.

²⁾ De tre nordiske Rigers Historie 2. B. p. 37 etc.

efter om ikke Kronen havde Ret til dette eller hint Gods, gjorde Indberetning derom til Kongen og plagede nu en, nu en anden af Jyllands adelige Slægter eller myndige Prælater med længst forglemte Krav. Saa gammelt adeligt Blod som Podebusk og Kaas og flere Andre havde at beklage sig dels over Vanbyrdingens Hovmod, dels over Lensmandens Overgreb og Rovsyge.« Det er altsaa de som Bilag VI—VIII aftrykte Breve, hvorpaa Allen grunder sin strænge Dom; men hvis man overhovedet af saadanne et Par enkelte Vidnesbyrd vilde uddrage en Bedømmelse af Mandens Færd¹), maatte den saa ikke, naar henses til den Gunst, Kongen viste ham, og den lange Tid, hvori han beholdt sine Forleninger, langt snarere komme til at lyde saaledes: »Niels Clementssøn var en dygtig og for Kronens Interesser nidkjær Embedsmand, der endog uforfærdet traadte op mod de mest indflydelsesrige Adelsmænd og mægtigste Prælater, naar de tillod sig Indgreb i Kronens Rettigheder²).« Det hedder endvidere hos Allen: »Han aagrede med sine og Kronens Penge, kjøbte og pantede overalt, hvor han havdeudspejdet nogen Lejlighed til fordelagtig Godserhvervelse. Naar en Adelsmand var kommer paa Knæ eller en adelig Enke efterladt i stor Gjeld, var han tilrede med Laan af rede Penge mod Pant i Godset, og Enden paa det blev, at Besidderne maatte gaa fra Gaard og Eje. Han lod sig ogsaa overdrage tvivlsomme Sager og kjøbte uvisse Fordringer. Som en dreven Lovkyndig forstod han at sætte sine Fordringer igjennem til Rettens yderste Grændser og selv derudover. Paa denne Maade kom han i Besiddelse af Avnsbjerg, som han skilte Løvenbalk-Slægten ved. Først mange Aar efter hans Død fik Familien ved Proces en Del af Rovet tilbage.« Hele dette Stykke eraabentbart en fri Fantasi, opført paa Grundlag af Avnsbjerg-Handelen og Niels Clements-

¹⁾ Allen fremhæver ogsaa, at Kongen gav ham »Forærlinger i Jordegods«, en lovlig storloden Betegnelse af den Grund, Kongen gav ham i Aarhus; anden Forærling kjendes i alt Fald ikke.

²⁾ At andre end Niels Clementssøn ferre Klage over Domkapitlet i Viborg, viser det som Bilag XI aftrykte Brev fra Hr. Jakob Andersen (Bjørn) til Kongen. Forøvrigt savnes der ikke Vidnesbyrd om, at Niels Clementssøn har staatet sig godt med Gejstligheden; f. Ex. Bispe Hartvig Juels og Provst Klavs' Forleningsbreve af 1497, Mageskiftet med Bi-peu i Aarhus 1517 o. s. v. (se foran).

søns Forhold til Løvenbalkerne, om hvilket der alt foran er talt. Hvad Niels Clementssøns drevne Lovkyndighed angaar, saa synes den dog stundom at have glippet for ham selv i temmelig ligefremme Sager, hvorom netop Handelen med Jomfru Pernille Løvenbalk og med Brødrrene Skeel bærer Vidnesbyrd. Resten af Allens Anklage mod Niels Clementssøn angaar de af Rigsraadet paaankede Punkter, hvorom det fornødne er sagt ovenfor.

Vi savne Oplysning om, naar Niels Clementssøn døde. Han levede endnu Mikkels Aften 1517, da Gert Eriksen udgav sit Gjenbrev til ham paa de fire Gaarde i Vium, som Gert havde lejet af ham i to Aar¹⁾. Det er sidste Gang, Gert Eriksen nævnes, saa ogsaa han er sikkert død snart efter. Ligesom Niels Clementssøns store Ejendomserhvervelser, saavidt vi kjende dem, indledes med et af en Løvenbalk udstedt Brev, nemlig Hr. Erik Eriksens Pantebrev af 1494, saaledes afsluttes de ogsaa med et lignende; den gjensidige Tiltrækning har altsaa holdt ud til det sidste. Niels Clementssøn levede dog mulig endnu en kort Tid ind i det følgende Aar, i alt Fald nævnes i Registranten over Viborg St. Hans Klosters Breve et af ham udgivet Skjede af 1518 paa Bygninger i Teglgaarden i Viborg²⁾, men dette Skjede haves nu ikke mere³⁾. 10. Marts 1518 var han sikkert nok død, thi da udgik der Befaling til Hans (Bartolomæussen) Tolder i Aalborg, at han skulde annamme til sig alt Niels Clementssøns Gods i Rinds Herred, nemlig ti Gaarde i Hvam, Restrup, tre Gaarde i Torup, tre Gaarde i Hørup, to Gaarde i Bjerregrav, to Gaarde i Hersom, en Gaard i Vesterbølle, en Gaard i Skals, Holris, Bonderupgaard (nu Lerkenfelt), Hegaard i Aars Herred, to Gaarde i Vindblæs i Slet Herred og alt Niels's Gods i Hellum Herred⁴⁾,

¹⁾ Eline Gøyes Jordebog.

²⁾ Ældste Archivregistraturer 2 B. p. 391.

³⁾ I Langebek's Diplom. i Geh. Ark. findes Afskrift af en Dom af Viborg Landsting, der er afsagt af Niels Clementssøn, Landsdommer i Nørre-Jylland, og Niels Skriver, Landstingshører, paa Begjæring af Hans Jakobsen, Raadmand i Kolding. Denne Afskrift er dateret 1519, men Årstalet er læst fejl, thi Originalen, der findes blandt Kolding Bys til Gehejme-Arkivet afleverede Arkivalier, har Årstalet 1506.

⁴⁾ Suhms Nye Samlinger 1. B. p. 279.

og nu gaar det Slag i Slag med Beslaglæggelsen af Niels Clementssøns Ejendom. 13. Marts faar Ejler Bryske, der bliver hans Eftermand paa Aalborghus og tillige fik Avnsbjerg og Blæsbjerg i Forlening, Kvittering for at have indsendt til Kongen 3,380 Mark 12 Sk. 2 Hvide, 15 smaa Guldringe, $54\frac{1}{2}$ lødige Mark Sølv og 4 Lod samt en lille Pose Guld, beseglet af Bispen i Viborg og Niels Clementssøn, hvilket han alt paa Kongens Vegne havde annammet paa Aalborghus efter Niels Clementssøn¹⁾. Dagen efter fik Ejler Bryske Følgebrev til Holstebro og Ringkjøbing, at Borgerne skulde herefter svare ham deres Byskat lige som forhen Niels Clementssøn, og samme Dag fik han endvidere Brev paa Hind, Ulvborg og Vandfuld Herreder samt alt Niels Clementssøns Gods undtagen Avnsbjerg og det Gods, Kongen samme Dag gav Enken Brev paa (se nedenfor²⁾). Desuden skjænkede Kongen endnu den 14. Marts Herredsfogden i Fjends Herred Christen Jensen en Gaard i Fly, som denne havde solgt til Niels³⁾; Oluf Bang fik Brev paa Borregaard i Han Herred, som Niels havde kjøbt af Peder Krabbe i Holme, og endelig fik Ejler Bryske Brev paa det Stenhus, som Niels Clementssøn havde bygget i Viborg, dog mod, at han aarlig udgav otte Mark til det af denne funderede Alter⁴⁾.

Man savner enhver fyldestgjørende Redegjørelse for Bevæggrundene til denne Konfiskation af Niels Clementssøns Gods. Den kan ikke være sket af Hensyn til Haandfæstningens Bestemmelser; thi vare de af disse, der aabenlyst sigtede mod Niels, ikke blevne udførte i hans Levetid, var der saa meget mindre Anledning til at iværksætte dem efter hans Død; der høres ikke noget om helst om Tilbagegivelsen af hans Jordegods til Adelen, kun den ufri Herredsfoed i Fjends Herred faar den ovennævnte Gaard. Skeelerne faa saaledes ikke Restrups tilbage og de forsøge end ikke derpaa, thi et saadant Forsøg havde, om det havde fundet Sted, utvivlsomt været omtalt i Processen mellem Hr. Niels Lange og Christen

¹⁾ Suhms Nye Saml. 1. B. p. 280.

²⁾ Sammesteds p. 281.

³⁾ Sammesteds p. 279. Christen Jensen havde dog kun Panteret i denne Gaard, se Bilag I under Aar 1516.

⁴⁾ Sammesteds p. 281 f.

Harbou. Havde der været Mangler ved Skjødet og havde der været Tale om Tilbagegivelse af Niels Clementssøns Gods, maatte Skeelerne antages at have været blandt de første, der meldte sig; men dette var saa langt fra Tilfældet, at Kongen, som vi ret strax skulle se, tværtimod kort Tid efter gav dette fri Jordegods til Niels Clementssøns Enke og Børn, der, stik imod Haandfæstningens Bestemmelse, at i alt Fald hun som ufristrax skulde afhænde sin Part, synes at have beholdt Gaarden. Niels Clementssøns adelige Debitorer fik overhovedet ikke andet Udbytte af hans Død, end at de nu kom i Gjeld til Kongen. Saaledes maa Fru Karen Eriksdatter til Ullerupgaard 23. Oktober 1518 udstede Pantebrev til Kongen paa en Gaard i Kjeldstrup i Thy for 300 Mrk., som hun laante af Niels Clementssøn, hvis Sjæl Gud naade¹⁾, og Fru Inger Fleming paa Møllerup maa 1519 fra Kronen indløse tre Gaarde, som hun havde pantsat til Niels Clementssøn for 700 Mrk.²⁾. Man kunde tænke sig, at det Hele kun var en Demonstration for at føje Adelen; men vi vide jo Intet om, at denne i Niels Clementssøns sidste Leveaar var uvillig stemt imod ham, end sige saa fjendlig, at Naget strakte sig til hans Efterladte. En saadan Opfattelse vilde ogsaa stride saa vel mod Kongens Karakter som mod Rigsraadets senere Opræden mod Niels Clementssøns Søn. Men at Kongen personlig har været unaadig stemt mod ham, er aldeles usandsynligt, og der synes da kun at blive tilbage den af Allen opstillede Formodning, at Konfiskationen fandt Sted for at dække Kronen mod eventuelt Tab ved Opgjørelsen af det formentlig meget indviklede Mellemværende mellem Kronen og Niels. Denne Formodning har dog heller ikke megen Sandsynlighed for sig; dels er en Konfiskation paa blot og bar Mistanke ikke meget rimelig, og andet end en Mistanke kan der neppe have foreligget i den korte Tid, der maa antages at være forløbet mellem Niels Clementssøns Død og Befalingen til Hans Tolder; dels tyde Udtrykkene i Kongens Gavebrev til Enken 1519, som det nedenfor vil ses, ikke paa, at der har været det mindste i Vejen med Niels Clementssøns Embedsførelse, og endelig høre vi intet til en saadan Opgjørelse eller dens Resultat før hen-

¹⁾ Justitsmin. Aflevering i Geh. Ark.

²⁾ Hansen: Danske Ridderborge 2. B. p. 209.

ved en Menneskealder efter Niels's Død, da Peder Ebbesen udvirker en Overdragelse til sig, af hvad Kronen kunde have til Gode hos Niels Clementssøns Arvinger paa Grund af manglende Regnskabsafslæggelser eller paa anden Maade.

Hvilke Indskydelser Kongen nu end har fulgt, da han beslaglagde Niels Clementssøns Gods, saa have de i alt Fald kun været af meget kort Varighed, thi allerede fire Dage efter Befalingen til Hans Tolder giver Kongen Niels Clementssøns Enke Brev paa Kronens Gaard i Viborg, som Niels Clementssøn havde, samt Restrup og alt Niels Clementssøns Gods i Rinds, Nørlyng og Sønderlyng Herreder samt i Himmersyssel¹), og allerede Aaret efter giver Kongen »for Troskab og villig Tjeneste, som Niels Clementssøn har vist vor salig Fader, os og Riget, og hans Efterleverske, os elskelige Anne og begges deres Børn os og Riget herefter trolig gjøre og bevise skulle«, disse Ejendomsbrev paa følgende Gods, der var tilfaldet Kronen efter Niels Clementssøn, nemlig Restrup, ti Gaarde i Hvam, Landerupgaard (ø: Bonderupgaard) i Gislum (nu i Rinds) Herred, tre Gaarde i Hørup, tre i Torup, to i Østerbølle, en i Perstrup, to i Himmestrup, en i Bjerring, en Gaard kaldes Storup (ø: Serup), otte Gaarde i Helstrup, sex i Fjends Herred, tre i Lovns, fire i Vraa og to i Viborg, som hun selv iboede²). Til Gjengjeld udgav hun et Brev, hvorved hun forpligtede sig og sine Arvinger til at tilbyde Kongen og efterfølgende Konger dette Gods til Kjøbs, hvis de nogen Tid for Trangs eller Nøds Skyld vilde pantsætte eller sælge det³).

En lignende Uklarhed, som hersker over Niels Clementssøns Fødsel og Død, gjenfindes med Hensyn til hans ægte-skabelige Forhold. Det er sikkert nok, at hans Enke hed Anne Mikkelsdatter, men hvor hun skrev sig fra, hvem hendes Forældre vare og hvornaar hun blev gift med Niels Clementssøn, derom vide vi aldeles intet; kunde man stole paa, at Udtrykket »velbyrdig Svend« i Modsætning til »velbyrdig Mand«, som undertiden antaget, betegnede den ugifte, saa maatte Ægteskabet først være blevet indgaaet i Niels Clementssøns

¹) Suhms Nye Saml. 1. B. p. 281.

²) Sammested s. 348.

³) *Eldste Archivregistraturer IV.* p. 418, 93.

aller sidste Leveaar, men den Antagelse er urigtig¹⁾). Da hun imidlertid overlevede sin Ægtefælle i mange Aar, — hun nævnes endnu 1535, da Hr. Mogens Gøye udvirkede et Protectorium for hende, og levede endnu 1545²⁾), — er det vel sandsynligt, at hun har været en Del Aar yngre end ham, og at Ægteskabet først er indgaet efter Aar 1500. Men Niels Clementssøn havde, formodenlig før den Tid, staat i Forhold til en anden Kvinde ved Navn Birgitte Jensdatter, og denne Forbindelse har været saa offentlig og Børnene af den i den Grad ligestillede med de ægtefødte, at de to Kuld nu ikke med Sikkerhed lade sig holde ud fra hinanden. Børn af Anne Mikkelsdatter vare sikkert de to Døtre *Kirsten* og *Anne*. Den første blev gift med Adelsmanden Christen Harbou og blev derved Stammoder til den endnu blomstrende Slægt Harbou, i hvis Eje to af Niels Clementssøns Hovedgaard, nemlig Restrup og Holris, overgik. Den anden Datter blev gift med en Raadmand i Viborg, Peder Lassen, hvem hun fødte flere Børn. Hun synes efter Moderens Død at have arvet Gaarden i Viborg, hvor hun i alt Fald endnu boede 1556, da hun i Rusttjenestelister taxeredes til en Skytte³⁾). Derimod er det uvist, om Sønnen *Jørgen Clementssøn* er ægtefødt eller ikke⁴⁾). Det sidste synes sandsynligst, thi det vilde dog være alt for paafaldende, at Kongen overdrog Avnsbjerg til en uægte Søn af Niels Clementssøn, hvis denne havde efterladt sig en ægte Søn; og desuden synes *Jørgen Clementssøn* at have været ikke saa lidt ældre end de fornævnte to Døtre, der vistnok først blev gifte mellem 1530—40, medens *Jørgen* i alt Fald var fuldvoxen og myndig 1520, da han nævnes som Relator paa det Forleningsbrev, som Mester Knud Gyldenstjerne fik paa Niels Clementssøns gamle Plads som Forstander i Ringkloster⁵⁾). Paa den anden Side kaldes 1542 Anne Mikkelsdatter hans Moder (se nedenfor) og man ved mærkeligt nok

¹⁾ Hanses Haandf. § 24, Kristiern II.'s Haandf. §§ 27, 29, Frederik I.'s Haandf. §§ 32, 34 i Udrykkene: »rigens edtlinge, gode mend, som fødde eræ aff riddere oc svennæ«, »thennom, ther frii eræ, som er riddere oc svenne«, vise til Evidens, at enhver Adelsmand, der ikke var Ridder, kunde kaldes »ærlig og velbyrdig Svend«.

²⁾ Erslev og Mollerup: Danske Kancelliregistranter 279.

³⁾ Mønstringsruller og Rusttjenestetakster i Danske Kancellis Arkiv.

⁴⁾ Hvass: 4. B. p. 104 antager ham for at være ægtefødt.

⁵⁾ Suhms Nye Saml. 1. B. p. 361.

ikke det mindste om, at han tog Arv efter Rasmus Clementssøn, ligesom han heller ikke ses at have skrevet sig til Avnsbjerg. Der vides forevigt ikke synderligt om ham. 1523 tjente han, som det synes, hos Christiern II., endog efterat Broderen havde sluttet sig til Oprørerne. 1532 udtog han Stævning mod Hr. Hans Skovgaard angaaende Skinderupgaard i Rinds Herred¹⁾, og to Aar efter faldt han den 16. Oktober i Adelens Hær for Aalborg²⁾. Han vides ikke at have været gift.

Birgitte Jensdatter var sikkert Moder til Niels Clementssøns anden Søn *Rasmus Clementssøn*, thi hun, der ægtede en vis Niels Jensen, skjødede 1529 med denne sin Husbond til Hr. Mogens Gøye al den Arv, hende var tilfalden efter hendes Søn Rasmus Clementssøn³⁾. Muligvis har der desuden været en eller to Døtre af Birgitte Jensdatter. Hr. Mogens Gøye afkjebte nemlig alt 1527 en vis Niels Griis og hans Husfrue Apollone al hendes Arv efter Rasmus Clementssøn⁴⁾, og at hun har været Søster til Rasmus fremgaar af, at denne Niels Griis 1545, da han skrev sig til »Hjølund« (Bølling eller Hammerum Herred), stævnede Hr. Mogens's Sønner angaaende en Søsterdel i Avnsbjerg Gaard og Gods og i alt Rasmus Clementssøns Gods⁵⁾; hendes Levetid synes nemlig at falde alt for meget sammen med dennes til, at hun kan have været hans Søsterdatter. Endvidere afkjebte Hr. Mogens 1537 Dorete Nielsdatter, Christen Persens Efterleverske i Brusen (Hjerm Herred?), og hendes Søn Per Christensen alt det Gods, hun arvede efter sin Broder Rasmus Clementssøn⁶⁾. Imidlertid er det jo ikke afgjort, om disse to Kvinder ere Døtre af Niels Clementssøn eller mulig af Birgitte Jensdatters Ægteskab med Niels Jensen; men man skulde dog af den Omstændighed, at Dorete Nielsdatter alt 1537 har en voxen Søn, være mest tilbøjelig til at antage idetmindste hende for en Helsøster til Rasmus Clementssøn⁷⁾.

¹⁾ Frederik den Førstes Registranter p. 406.

²⁾ Hvitfeldt p. 1439.

³⁾ Eline Gøyes Jordebog, Frederik I.'s Registranter p. 198.

⁴⁾ Eline Gøyes Jordebog.

⁵⁾ Danske Mag. 4. R. 1. B. p. 52.

⁶⁾ Eline Gøyes Jordebog.

⁷⁾ Hvass antager Apollone for at være Helsøster til Rasmus Clementssøn, men nævner slet ikke Dorete Nielsdatter (4. B. p. 104).

Denne Sidste er ubetinget det mest fremtrædende af alle Niels Clementssøns Børn. Trods sin uægte Fødsel og sin vilde og raa Karakter, synes han hurtig at have vundet Kong Christiern II.'s Yndest. Da han ifølge sin Fødsel ikke kunde nyde godt af det Gavebrev, som Kongen havde givet Niels Clementssøns Enke Anne Mikkelsdatter og hendes Børn, gav Kongen ham 1519 ved et særligt Gavebrev en Del af Niels Clementssøns Gods, nemlig Kamstrup, Lille Kamstrup, Østerbol, Lille Kabel og Tapdrup¹⁾. Aaret efter fik han, der da var Hofsinde, endvidere sin Faders fordums Ejendom Blæsbjerg i Forlening efter Ejler Bryske²⁾ og ligeledes var han 1520 beskikket til at oppebære Landehjælpen af gode Mænd og Bønder i Viborg Stift³⁾. 1521 fik han endnu mere af Faderens Gods, nemlig Skindbjerg, Nørre- og Sønder-Vognbjerg, en Gaard paa Bjerg Mark, Skelgaard, Knudgaard og Trøstrup i Forlening⁴⁾, og 1522 førte han en større Retstrætte med Aarhus Biskop angaaende Gods i Sjørslev, Levring, Hørup og Rise Mark⁵⁾. Naar henses til Rasmus Clementssøns tvivlsomme Arveret efter Faderen, skulde man ikke synes, at han havde nogen særlig Grund til at beklage sig over Kong Christiern II., tværtimod, og dog var han en af de første, som 1523 sluttede sig til Oprørerne. Man har endnu et Brev fra ham til Broderen Jørgen Clementsson, dateret Viborg 22. Januar 1523, hvori han fortæller, at han nys var kommen til Viborg og da var bleven voldelig overfaldet af Borgerne i Byen, der ved at true ham paa Livet havde tvunget ham til at sværge at gjøre fælles Sag med dem, hvilket han beder Jørgen berette for Kongen⁶⁾.

Det er ikke godt at sige, hvormeget sandt der er i denne Undskyldning, thi ganske vist var Rasmus en ustyrlig Mand, med hvem Viborg Borgere vel kunde have en lille Regning at opgjøre, da han netop der i Byen havde gjort sig skyldig i alskens Uterlighed⁷⁾; men hans hele Opræden kort efter

¹⁾ Suhms Nye Saml. 1. B. p 353. Han benævnes her »Niels Clementsens Sønn Rasmus Nielssen«; formodenlig har Kancelliet, der vel da for første Gang kom i Berøring med ham, været ubekjendt med, at han kaldte sig Rasmus Clementsson. ²⁾ Erslev: Lensmænd p. 137. ³⁾ Suhms Nye Saml. 1. B. p. 360. ⁴⁾ Eline Gøyes Jordebog. ⁵⁾ Ældste Archivreg. 2. B. p. 29. ⁶⁾ Allens Aktstykker 1. B. p. 22 ff. ⁷⁾ Sammesteds p. 19.

viser, at det næppe har kostet ham stor Overvindelse at forlade Kongens Sag. Otte Dage efter, at han skrev dette Brev, fremtraadte han nemlig for de i Viborg forsamlede Rigsraader, Hovedlederne af Opstanden, nemlig Bisperne Niels Stygge, Stygge Krumpen af Børglum, Iver Munk af Ribe, Jørgen Friis af Viborg samt Ridderne Hr. Predbjørn Podebusk, Jacob Lykke, Tyge Krabbe og Peder Lykke, med Klage over, at Kongen uden al Dom og Ret havde frataget ham og hans Søskende det Jordegods, som hans Fader Niels Clementssøn havde kjøbt og pantet af Riddermændsmænd og frit Kvindfolk, og dertil en svær Sum Guld og Sølv og Pendinge; Raaderne »overvejede« derefter Sagen, og fandt, at der var sket Rasmus Clementssøn og hans Broder Jørgen Clementssøn Uskjel, hvorfor de ikke blot tillode, at Rasmus og hans Søskende til sig igjen annammede alt dette Jordegods i Nørre-Jylland undtagen Risbjerg og det Gods, Niels Clementssøn kjøbte af de Løvenbalker i Avnsbjerg og Vium Sogne, men de tilføjede endogsaa den højest paafaldende Forpligtelse, at de Ingen vilde annamme til Konge og Herre over sig, uden han vilde stadfæste og samtykke i denne Tilladelse, og det var intet tomt Løfte, thi allerede den paafølgende 15. Maj stadfæstede Frederik I. Brevet¹⁾). Og denne sidste gik endnu videre, idet han den 15. August gav Rasmus Clementssøn, der nu var Hofsinde hos ham, Brev paa al Kronens Lod, Del og Rettighed i Avnsbjerg med syv Gaarde i Vium og Sjørslev Sogne, som Niels Clementssøn kjøbte af Gert Eriksen og hans Søskende²⁾), hvorimod Rasmus udstedte et Gjældsbrev til Kongen paa 1,200 rinske Gylden³⁾. Desuden fik han tilbagegivet Blæsbjerg⁴⁾. Uagtet disse sidste Gavebreve kunne finde deres Forklaring i Kongens Haandfæstning, der var udstedt den 3. August s. A. og udtrykkelig indeholder den almindelige Forpligtelse, at Ridderskabet skulde have det Gods igjen, som var det frataget af Kong Christiern II., staa vi dog aabenbart atter her overfor en af de uløselige Gaader, hvorpaa de Clements-

¹⁾ Frederik I.'s Registranter p. 5.

²⁾ Sammesteds p. 17.

³⁾ Christian II.'s og Frederik I.'s Aktive og Passive Gjæld i Geh. Ark. blandt Kammersager.

⁴⁾ Erslev: Lensmænd p. 187.

sønners Historie er saa rig, thi efter alt, hvad der kjendes til Rasmus Clementssøns Fortid og daværende Samfundsstilling, er den Iver, som Alle — Kong Frederik, de ham hengivne Raader og Viborg Borgere — vise for at vinde eller tvinge ham over paa deres Side, ganske ubegribelig, allermest efter den hidtil gjældende Opfattelse af Niels Clementssøns Personlighed. Indflydelse kan han ikke have besiddet, thi hvor skulde denne frændeløse, uægte Pode af en, som man mener, almindelig forhadt Fader have faaet den fra; Rigdom kan han heller ikke have haft stort af paa den Tid, og hvad han havde, skyldte han den Konge, man vilde til Livs. Man tinges lige-frem til at søge Forklaringen i fremragende personlige Egenskaber hos ham, men selv her slaar den ikke til, thi Samtiden har jo kun efterladt et meget daarligt Skudsmaal om hans Personlighed. Forholdet bliver endnu mere indviklet derved, at Hr. Mogens Gøye er nævnt som Relator i det Brev, som Rasmus Clementsson fik paa Avnsbjerg, ligesom han ogsaa forsegler Rasmus Clementssøns Gjælds-brev paa de 1,200 Gylden, da denne ikke synes at have haft Signet. Thi man skulde jo tro, at Hr. Mogens, der var en af dem, der nødigst og sidst forlod Kong Christiern II.'s Sag, kun maatte fele ringe Sympathi for Rasmus Clementssøns hele Opræden ved denne Lejlighed. Men sikkert er det, at Rasmus maa have havt særdeles gode Kort paa Haanden ved denne Tid, saa at han endogsaa turde træde op mod en af den nye Konges mest fremragende Tilhængere og det med Held. Det var Hr. Niels Høg, som ved Mageskifte med Kong Christiern II. havde faaet to Gaarde i Egelund og Holris, og som nu maatte finde sig i, at Rasmus Clementsson, der paastod, at hans Fader havde kjøbt disse Gaarde, fik Følgebrev paa dem den 12. Septbr. og skulde beholde dem, til Sagen kom i Rette for Kongen¹⁾. Vi høre vel ikke senere Noget til det endelige Udfald af dette Mellemværende, men da Holris siden tilhørte Niels Clementssøns Efterkommere, har Rasmus sagtens vundet Sagen, om den overhovedet nogensinde kom paa Kongens Retterthing; dette kan nemlig være tvivlsomt, eftersom Hr. Niels Høg snart efter afgik ved Døden.

Ved disse forskjellige Breve paa Jordegods var nu Rasmus

---

¹⁾ Frederik I.'s Registranter p. 23.

Clementssøn blev en saa velstaaende Mand, at han 1525 taxeredes til at stille sex Glavind¹⁾, og i den paafølgende Tid viser han, at han trods sin uægte Fødsel, i alt Fald i en Retning, var en ægte Søn af sin Fader, nemlig i Henseende til Forretningsdygtighed. 1525 erhverver han af Tvis Kloster Brev paa det Gods i Sønderlund og Nørlund, som alt hans Fader havde haft af Klosteret²⁾. Aaret efter pantsatte Mogens Bilde en Gaard i Tjustrup til ham for 100 Mrk.³⁾. 1527 vandt han en Retssag mod Hr. Predbjørn Podebusk angaaende de Parter i Avnsbjerg, som hans Fader havde kjøbt af Fru Sophie og Jomfru Pernille Eriksdatter⁴⁾. Endvidere kjøber han af Ove Skram Langframgaard, tre Gaarde i Østrup og Sortebjerg⁵⁾ m. m. og indløser for 450 Mrk. af Hr. Joachim Lykke Slumstrup og en Gaard i Horup i Lysgaard Herred, som Hr. Joachim havde i Pant af Ejler Bryske⁶⁾. Denne sidste forhøjede Aaret efter dette Pant med 125 rinske Gylden og oplod desuden Rasmus Clementssøn to Gaarde i Bølling Herred, indtil han indløste Kaldrup i Thy, som Rasmus havde i Pant af ham for 1,000 Mrk.⁷⁾ Ligeledes indløste Rasmus til sig to Gaarde fra Niels Lavridsen til Tandrup, til hvem de vare pantsatte af Albert Skeel for 60 Mrk.⁸⁾

Denne travle Virksomhed fik en brat Afslutning ved Rasmus Clementssøns tidlige Død i Begyndelsen af Aaret 1529 eller dog før 24. April⁹⁾, men sandsynligvis allerede før 20. Februar (se nedenfor).

Rasmus Clementssøn efterlod sig en Enke, men vi have kun faa Vidnesbyrd om hendes Tilværelse, nemlig et Afkaldsbrev, som hun udgav 1530 i Randers (vistnok til Hr. Mogens Gøye paa sin Rettighed til Rasmus Clementssøns Gods)¹⁰⁾, og et Brev af 1532, som Niels Mogensen udvirkede til gode Mænd at granske en Trætte, han havde med Hr. Joachim Lykke, angaaende et af hans Søster Fru Margrete Mogensdatter, Rasmus Clementssøns Efterleverske, til Hr. Joachim udgivet Gjældsbrev¹¹⁾. Den andetsteds¹²⁾ udtalte Formodning,

¹⁾ Nye danske Mag. 5. B. p. 52. ²⁾ Eline Gøyes Jordbog.

³⁾ Sammesteds. ⁴⁾ Sammesteds. ⁵⁾ Sammesteds. ⁶⁾ Sammesteds.

⁷⁾ Sammesteds. ⁸⁾ Sammesteds. ⁹⁾ Allens Aktstykker 1. B. p. 26.

¹⁰⁾ Eline Gøyes Jordbog. ¹¹⁾ Frederik I.'s Registranter p. 425.

¹²⁾ Historisk Tidsskrift 5. R. 1. B. p. 633—85.

at hun var en Datter af den berygtede Bondeplager Mogens Thomesen (Kaas) til Damsgaard og Fru Eline Friis, vinder i Sandsynlighed ved den Omstændighed, at Tapdrup, som Kongen 1519 gav Rasmus Clementssøn, senere tilhørte Frands Dyre og hans Frue Kirsten Mogensdatter, der ogsaa var en Datter af Mogens Thomesen og altsaa Søster til Fru Margrete.

Rasmus Clementssøn synes ikke at have efterladt sig Børn og hans Ejendomme gik derfor over paa fremmede Hænder. Allerede 20. Februar 1529 erhverver Hr. Mogens Gøye Løfte paa Kronens Ret til Avnsbjerg og alt Rasmus Clementssøns Gods¹⁾), hvorfor det maa antages, at denne selv alt den Gang var død, og, inden Aaret var omme, havde Hr. Mogens afkjøbt saavel Rasmus Clementssøns Moder og hendes Husbond Niels Jensen som Niels Griis og hans Husfrue deres Arv efter ham; derimod fik Hr. Mogens først 1537 Skjøde paa Dorete Nielsdatters Arvepart. Om Jørgen Clementssøn høre vi, som alt berørt, mærkeligt nok slet Intet ved Skiftet efter Rasmus.

Tilbage staar nu kun at kaste et flygtigt Blik paa den Række af Processer, som førtes efter Niels Clementssøns Død angaaende hans Gods, forsaavidt de da kjendes. De begyndte for Avnsbjergs Vedkommende alt i Rasmus Clementssøns Levetid, men efter hans Død bragte vistnok Grevefejden og dens Felger en midlertidig Stilstand i dem; med Aaret 1540 begyndte de paany. Dette Aar blev der afsagt Dom mellem Hr. Oluf Libert paa den ene og Christen Harbou til Restrups og Per Lassen, Raadmand i Viborg, paa Anne Niels Clementssøns Efterleverskes og alle Niels Clementssøns Arvingers Vegne paa den anden Side angaaende det Vikarie, som Niels Clementssøn havde funderet i Viborg Domkirke og Hr. Oluf Libert nu havde i Forlening. Til dette Vikarie var oprindelig lagt Holris, en Gaard i Rabek i Vard Syssel, Gullestrup i Hard Syssel og nogle Boder i Viborg. Hr. Oluf klagede over, at afgangne Rasmus Clementssøn havde taget Gullestrup fra Vikariet uden andet Vederlag, hvilket blev dømt ugyldigt at være. Derimod sagsøgte Niels Clementssøns Arvinger ved Per Lassen samme Aar Niels Stub, Borger i Oslo, angaaende et Stenhus i Viborg, hørende til samme Vikarie, hvilket Hus

---

¹⁾ Frederik I.'s Registranter p. 198.

Rasmus Clementssøn havde fravundet Hr. Oluf Libert, og derefter forundt Niels Stub. Peder Lassen gjorde gjældende, at Rasmus ikke kunde bortgive mere end sin egen Andel i dette Hus, »om han end skulde findes at være Niels Clementssøns ægte Barn, hvilket han mente ikke saa at være skulde«; heri gav Dommen ham Medhold. 1542 synes »Anne, Niels Clementssøns Efterleverske, Borgerske i Viborg,« at have havt en mindre Retstrætte med Ejler Lykke angaaende en Hede i Thy¹⁾, og samme Aar stævner Hartwig Skram Anne Clements, Per Lassen og Christen Harbou for et Mageskifte, som hans Fader havde gjort med Rasmus Clementssøn, men som Hartvig nu mente burde være dødt og magtesløst, da det paa-gjældende Gods var bleven ham og hans Medarvinger fravundet²⁾; endelig tiltalte Mester Jens Hansen, Kannik i Viborg, Anne, Niels Clementssøns Efterleverske, for en Hest, som *hendes Søn* Jørgen Clementssøn havde kjøbt af ham, men ikke betalt³⁾). Vi kjende ikke Udfaldet af disse Sager. I 1543 forfulgte Peder Ebbesen (Galt) paa Kronens Vegne med Rigens Ret og Dele Christen Harbou paa Niels Clementssøns Arvingers Vegne angaaende Bøndergods i Rinds Herred og Møldrup, som Peder Ebbesen paastod at være Kronens Ledingsgods. Da der fra Kontrapartens Side ikkun var mødt en Stedfortræder for Peder Lassen og det endog uden Fuldmagt, fik Peder Ebbesen selvfølgelig Dom for, at hans Forfølgning skulde fremmes⁴⁾). En lignende Forfølgning, som Peder Ebbesen anlagde mod Christen Harbou angaaende Restrup, en Gaard i Bjerregrav, tre Gaarde i Højrup, fem Gaarde i Torup, to Gaarde i Skjedshale, fem Gaarde i Hvam, Holme Mark og Søkjær, tabte han derimod, da Christen Harbou beviste, at samme Gaarde vare frit Gods⁵⁾). 1545 truedes Niels Clementssøns Efterladte af et meget stærkt Uvejr, idet Peder Ebbesen 27. Maj erhvervede Ejendomsbrev paa al Kronens Ret i det Gods, som Anne, Niels Clementssøns, havde i Værge, og al den Ret, Kronen kunde have for Niels Clementssøns Oppebørsel, og som Arvingerne ikke med klare Registre og nøjagtige Kvittanter kunde bevise at have fuldgjort, desligeste

¹⁾ Danske Mag. 3. R. 6. B. p. 317. ²⁾ Sammesteds p. 327.

³⁾ Sammesteds p. 329. ⁴⁾ Gamle Danske Domme 1. B. p. 81.

⁵⁾ Gamle Danske Domme 1. B. p. 77.

hva Regnskab og Oppebørsel, som Arvingerne staa igjen med¹⁾). Der var, som man heraf kan slutte, al Udsigt til, at en straffende Nemesis vilde have ramt Niels Clementssøns Efterladte, om han ved sin Færd havde gjort sig fortjent dertil, og selv om han havde efterladt sine Sager i den skjønneste Orden, kunde et saadant Brev paa disse nu snart en Menneskealder gamle, ikke nærmere betegnede Fordringer blive yderst skjæbnesvangert for hans Efterladte, især da Peder Ebbesen just ikke havde Ord for at fare med Læmpe. Kjøbesummen for dette Skjøde var 6,000 Mark, men hvor tvivlsomme Kro-nens paagjældende Rettigheder vare, ses bedst af, at Peder Ebbesen maatte i et Gjenbrev, dat. 24. Juni 1546, forpligte sig til ikke at gjøre Ansvar gjældende udover disse 6,000 Mrk., i Fald det Gods, han saaledes fik tilskjødet, skulde blive ham fravundet²⁾; de 6,000 Mrk. maa nemlig have været en meget ringe Betaling, i Fald Kronens Rettigheder havde været uomtvistelige, thi mellem det paagjældende Gods var blandt Andet det Gods, som Niels Clementssøn havde kjøbt af Brødrene Munk og hvis Kjøbesum alene beløb sig til 11,000 Mrk. Heldigvis for Niels Clementssøns Arvinger, døde dog Peder Ebbesen allerede tre Aar efter, uden at han i sin Levetid synes at være kommen videre end til paa Landstinget at erhverve Dom 1546 over dem, at de skulde udlevere ham Adkomstbrevene paa det ham tilskjødede Gods, og den Dom sad Arvingerne endda overhorig. Samtidig begyndte en vidtløftig Proces mellem disse og Ejler Lykke angaaende de betydelige Ejendomskjøb, som Niels Clementssøn havde gjort med Brødrene Bonde og Mikkel Munk, kaldet Due, og Svend Munk³⁾, dog kun paa Gjenkjøb, og hvori senere Peder Ebbesens Arvinger deltog. Denne Sag afsluttedes for Niels Clementssøns Arvingers Vedkommende ved Dom af 27. Juni 1553 saaledes, at de fik 2,000 Mrk. af Peder Ebbesens Arvinger, som derimod beholdt Godset⁴⁾. Hr. Niels Langes Proces mod Christen Harbou og Niels Skeels, som Værge for

¹⁾ Erslev og Mollerup: Danske Kancelli Registranter p. 279.

²⁾ Klevenfeldt Stamtable Galt.

³⁾ Jfr. Oversigten 1514 og 1515; af Bonde Due havde Niels Clementssøn, uvist naar, kjøbt Gods for 6,000 Mrk.

⁴⁾ Se Hvass 4. B. p. 104—10.

de to Søstre Løvenbalk, mod Hr. Mogens Gøyes Arvinger 1547 ere alt forhen berørte. 1553 sagsøgte Peder Ebbesens Arvinger Lavrids Skriver, Niels Persen i Viborg paa Niels Clementssøns Arvingers Vegne, Anne Nielsdatter i Viborg og hendes Medarvinger angaaende noget af Niels Clementssøns forbrudte Gods, som var forundt Peder Ebbesen, men fravundet denne af Ejler Lykke, fordi Peder Ebbesen ikke havde de paagjældende Adkomstbreve (jfr. ovenfor). Af Proceduren ses, at Anne, Niels Clementssøns, og Christen Harbou strax 1545 havde søgt at undgaa den Fare, der truede dem fra Kongens Skjede til Peder Ebbesen, idet de havde frasagt sig al Arv og Gjæld efter Niels Clementssøn og ej vilde nyde eller undgjælde de Breve, Rigsraadet og Kong Frederik I. havde givet Rasmus Clementssøn, og kjendte sig ikke at have nogen anden Rett til Niels Clementssøns Gods end det, Kongen havde bebrevet dem. Arvingerne blev forsvrigt tildømte at udlevere de paagjældende Breve. 1556 søgte Kirsten Rudsdatter, Herman Skeels Efterleverske, Kirsten Nielsdatter, Christen Harbous Efterleverske, angaaende Vorninggaard, som Christen Harbou og Niels Clementssøns Arvinger havde opladt Hr. Oluf Libert, men denne havde, efterat Gaarden var bleven ham fravundet af Peder Ebbesens Arvinger, afstaaet sine Rettigheder til Herman Skeel; samtidig tiltalte Christen Harbous Søn, Niels Harbou til Restrup, Hr. Oluf Libert, idet han mente, at Peder Ebbesen kun ved Hr. Olufs Forsommelse havde faaet Laas paa nævnte Gaard¹⁾. Endelig tiltalte Niels Pedersen, Borger i Viborg, paa sin Moders Anne Peder Lassens Efterleverskes Vegne Borgemester og Raad i Viborg, fordi disse havde paalagt hende Skat og Tynde af hendes Gaard mod den Frihed, Byen 1511 havde givet Niels Clementssøn, og den Stadfæstelse derpaa, som Anne Mikkelsdatter 1540 havde erhvervet af Kongen.

Hvis denne Række Processer indeholder Stof til en ned-sættende Dom om Niels Clementssøns Karakter, maa det være ganske indirekte alene ved sin Mængde, thi hver enkelt Sag for sig har intet Vidnesbyrd mod hans Hæderlighed. Men deres Talrighed er vel atter en naturlig Følge af Niels Clementssøns omfattende Virksomhed, saaledes, som vi kjende

¹⁾ Gamle Danske Domme 2. B. p. 160 og 242.

den gjennem de opbevarede Skjøder og Pantebreve samt hans Regnskabsbøger, og det vil da væsentligt bero paa Opfattelsen af disse, hvorledes man vil bedømme hans Levnet. Det Materiale, som Allen sikkert nærmest har grundet sin Dom paa, — og de øvrige nyere Forfattere, der have berørt Niels Clementssøn, sejle vel nærmest i hans Kjølvand¹⁾, — nemlig Rigsraadets Klage og de 3—4 her aftrykte Breve fra hans Embedsvirksomhed, kan der formentlig kun tillægges en underordnet Betydning. De sidste sige i og for sig ikke stort, men de kunne i hvert Fald kun udlægges til Skade for Niels Clementssøn af den, der i Forvejen af Klagerne 1513 har fattet en ugunstig Mening om Manden. Men hvad Værd kan vel Rigsraadets Anklage have, naar den sammenholdes med, at Kongen paa sin Side tilbage giver Niels Clementssøns Enke

¹⁾ I den allernyeste Tid er Allens Dom om Niels Clementssøn omtrent uforandret optaget i Barfods Danmarks Historie fra 1819—1836 2. B. p. 187 ff.

I. Tabel¹⁾ over Niels
Panteerhvervelser, Udlaan

Laantager.	Pant.	Leanesum.	
		Mrk.	rinske Gyld.
Hr. Erik Eriksen (Løvenbalk).	1494. Nibgaard, Holt Mark og Skovstrup Eng, Lysgaard H.	120	
Las Red i Hindseis	1495. Blaabjerg, Vandfuld H.	60	
Mikkel Eakildsen (Heeg)....	4 G. i Linde (jfr. 1503).	100	
Tønne Jensen	Hassellund, Hjerm H. (jfr. 1503)	300	
Peder Sørensen, Borger i Viborg ²⁾	.....	21	2
Hr. Erik Eriksen (Løvenbalk)	1496. 2 G. i Vium, 1 G. i Sjørslev, 1 G. i Dessing, Lysgaard H.	425	60
Tøger Hjul	Gods i Nissum, Skodborg H., indlæst fra Malte Juel.		

¹⁾ Hvor ingen anden Kilde er angiven, er Eline Gyses Jordbog Hjemmelen.

²⁾ Geh. Ark. Nørre Jylland 211.

Mandens beslaglagte Gods paa Grund af hans tro Tjeneste, og Rigsraadet paa sin Side senere erklærer, at Kongen havde gjort Børnene Uret ved at beslaglægge Faderens Gods. Det tør nu vel ikke benægtes, at adskillige Poster i Regnskabsbøgerne vise Indtægter af en tvivlsom Karakter, men saalænge ikke efter en meget grundig Undersøgelse Ret og Uret her er sondret fra hinanden, er Nutidens haarde Dom om Niels Clementssøn ikke tilstrækkelig begrundet.

Fortiden var mildere; medens man vidste, at Fanden hentede Peder Ebbesens Sjæl og fortalte, at den Lede under Vejs hvilede sig paa en Skibsmast, hvorfra han som Svar paa Skipperens Spørgsmaal: »Hvorhen?« sang: »Til Høls, til Høls, til Hækkenfjelds, med Per Ibs, med Per Ibs, den grove Synder, den grovselig Herr!«¹⁾, saa lod den Niels Clementssøn hvile i Fred i hans nu ukjendte Grav.

¹⁾ Thieles Folkesagn 1. B. p. 317.

Clementssens

Øg	Godskjeb.	Kjøbesum.
Sælger.	Gods.	Mrk. rinske Gyld.
bor	1494.	—
Peters Munk	1495. Moslund, Munklinde og 2 G., kaldes Stubkjær, Ginding H. (jfr. 1498).	
	1496.	—

Panteerhvervelser, Utlæan.

Panteerhvervelser, Utlæan.		
Laantager.	Pant.	Laanesum.
		Mrk. Danske Gyld.
Hr. Erik Eriksen (Løvenbalk)	1497.	
Peder Thomsen i Gjemsing-	Skovstrup Eng	40
gaard.....	1 G. i Elsborg, Lysgaard H. (jfr. 1501).	80
Las Rød	Vognbjerg, Bølling H.....	200
Tøger Hjul ¹⁾	1 G. i Nissum, indløst fra Borgemester Las Olufsen i Lemvig	100 20
Niels Krabbe	1498.	
Knud Steen i Skovby.....	Østerbol, Sparresje og et Bol i Fabjerg, Skodborg H. (jfr. 1502)	800 100
Simon Spend	2 G. i Linde (jfr. 1504) i Pant for en Del Klæde og	80
Mattis Gertsen i Viborg ²⁾	1 G. i Vejrum, 1 G. i Gjemsing, Hjerm H., indløst fra Jens Spend.	24
Hr. Erik Eriksen (Løvenbalk)	1499.	
Las Rød i Hindselfs	2 G. i Vium, 1 G. i Sjørslev, 1 G. i Des- sing, Nibgaard, Holt Mark, Sønder- gaard i Kjellerup, Kalhave, 2 G. i Skræ, Sjørup i Lysgaard H., Dalsgaard, Vit- trup og Trevad Mølle i Fjends H., Hølfre, Lundtofte, Munklinde og Mos- lund i Ginding H.	1200 300
Samme	Nerre Vognbjerg og Skindbjerg (indløst fra Palle Juel), Knudegaard (indl. fra Las Nielsen i Tandrup) og Markeskjel- gaard (indl. fra Thones Fasti), alt i Bølling H.	
Jens Jensen (Skovgaard) i Skovgaard	Sønder og Nerre Vognbjerg, Markskejel, Knudegaard, Nør. e Skindbjerg og Ra- bæk, Bølling H.	1200 450
Mikkel Eskildsen (Høeg)	1 G. i Husby, Ulvborg H. (jfr. 1502 og 1504)	80
Tøger Hjul	1500.	
	2 G. i Sinkebæk, Skodborg H. (jfr. 1503). Ardal (indløst fra Niels Skrædder), Lem Halgaardsted m. m. (indl. fra Oluf Rytter) (jfr. 1514).	350

1) Jfr. V. A. Secher Kongens Rettertingsdomme 1. B. p 480. 2) Geh. Ark. Nørre Jylland 211.

Godskjeb.

Sælger.	Gods.	Kjebesum: Mrk. Danske Gyld.
Skadeland i Odsgaard	1497. 2 G. i Heum (Vium?) Sogn ved Ind- førsel (jfr. 1499).	
Tøger Hjul i Kamstrup, Oluf Rytter i Kabbel og Karine Hjulsdatter i Næs	1 G. i Staby, Ulvborg H., og 1 G. i Vejrum, Hjerm H. Kamstrup, Ardal og Lille Kamstrup, Skodborg H. (jfr. 1500—2).	
Tøger Hjul	1498. Anders Munk til Sostrup ... Moslund og Munklinde (jfr. 1495).	
Niels Skadeland	1499. 2 G. i Heum (jfr. 1497). 2 Bol i Fabjerg.	
Mikkel Eskildsen (Høeg) ...	1 G. i Tørlund, Sneptrup, Bredvig, Sorte- bjerg m. m., Hammerum H. (jfr. 1514).	
Iver Christensen (Fasti) til Ørregaard	1 G. i Vejrum, 1 G. i Hanbjerg Sogn, Hjerm H.	
Marine Christensdatter, Jens Knudsens Efterleverske ...		
Makop Erik Kaas	1500. 1 G. i Egelund, Middelsom H.?	

Panteerhvervelser, Udlaan.

Laantager.	Pant.	Laanesum.	
		Mrk.	rinske Gyld.
Alhed Lagesdatter, Henrik Walstrups Efterleverske	1501.		
Jep 'Grynn'	1 G. i Debelmose, Bølling H.....	100	
Tøger Hjul	Hjortkjær og Dybslet, Vandfuld H. (jfr. 1514).....	100	
Mette Christensdatter, Anders Spends Efterl. i Rammegaard	Kamstrup (indløst fra Gudum Kloster).....	320	
Ebbe Strangesen	Sønderlund, Hjerm H.....	120	
Jens Puder	1502.		
Jens Jensen (Skovgaard)	Herupgaard, Vandfuld H. (indløst fra Jep Hauels Sønner). 1 G. i Husby, Pantesummen forhøjet med 1 G. sammested, indløst fra Provst Klavs Jensen paa Holm (jfr. 1504).	30	
Jens Blaabjerg ¹⁾	2 G. og et Mellested i Lem Sogn, Hale- gaard, 1 G. i Raasted, Ulvborg H., 1 G. i Navr Sogn, Hjerm H.....	160	
Oluf Pedersen (Gyldenstjerne) til Estvadgaard	1503.		
	Hessellund og 2 G. i Favsing, Hjerm H. (jfr. 1495).....	380	70
Niels Juel i Egeskov og Mar- kvard Juel i Bækmark.....	1504.		
Knud Steen.....	Kastbjerg, Bølling H.....	100	40
Erik Kid	2 G. i Linde (jfr. 1498) Pantet forhøjet med 1 G. i Vejrum	40	
Samme	160		
Stubber Kloster ²⁾	2 G. i Vejrum (indløst fra Palle Juel). Havstrupgaard (for Livstid uaføst)	80	
Birgitte Knudsd. i Perstrup ³⁾ .	Amstrup, Hovlbjerg H.....	60	

1) Jfr. *Ældste Archivregist.* 4. B. p. 413. 2) Geh. Ark. Hjerm H. 3. 3) Geh. Ark. Nørrejylland 211.

Godskjeb.

Sælger.	Gods.	Kjøbesum.
		Mrk.
		rinske Gyld.
Peder Thomsen i Gjemsing- gaard og Inger Movrids- datter	1501.	
Struøgaard, Hjerm H., 1 G. i Elsborg (jfr. 1497).		
Enken solgte senere Niels Clementssen 1 G. i Gjemsing og 2 G. i Elsborg, men uvist naar.		
Erik Persen (Harbou) ¹⁾	1/4 af Engbjerggaard, Vandfuld H.	
Kamstrup, Lille Kamstrup, Ardal, 1 G. i Vejrum ved Indførsel (jfr. 1497, 1500).	1502.	
Østerbol, Sparreseje, Trundebol og et Bol i Fabjerg (jfr. 1498).		
Indværges med Lovhævd: Blæsbjerg, Hindkjær, Kutzkjær, Abildgaardseje, Kassenbjerg, 1 G. i Alstrup, 1 G. i Skure (Sir?) Sogn, Avsumgaard m. m., Hjerm H.		
Mikkel Eskildsen (Høeg) ... Maje Jensdatter og hendes Søn Staffen Pedersen ²⁾ ...	1503.	
St. og L. Sinkebæk, 4 G. og 1 Bol i Linde (jfr. 1495, 1500).		
En Søsterlod i Avsumdal og Abildgaards- eje, Hjerm H.		
Niels Maltesen	En Broderlod i 1 G. og 1 Bol i Gjem- sing Sogn.	
Jes Blaabjergs Arvinger	2 G. i Lem Sogn m. m.	
Store og Lille Marine Jens- datter (Blaabjerg) ³⁾	1 G. i Lille Stenum, Ulvborg H., 1 G. i Navr Sogn.....	120
Christiern Steen i Strand- bjerggaard	1504.	
Mølstrup.		
Jens Jensen (Skovgaard)....	2 G. i Husby (jfr. 1499, 1502).	
Store Marine Jensdatter ⁴⁾ ...	1 G. i Navr Sogn	100
Niels Blaabjergs Enke og Børn	Andel i 2 G. i Lem Sogn, 2 G. i As- hoved, 1 G. i Raasted, Halegaard, 1 G. i Navr	100

1) Jfr. *Ældste Archivregist.* 4. B. p. 408. 2) Jfr. Sammesteds p. 407. 410. 3) Jfr. Samme-
sts p. 412-13.

Panteerhvervelser, Udlaan.

Laantager.	Pant.	Laanesum. Mrk.	rinske Gyld.
Jens Munk	1505. 1 G. i Tovstrup, Hjerm H.....	88	
Gert Eriksen (Løvenbalk) ...	1506. 1 G. i Vium (jfr. 1511)	60	
Niels Krabbe i Vejerslevgaard	Garpdal (jfr. 1512)	100	
Tvis Kloster	Nørlund og 2 G., 1 Bol i Sønderlund, Hjerm H.	300	
Provst Herman Fleming i Aarhus ¹⁾	1507.	100	
Oluf Mortensen (Gyrstinge) til Hastrup ²⁾	1508.	800	
Abbed Søren i Øm Kloster ³⁾	.....	60	
Sofie Eriksdatter (Løvenbalk)	1509. 1/6 af Avnsbjerg.		
Tvis Kloster ²⁾	Munktoft, Hjerm H., Nørlund og Søn- derlund, Pantet forhejet med	200	
Ingerd Movridsdatter, Peder Thomsens Efterl. i Gjemsing	1 G. i Gjemsing	160	
Jep Juel i Hindsels ⁴⁾	.....	120	
Birgitte Knudsdatter i Per- strup ²⁾	.....	100	
Tagte Eriksen ⁵⁾	.....	40	
Jep Juel ²⁾	1510.	30	
Samme ⁵⁾	.....	60	
som Jomfru Karine, Hustru Gertruds Datter i Hindsels, hentede paa Blæsbjerg.			

Godskjeb:

Sælger.	Gods.	Kjebesum. Mrk.	rinske Gyld.
	1505.		
Gert Eriksen (Løvenbalk) ...	1/6 i Dalsgaard, Nibgaard, Helfre, Holt Mark, Skovstrup Eng, i 2 G. i Vium, 2 G. i Kjellerup, 1 G. i Delsing, 1 G. i Sjørslev m. m. (jfr. 1499).		
Christen Krabbe og Bolde Hansdatter	1506.		
	3 Dele i 2 G. i Ørskov, Gjersum Gaard- sted, Træsterup, Stæbjerg Gaardsted, Degerholm, 1 G. i Gl. Arnborg, Nedre Træsterup, Ejstrup (Hammerum, Ulv- borg og Hind Herredet).		
	1507.		
Jes Eysen i Skovgaard	Indværge斯 Stubkjær, Munklinde, Mos- lund og Søbjerg, Ginding H.		
Jens Harbou i Restrup	1 G. i Terring, Skodborg H.		
	1 G. i Bjerregrav, 2 G. i Herup, 3 G. i Torup, 1 G. i Hvam, Rinds H.		
	1508.		
Niels Skadeland i Odsgaard . Marine Nielsdatter, Las Skade- lands Efterl. i Kastrup, og Niels Skadeland i Restrup.	Vormstrup og Sal (ved Indførsel). Egelund, Legvig og Risgaard, Ginding H.		
	Restrup, Skjershale, 4 G. i Hvam, Rinds H.		
Gert Eriksen (Løvenbalk) ...	1509.		
	1/6 i Avnsbjerg m. m. 1/6 i Avnsbjerg, Hørup og Trevad Melle, 4 G. i Vium, 3 G. i Glæsborg, Nørre H., 3 G. i Byrsting, Fjends H. (ved Indførsel). 1 G. i Egelund (ved Dom).		
Sofie Eriksdatter (Løvenbalk).	1510.		
	1/6 i Avnsbjerg, Trevad Melle, 1 G. i Kjellerup, 2 G. i Østervandet (de sidste 3 G. faar hun overladt til Brug sin Livstid).		

Panteerhvervelser, Udlaan.

Laantager.	Pant.	Laanesum.
		Mrk. rinske Gyld.
Jep Lassen i Ejstrup, Hee Sogn ¹⁾		150
	1511.	
afg. Hr. Erik Eriksen (Løvenbalk)	Gods, indlæst fra Karup Kirke	62
Gert Eriksen (Løvenbalk)	Skovstrup Eng, ligeledes, til hvem Gert 1506 havde pantsat den.	
Birgitte Knudsdatter, Christen Christensens Efterl. ¹⁾	.....	86
Jens Persen, Borger i Horsens ¹⁾	.....	40
	1512.	
Gert Eriksen (Løvenbalk)	Hvam (indlæst fra Biskop Erik Kaas, til hvis Formand Niels Friis Gert 1506 havde pantsat Godset)	300
Morten Lavridsen	1 G. i Egelund (indlæst fra Anne Jepsdatter).	
Kirsten Jonsdatter (Viffert i Filshave ¹⁾)	.....	100
	1513.	
Morten Lavridsen	1 G. i Egelund (indlæst fra Christen Jensen i Vildmose).	
Bertel Hansen i Horsens ¹⁾	.....	100
	1514.	
Mikkel Krag i Flyndergaard	Lungergaard	240

¹⁾ Geh. Ark. Nørre Jylland 211.

Godskjeb.

Sælger.	Gods.	Kjøbesum.
		Mrk. rinske Gyld.
Gert Eriksen (Løvenbalk)	1 G. i Højbjerg og Kjærsgaard, Lysgaard H. St. og L. Sinkebæk, Østerbol, Sparreseje, St. og L. Kamstrup, L. Kabbel, Ardal, Kaarsens Hussted, 1 G. i Bjerget, Kvissgaard, 4 Bol i Fabjerg og Meltrup indværges med Lovhævd.	
Kirsten Stenfeldsdatter, Ejler Juels Efterl. i Kokholm	Gods i Lindtorp, Hjerm H.....	400
		1511.
Johanne Hansdatter og Erik Hvas ¹⁾	3 G. og 1 Bol i Lee Sogn, 1 G. i Hjorthede, 2 G. i Bjering Sogn.	
Albert Skeels Arvinger ²⁾ ...	Restrup, Hvam, Østebelle i Rinds H.	
Gert Eriksen (Løvenbalk) ...	1 G. i Vium (jfr. 1506).	
Las Skeel	1 G. i Elsborg.	
		1512.
Pernille Eriksdatter (Løvenb.)	1/6 i Avnsbjerg, Trevad Mølle m. m. Avnsbjerg m. m. indværges med Lovhævd.	
Thore (Hvas) Hr. Erik Eiksens Efterl.	al hendes Arv efter Datteren Sofie Eriksdatter.	
Mogens Thomesen (Kaas) ...	1 G. i Sjørslev, 2 G. i Vestervandet, 4 G. i Demstrup, 1 G. i Dessing, 1 G. i Levring, 1 G. i Hinge, Dalsgaard, 2 G. i Kjellerup, 2 G. og 1 Bol i Farstrup	3000
iels Krabbe i Tandrup	1 G. i Fjaltring og Garpdal (jfr. 1506).	
iels Lavridsen Skadeland	1/8 i Stenumgaard, Knudsig og Gl. Stenum.	
	3 G. m. m. i Vium, 1 G. i Sjørslev, 8 G. i Byrsting, Trevad Mølle, 1/6 i Avnsbjerg, Snap, 2 G. i Herup og 2 G. i Sjørslev ved Indførsel.	
		1513.
Mikkel Due (Munk)	Gods i Hjardemaal Sogn.....	4000

¹⁾ Skjsdet er trykt i Saml. t. j. Hist. og Top. 2. B. p. 179 og Hvass 3. B. p. 154.²⁾ Gl. Danske Domme 1. B. p. 86 ff.

Panteerkvervelser, Udlaan.

Laantager.	Pant.	Laanesum.	
		Mrk.	rinske Gyld.
Tøger Hjul	Ardal (indleæst fra Niels Skrädder i Østerdal) (jfr. 1500).		
	1515. —		
	1516.		
St. Hans Kloster i Horsens ¹⁾ .	.....	200	
Lave Lavridsen ¹⁾	1 G. i Fly (indleæst fra Christen Jensen, Herrederfoged i Fjends Herred)	100	
Gert Eriksen (Løvenbalk) ...	Østergaard i Sjørslev	120	
	1517.	2500	20
Kongen ²⁾	.....		
Bertel Juel ²⁾	1 G. i Hadsted, Framlev H.		

1) Geh. Ark. Sønderhald Herred 2. 2) Suhms Nye Saml. 1. B. p. 180. 3) Geh. Ark. Nørre Jylland 211.

Godstjæb.

Sælger.	Gods.	Kjøbesum.
Mrk.	rinske Gyld.	
Gert Eriksen (Løvenbalk) ...	hans Arv efter Søsteren Fru Sofie Eriksdatter.	
Christen Steen i Strandbygaard, Jørgen Steen i Vejlinggaard	Hjortkjær og Dybslet (jfr. 1501).	
Per Skram til Voldbjerg (Brodersen til Iver Christensen).	Tarlund, Sneptrup og Bredvig (jfr. 1499).	
	1515.	
Kongen.....	Holris, 1 G. i Døssing, 3 G. i Elsborg, 1 G. i Kjellerup.	
Marine Jensdatter(Blaabjerg), Peder Hvids Efterl. i Holstebro	En Søsterdel i 2 G. og et Møllested i Lem Sogn, 2 Bol i Ashoved, 1 G. i Raasted Sogn, 1 G. og 1 Bol i Ashoved.	
Svend Munk	Gods i Hansted	400
Alling Kloster ¹⁾	1 G. i Østerbelle	200
	1516.	
Pernille Eriksdatter(Løvenb.)	Østergaard i Sjørslev, 2 G. i Vium.	
Tvis Kloster	Barslund, Gumpholli, Abildgaardseje, Mosby paa Kassenborgeje, Bladbjerg, Skovgaard og Brendgaard, Hjerm H.	
Gert Eriksen (Løvenbalk) ...	3 G. i Vium m. m., 1 G. i Døssing, Helfre og Hvam.	
Biskop Niels Klavsen (Skade)	2 G. i Vium, 1 G. i Sjørslev, 1 G. i Astrup m. m.	
	1517.	

1) Ældste Archivreg. 2. B. p. 190.

II.

1500—1515. Niels Clementssøns Gjældbøger.

I den af N. M. Petersen affattede Fortegnelse over de saakaldte »Danske Samlinger« findes opført under Nr. 76,2 et »Gammelt (privat?) Regnskab 1500«, og under Nr. 76,10 et Regnskab over »Landehjælp fra en Del af Jylland«. Ser man imidlertid nærmere paa det sidste Stykke, som er en i hvidt Pergament indsyet Bog i brækket folio, findes strax paa 1. Side af Omslaget Paategningen: »Anno domini millesimo quingentesimo sexto, regenskabbogh po gieldh«, som allerede ikke ret godt lader sig forene med Antagelsen, at Indholdet skulde handle om »en Landehjælp«. Paa Bagsiden af Omslaget staar endvidere¹⁾: »Nielss Clementssøns gieldbogh«, og heraf er det alt klart, at N. M. Petersens Betegnelse af Bogen er urettig; dette bliver endelig aldeles utvivlsomt, naar man lægger Mærke til, at Bogens Indhold udelukkende bestaar af en Privatmands Antegnelser om sine Debitorer, hvad der fuldstændig stemmer med Antegnelsen paa Omslagets Bagseite, hvor efter vi skulde have den bekendte Skriver hos Kong Hans, senere Landsdommer, Rigsraad m. m. Niels Clementssøns Optegnelser for os. At Omslaget ikke fører os paa Vildspor, se vi af Bl. 41: »Anno domini 1500 sexto giorde wii Cristern swdher i Nagher oc ieg Niels Clementssøn regenskab, tha bleff han meg skyerdege 3 pund smør«, o. s. v. Ligeledes stemmer Omslagets første Side med Indholdet i, at Bogen er begyndt 1506; den synes at indeholde Optegnelser om Niels Clementssøns Forhold til alle sine Debitorer for Aarene 1506—8; kun for en enkelt, Peder Matssøn i Kolding, viser Bogen Mellemværendet med Niels Clementssøn lige til 1515, se Bl. 54—55, hvor hos der Bl. 64 og 68 findes et Par Optegnelser af mere almindelig Karakter med Henførelsel til 1512 og 1513. Anordningen i Bogen er topografisk; de forskjellige Kjøbstæder, Herreder eller Sysler i Jylland, i hvilke Niels Clementssøn fik Debitorer, have hver sin Rubrik, hvor-

¹⁾ Paa sidste Omslagsblads første Side staar: Enula campana, holdz ørthe eller ewendis kompan skall sywdis i ell eller win och drickis, thaa er hwn godh for hold och styngh; hwn skall sywdis i worthen och skall swoo syes i gemmell hommell sye.

under Debitorernes Navne og deres Gjæld blev indført, og da Bogen ikke er blevet helt udskrevet, har Følgen maattet blive, at en Del af Bogens 68 Blade¹⁾) nu staa ubeskrevne foruden, at mange Blade kun ere lidet beskrevne. I Overensstemmelse med Bogens Karakter som Tegnebog er dens Notitser indførte til meget forskjellige Tider og med forskjelligt Blæk, men til Trods for den Forskjel, der mange Steder viser sig i Skriften, hvor med de enkelte Optegnelser ere blevne indførte til ulige Tider, kan der næppe være Tvivl om, at Bogen jo helt igjen-nem er blevet ført egenhændig af Niels Clementssøn, da Stilen overalt er den samme og Retskrivningen i det Hele er meget fast og konsekvent; desuden tales der over alt i første Person (iegh, megh, myn) lige som i den nys anførte Notits. Bogen viser da et interessant Exempel paa, hvor varierende en Mands Haandskrift ogsaa den Gang kunde være til forskjellig Tid, og er en Advarsel om at være varsom med blot paa Grund af Udseendet at antage forskjellige Haandskrifter, hvor man efter andre Omstændigheder kunde have Grund til kun at formode én eneste. — Det ovenfor først omtalte Hæfte (Dske. Saml. 76,2) udgjør kun 12 Bl. i brækket folio, og Sammen-syningen viser, at der ikke har været flere. Der findes i det ingen udtrykkelig Udtalelse om, hvem dets Skriver har været, men jævnføres det med Niels Clementssøns nysnævnte Gjæld-bog, vil det strax være klart, at han ogsaa har ført det mindre Hæfte: Haandskriften, Retskrivningen og den topografiske Indførelse af Debitorer er éns i begge Hæfter. Ligeledes passe de godt sammen kronologisk, idet det mindre er ført 1500—1504, det større 1506—15. Optegnelsen Bl. 4²⁾ i den første Gjældbog viser fremdeles, at ogsaa den kun er en Fort-sættelse af en tidligere.

Spørgsmaalet bliver nu, hvorledes Niels Clementssøns Gjældbøger, hvis det virkelig er dem, der foreligge, have kunnet bevares til vor Tid og hvorledes de ere komne ind i Gehejmearkivets »Danske Samlinger«. Til Forstaaelse heraf maa der mindes om, at Danske Kancellis Arkiv i 1809 havde det Vanheld at maatte aflevere til dette bl. a. en stor Del af sine ældste Bestanddele, baade Koncepter til Expeditioner, ind-

¹⁾ De angives efter Haanden neden for.

²⁾ Ut habetur in alio libro.

komne Breve og diverse Sager. I Stedet for at ordne og registrere denne Aflævering som det, den var, nemlig den ældste Del af Kancelliets Arkiv, opløste den daværende Gehejmearkivar Thorkelin Pakkerne, splittede de sammenhørende Akter fra hinanden, blandede dem sammen med Akter fra andre Arkiver og med Manuskripter og Optegnelser af rent litterær Karakter og fordelte saa den danske Del af denne Blanding i tre Grupper, som han kaldte »Topografisk Samling«, »Danske Kongers Historie« og »Danske Samlinger«, der senere hver for sig blev registrerede. Vi kunne altsaa med temmelig Vished antage, at Gjældbøgerne ere komne til »Danske Samlinger« fra Kancelliets Arkiv, og dette bliver saa meget mere sandsynligt, naar vi mindes, at det netop efter det ovfr. S. 170 om Niels Clementssøns Historie meddelte er ganske rimeligt at finde hans Papirer i dette Arkiv. Efter hans Død blev jo hans Gods inddraget af Kongen, og ved den Lejlighed bemægtigede man sig selvfølgelig ogsaa hans Adkomstbreve derpaa og hans øvrige Papirer til Oplysning om hans Pengemellemværende med Kronen. Da alle disse Sager naturligvis blevne afgivne i Kancelliet, er det let forstaaeligt, at Gjældbøgerne blevne liggende der, selv da Godset senere til Dels blev tilbagegivet til Niels Clementssøns Arvinger; de havde nemlig ingen Betydning som Adkomstdokumenter. At Gjældbøgerne netop maa være fremkomne fra Danske Kancellis Arkiv, er altsaa en yderligere Bestyrkelse paa, at de virkelig kunne være førtle af Niels Clementssøn.

Da det maa antages, at vi i Gjældbøgerne have en bekjendt Mands Avtographer, ere de nedenfor blevne aftrykte uden væsenlig Ændring i hans Retskrivning; kun ere alle Navne satte med store Begyndelsesbogstaver, dobbelte Medlyd i Ordenes Forlyd ombyttet med enkelte, Forkortelserne oploste og de romerske Taltegn, for at lette Læsningen, ombyttede med arabiske; der var saa meget mere Grund til at foretage denne sidste Forandring, som Niels Clementssøn selv flere Steder anvender arabiske Taltegn. Paa ikke faa Steder ere de indførte Notitser blevne overstregne formodenlig som Kvittering for den paagjældende Gjældspost. Disse Notitser ere i Aftrykket satte med Petit. Flere andre Steder er der til den først indførte Notits senere gjort en Tilføjelse enten om Betalingen (»yt«) eller om andet. Disse Tilføjelser ere

satte i ( ) og en Oplysning om Forholdet sat i en Anmærkning. Ligeledes findes der ofte en Tilføjelse om, at Gjældsforholdet er afgjort, uden at det kan skjønnes, at Tilføjelsen er tilskrevet senere; i disse Tilfælde har der derfor ikke været Anvendelse for ( ). — I Anmærkningerne er Beliggenheden af de i Texten nævnte Steder oplyst. Naar Sogn eller Herred ikke er angivet, er det Meningen, at det paagjældende Sted ligger i det Sogn eller Herred, hvis Navn staar som Overskrift til det paagjældende Stykke i Gjældbogen. — De kun en enkelt Gang forekommende vanskeligere Ords Betydning er strax forklaret. Følgende Ord forekomme oftere: *Bedesmør*, Smør, der gives i Afgift (Smaabede). — *garfriit*, *husfriit*, *kirkefrit*, *tingfrit*, Brud paa Gaard-, Hus-, Kirke- eller Tingfreden. — *hagenst*, *hwornsk*, *ledisk* (*ledis*, *lediske*, *leydis*, *leysk*), nersk, ere Navne paa forskellige Slags Tøj. — *iette* (*ietthe*, *iettae*), lovede. — *lede* (*ledhe*, *læde*, *lædhe*), laante. — *raanstugh*, *sandmentztugh*, Forpligtelsen til som Ransnævning eller Sandemand at deltage i Ransnævningers eller Sandemænds Ed. — *ruff* (*roff*), Rug. — *wiis*, *visse*, Vissen, Sikkerhed, Kavtion.

A**Gjældbogen 1500—1504.**

Anno domini 1500 debitores in Holm¹⁾.

Ny sogen.

Anders Tulssøn 14 sk. for 1 pund smør.

Seuren Stycke 36 marc for 1 sort leysk oc 12 marc for 1 sort nersk, han køpte mek aff feria qvarta post Dionisii anno domini 1502; ther er hans breff meth flere etc.²⁾

Jep i Brølingh 30 marc for raanstugh; han wort feld for Jes Iwersson, han sor tiffneth ower; 14 marc yt.

¹⁾ Øen Holmsland mellem Stadil og Ringkjøbing Fjorde.

²⁾ Søren Stygge er et temmelig ubekjendt Medlem af den jyske Adels-slægt Stygge. Han antages at have været en Søn af Christen Stygge til Randrup og Fru Ellen Juel og ejede den lille Hovedgaard Søgaard i Ny Sogn. 1497 skjænkede han et andet Søgaard (Tørring Sogn, Skodborg Herred) til Gudum Kloster i Auledning af sin Datter Kirstens Indgivelse i dette Kloster. (Ældste Archivregistraturer 3. B. p. 227.)

Jes Anderssøn oc Jep Anderssøn 8 aln grøn nersk tenetur, aln 10 sk., the fick til bodh.

Jahan, Jes Perssøn blamantz hustrve, 14 sk. for 1 pund smør.

Jahan Persdotter 14 sk. for 1 pund smør. Nis Perssøn pro ea¹⁾.

Las Klitt 14 sk. for 1 pund smør.

Cristiern Nielssøn, Iwer Jenssøn, Jes Nielssøn 12 marc for en bla nersk, the køpte mek [af], at betale in feria Jo-hannis²⁾.

Jep Jenssøn 14 sk. for 1 pund smør, som han togh aff Nis Jenssøn for forley³⁾, oc 7 sk. for $\frac{1}{2}$ pund smør forley³⁾ oc 14 sk. for 1 ørtugh haffwer gamel gield⁴⁾.

Anders Tyrissøn 20 marc for torff, han togh pa klitt⁵⁾; Jep Lassøn hauer wiiss ther for.

Per Klitt 14 sk. for 1 pund smør, 8 sk. for $\frac{1}{2}$ ortugh ruff oc 3 marc for eth øg.

Per, Jes Tulssøns søn, $3\frac{1}{2}$ marc tenetur⁶⁾ for kledøe oc penninge, iek lede hannum; wden hans bede smør.

Per Stycke 10 marc iek [lede] hannum; han war tha hiemme hos brodhren Seuren Stykke⁷⁾.

Lage Grauersøn 10 marc, han iette, for han matte sa a Pugflohd; (4 sk. mynne 4 marc yt)⁸⁾.

¹⁾ Nemlig gik i Kavtion; se i det følgende: pro eo.

²⁾ St. Hansdag.

³⁾ Der maa menes Lejeafgift af utsatte Faar (jfr. ndfr. S. 201 Anm. 7); med Hensyn til den Brug at sætte Kvæg. ud mod Lejeafgift se ovfr. S. 168.

⁴⁾ Der er her Hul i Papiret, men det kan ses, at der har staet Bogstaver paa Stedet, og disse maa i Analogi med andre Steder i Manuskriptet have været: gield.

⁵⁾ Formodenlig Holmslands Klit.

⁶⁾ ø: skylder. Dette ofte anvendte Ord skrives som oftest: te, med et v efter, som er hævet lidt over Linien; i Texten Linie 1 staar: tenen, med v over Linien.

⁷⁾ Denne Peder Stygge savnes paa de forevrigt meget mangelfulde Stamtabler, som haves over Stygge Slægten. Han er vistnok identisk med den Peder Stygge, der 1518–34 var Forstander i Dueholm Kloster (O. Nielsens Dueholms Diplomatarium p. XXII f. og 87), men maa ikke forvexles med den noget senere forekommende Peder Stygge til Hevringsholm, der var en Rosenkrantz.

⁸⁾ Stykket er senere tilskrevet.

Cristen Plogssøn oc Per Andersøn 3 marc¹⁾, for the maa beholle kirkens engh.

(Bl. 2) Cristen Tulssøn pa Stackøs iette ath tale myn mynne, for han skal faa arff meth Kirsten Tusxis²⁾ efther Nis Tussøn.

Kirstin, Ies Tulssøns kone, 8 [marc] tenetur aff klede hwn fik; restat³⁾ cum smør.

Iep Tammessøn 6 marc for 1 sedher (?), han tog; teste Iep Lassøn.

Anno domini 2⁰.⁴⁾

Matis Lagessøn oc Iep Lagessøn lofft mek 40 marc, for the 2 degne, teris brødhersønner, gik husfriit oc garfriit ower for Nis Cristen Degens søns gart, the slogis vti; in feria Martini the 20 marc oc 20 marc at poske.

Iep Lagessøn 13 marc gammel geld tereur; 5 marc yt.

Mattis Lagessøn 10 marc restat, gammel geld, 10 marc yt.

Ien karl aff Lønbvrg, fløtte til Pali Gødssøns pa Nyminne, 5 marc for han ma bygge ther; teste Ies Lønbvrg.

Anno domini⁵⁾ 1503⁰ die sancte Margarete etc.

Iep Lagessøn pa Holm⁶⁾ 11 marc staar igen nw meth hannum oc alt annet affregneth.

Anders, Cristen Niellsøn[s] søn, 10 marc for ieth gardfriit, prousten kam hannum ower.

Iep Tamesson 13 sk. for faarley⁷⁾, hans father haffde.

Terkel Niellsøn 1 pund smør for same faar, som han tog aff Tammes Nielssøn anno 3⁰; restat her efther.

Nis, Ies Perssøns søn, 13 marc tenetur for hans gard, oc er penninge alle vtkommen saa ner for garden, (oc 1 marc for 1 bordh han køpte mek aff 8 aln langht)⁸⁾.

¹⁾ Ordet er gentaget to Gange.

²⁾ Her efter er, hævet over Linien, tilskrevet et: e.

³⁾ Restat cum, staar tilbage med, rester med. Dette jævnlig brugte Ord skrives næsten al Tid r med den Slynguing efter, der i Enden af Ord er Tegn for Endelsen — is, og med t derefter, som er hævet lidt over Linien. At Forkortelsen skal opleses: restat, fremgaar af Gjældbogen 1506—15 Bl. 11, hvor der staar skrevet helt ud: restat cum 2 marcis.

⁴⁾ Ovenover staar skrevet: md 2⁰.

⁵⁾ Disse to Ord ere gentagne. ⁶⁾ Holmsland.

⁷⁾ Den følgende Linie viser, at der er ment Leje for udsatte Faar, se ovfr. S. 168. ⁸⁾ Seuere tilskrevet.

(Bl. 3) Gamel sogen anno 1500.

Nis, Nis Anderssøns sørn, 7 aln sort leysk, aln til 26 sk., han køpte mek aff feria qvinta Dionisii¹⁾.

Nis Rødh 20 marc, han iette mek, for iek skal helpe hannum at beholle then gard i Oem sogen kiergardh, som han hauer skøde pa, neruerendis Ies Iwerssøn i Houerdal oc Nis Grauerssøn; 10 marc in feria Martini²⁾ oc 10 marc sancti Iohannis dag³⁾ proximi.

Nis Tussøn 24 marc for then raan, han wort feld for.

Ringkøping anno domini 4°.

Las Bromel 6 marc in feria nativitatis Marie for Tames, han slogh Cristiern smitz brother.

(Bl. 4) Rynkøpingh anno domini 1502⁴⁾.

Thames smit, borgemestere, 12 marc for en bla nersk at betale in feria Johannis; (4 marc yt oc halff femte marc aff annet geld, ut habetur in alio libro)⁵⁾.

Cristen Antonis 14 sk. for 1 pund smør tenetur.

Cristiern Antonis 28 sk. for 2 pund smør oc 14 sk. for smør, annet geld.

Oluff Nielssøn 14 sk. for 1 pund smør.

Mette Persdatter 14 sk. for 1 pund smør.

Cristiern Brommel 16 marc for kledher, han fandh⁶⁾.

Bendit i Gundersbøl¹⁰⁾ i Warsel⁷⁾ i Nørherrit 8 marc for iek halp hannum aff dom, som mester Jens, bispens prest kam hannum vdi for hans gard; Per Lassøn i Ringkøpingh war hos; (5 marc yt)⁸⁾.

Maii, Anders Hordz hustrve, 2 sk. mynne 3 marc tenetur, oc er the 15 marc yt, Anders Hord war mek pligtig, oc lede hannum ieth acker⁹⁾; adhuc restat.

¹⁾ Den 9. Oktober.   ²⁾ Den 11. November.   ³⁾ Den 24. Juni.

⁴⁾ Der staar: cdc2°.   ⁵⁾ Tilskrevet senere.

⁶⁾ Der er formodenlig Tale om ulovlig Omgang med Hittegods. Paa en hosliggende Seddel staar: Cristiern Brommel i Ringkøbingh 15 marc for thet kledhe, han fandh oc lyløst ikke wp[liuste]; Jep Lassøn foget oc Per Lassøn, foget i Ringkøping, til owerwerlsse.

⁷⁾ Varde syssel.   ⁸⁾ Senere tilskrevet.   ⁹⁾ Anker.   ¹⁰⁾ Hemmet Sogn.

Niels Grøn $6\frac{1}{2}$ marc tenetur, oc 3 marc for hawer oc 6 marc penninge, iek lede hannum; in feria Michaelis persolvendum¹⁾.

Per Lassøn 4 marc, iek lede hannum, oc $\frac{1}{2}$ tønne smør for skat oc 10 sk. for ruff oc 10 sk. for 1 aln klede gammel gield; 1 gylden iette han mek i pennigen, (oc pennigen, han tog for fracht for syld)²⁾.

Per Andersøn 14 sk. for 1 punt smør.

Nis Iwel 3 marc, for han slog Nis Hanssøn³⁾.

Las Ibssøn 20 marc for $\frac{1}{2}$ tønne smør, han togh aff myt skib i Holland Fortune.

Clans Strangesson i Brold hundrit marc, han iette mek, for iek wan-der meth hannum til Selant oc helper⁴⁾ hannum til rette meth hans brodher Ebbe Strangesson⁵⁾.

Ies Cristensøn 3 marc tenetur for hans gard.

Brodher Hans 1 marc, iek lede hannum Egidii⁶⁾ oc 10 marc for 1 tønne smør.

Cristiern Brommel 2 gylden for han matte til loff⁷⁾ for en kiortel, han skulle haue funderet.

Brodher Hans $2\frac{1}{2}$ marc for smør; restat.

¹⁾ Peder Grøn og Niels Grøn i Ribe Stift vare blandt det St. Hansdag 1505 i Kalmar samlede Mandskab (Kanc. Arkivet: Mynstringsruller og Rostjenestetaxeringer), og ere mulig identiske med de to Adelsmænd af samme Navn, der nævnes i den store Reces af 1536.

²⁾ Senere tilskrevet.

³⁾ Om Adelsmanden Niels Ejlersen Juel til Egeskov se nedenfor S. 216.

⁴⁾ Forkortelsestegnet for er fattes.

⁵⁾ Klavs Strangesen til Nørholm i Øster Horne Herred var en Søn af Rigsråden Hr. Strange Nielsen, Lensmand paa Ørum, og Fru Anne Klavsdatter (Lange) til Nørholm, hvilken sidste havde pantsat Niels Clementssøn fire Gaarde i Hind Herred (jfr. Ældste Archivreg. 4. B. p. 42). Klavs Strangesen var død 1513, da Niels Clementssøn forseglede et Brev til Vitterlighed med hans Enke Fru Karen Pedersdatter (Væbner) (Geh. Arkivet: Nørre Jylland 217). Hans Broder Ebbe var fra 1497—1501 Lensmand paa Ørum, 1505 paa Hagenskov, og samtidig Rigsråd (Hvitfeldts Krønike p. 1053), men er mest bekjendt som en af Rigshofmesteren Hr. Povl Laxmands Mordere. Han var gift med Kirsten Klavsdatter (Bryske) fra Lægismose, til hvem han 1497 forskrev alt sit Pantegods i Ørum og paa Mors, hvis hun overlevede ham uden Børn (Klevenfeldt); hun ægtede senere Hovedsmanden paa Kielerhus Henneke Ahlefeldt. Ebbe Strangesen har 1501 udstedt et Gjældsbrev til Niels Clementssøn paa 71 rinske Gylden (Klevenfeldt).

⁶⁾ Egidii Dag er den 1. September.

⁷⁾ Komme til at aflægge Tyltered.

Item brodher Hans i Ringkøbingh 22 marc for 2 tønner smør, som Iep Lassøn fik hannum anno domini 1503° die martyrum.

(Bl. 5) Hee sogen¹⁾.

Per Glay 14 sk. for 1 pund bedesmør oc 1 mark for gesteri vti thette ar.

Per Pauelssøn i Grimestrvp 2 marc gesteri, 14 sk. for 1 pund bedesmør, 1½ marc for 1 ko, han solde. (Gesteripenninge fik Iep Lassøn; 2 marc yt hanmek selff, restat 8 sk.²⁾)

Ies Tamessøn 1 marc for gesteri.

Per Grauersson 14 sk. for 1 pund smør.

Iep Lassøn foget 34 marc for ieth stycke sort leysk, han køpthø mek aff, at betale in feria Michaelis; (24 marc yt oc dag³⁾) paa the 10 marc till vor frve dag nw kommer iet aar oc 3 marc for Ies suder i Horsens³⁾).

Nis, Ies Holnssøns søn, 20 marc for Cristen Matissøns søn, han slo i hiel; ther tog Iep Lassøn loff oc wiiss for.

Nis Iespersøn oc Tammes Iespersøn 20 marc, the iette til Iep Lassøns, for iek halp then dreng til loff⁴⁾, som the Torsted karle haffde grebeth; in feria nativitatis Marie.

Bertil i Litbeck 14 sk. for 1 pund smør, han tog aff Per Pouelssøn, bedesmør, vden annen geld.

Cristen, Ies Lagessøns søn, 1½ knip hwilingh for korn, Iep Lassøn fik hannum pa myn vegne.

Ies Tostensøn i Pølsgade⁵⁾ 10 marc, han iette mek, for han forsømt syn tale for the hugh oc hans beltpungh oc penninge, the tog fra hannum til Marin Blobergis i Holstebro⁶⁾ (och 8 marc, for han matte beholle then gordt)³⁾.

¹⁾ Hind Herred. ²⁾ Udsættelse. ³⁾ Senere tilskrevet. ⁴⁾ Se ovfr. S. 203.

⁵⁾ Vist Skrivefejl for: Pølsgaarde, der ligger i Tim Sogn, jfr. S. 208.

⁶⁾ I den som Bilag I meddelte Oversigt over Niels Clementssøns Pante- og Skjødebrevé findes ved Aarene 1502 og 3 Oplysninger om hans Forbindelser med Jes Blaabjerg, der 1480 var Borgemester i Holstebro (Geh. Ark.: Øster Herred i Ribe Stift 4), og dennes Børn og Børnebørn. Af Børnene nævnes Døtrene store og lille Marine Jensdatter, af hvilke den ene var gift med Peder Hvid i Holstebro, og Sønnen Niels Blaabjerg gift med Marine, Niels Huggers Datter; det er vel denne Sidste, som nævnes ovenfor. Af Børnebørnene nævnes Hr. Anders og Hr. Niels Christensen, Præster, Peder og Christen Christensen og Anne Christensdatter. 1528 blev i Holstebro afsagt en Landstingsdom, at

(Bl. 6) Vellingh sogen¹⁾.

Iep Grøn en sort leysk for 36 marc, han køpte mek aff.
 Cristen Grøn $\frac{1}{2}$ sort leysk for 18 marc oc $\frac{1}{2}$ sort nersk
 for 6 marc.

Niels Grøn 6 marc penninge, iek lede hannum²⁾.
 Tames Faszie 4 marc for 4 aln sort engelst³⁾.

Blaabjerg og hans Folk dømtes kvit for den Vold, dem var oversvoret, siden Blaabjerg var død, (Eline Gøyes Jordebog), men ikke destomindre blev Blaabjergs Gods senere beslaglagt, og Hr. Mogens Gøye fik 1531 Befaling at annamme det. 17. Jan. s. A. fik dog Rentemesteren, Mester Christiern Hvid noget af hans Oldefader Jes Blaabjergs Gods tilbage (Frederik I.'s Registranter p. 274).

¹⁾ Hind Herred.

²⁾ Der savnes destoværre en blot nogenlunde tilfredsstillende Stamtable over Adelsslægten, eller rettere Slægterne, Grøn, hvis Navn jævnlig forekommer i det 15. og 16. Aarh. Foruden den mest kjendte Slægt, hvis Vaaben var en halv Ulv over tre Bølger, maa der nemlig have været en anden Slægt af Navnet, thi Lars Grøns Segl under Hyldingen 1580 viser en skraastaaende Murtinde. Den her nævnte Jep Grøn, der vistnok hørte til Slægten med Ulven i Vaabnet, boede paa den lille Hovedgaard Rybjerg i Velling Sogn, men skrives ogsaa til Velling. Han nævnes i Aarene 1487—1503 (Secher: Kongens Rettertingsdomme 1595—1604 p. 215, Hvass: Saml. af Medd. om Pers. og Fam. af Navnet Hvas 4. B. p. 184 og Dansk Mag. 4. R. 2. B. p. 298); 1501 11. Nov. pantsatte han Hjortkjær og Dybslet i Vandfuld H. til Niels Cleinentsøn. Foruden den S. 221 nævnte Søn Erik Grøn, der 1506 tjente Bispen i Ribe, havde han vistnok ogsaa en anden Søn, nemlig den Peder Grøn, der 1505 og 1531 skrev sig til Rybjerg (Frederik I.'s Registr. p. 364) og endnu nævnes i Recessen 1536.

Af Navnet Christen har der været adskillige Medlemmer: 1466 nævnes en Christen Grøn (Ældste Archivreg. 2. B. p. 289). Det er dog neppe den her forekommende, men mulig hans Fader. 1468 oplod Jep Pusel, Christiern Grøn, Niels Grøn og unge Christiern Grøn til Jøs Grøn de Gaarde og Gods, som Pape pantsatte Hr. Johan Skarpenberg, men skjødede kort efter tilligemed Jøs dette Gods, der var Møgenstrup, Viumgaard og Tustrup i Salling Nørre og Harre Herreder til Biskop Knud i Viborg (sammestedes p. 354—55, 357—59). 1480 kjøbte Christiern Grøn til Tordsgaard en Gaard i Torum (i Han H.) af Hr. Erik Ottesen Rosenkrantz, men solgte den atter 1488 til Biskop Niels Glob. 1514 skrev Christen Grøn sig til Ulflund, der siden arvedes af hans Søn Erik Grøn (Danske Atlas 5. Bind p. 864). Om Niels Grøn jfr. p. 203.

³⁾ Thomes Fasti ejede Vennergaard i Velling Sogn og var en Søn af Christen Iversen Fasti og Fru Dorte Juel. Han var gift med Eline

Stadell sogen¹⁾.

Cristen Atzerssøn 2 marc gesteri.

Nis Dall 2 marc gesteri.

Tygi Mattis 2 marc gesteri.

Per Tigissøn 2 marc gesteri (oc 28 sk. for 2 pund smør anno domini 4°; smør yt)²⁾.

Grauers Lassøn 1½ marc gesteri.

Bertil Ibssøn her Iensis tiener.

Cristen Eysøn her Iensis tiener.

Per Lassen 1 marc.

Per Tigissøn oc Ies Atzerssøn 2000 fisk, for iek halp thennum quit for Per Lassen i Brøngh for ien del i theris gard, han taler paa.

Ies Dal 21 sk. for 1½ pund smør anno domini 4°; yt.

Matis Ies Owssøns søn 4 marc for Nis Byrstings gard, han skal haue.

(Bl. 7) Vellingh sogen¹⁾.

Tames Perssøn, som flitte³⁾ aff Stael øø⁴⁾ oc til Wellinge, 1 marc, iek lede hannum.

1500 primo.

Iep Grøn⁵⁾ 36 marc for ien sort leysk, hans budh [hentte]; in feria Michaelis at betale.

Cristiern Grøn⁵⁾ ½ sort leysk oc ½ sort nersk, hans budh hentte samme tiid; at betale in feria Michaelis.

(Bl. 8) Noo sogen⁶⁾ 1502° anno.

Claus Lassen 6 marc for garden oc gesteri 1 ar.

Per bunde oc Mattis Bertilssøn 10 marc, the lofft megh for Eske Perssøn for the herwerk, Cristen (?) Claus kam hannum oc hans hustrve ower; (3 marc yt)²⁾.

Mogensdatter Spend, der fødte ham tre Sønner Christen, Mogens og Mester Splid Fasti og en Datter Anne, Palle Bangs. 1499 gav Lars Rød i Hindsels Niels Clementssøn Fuldmagt at indløse Markeskjelgaard fra Thomes Fasti (Eline Gøyes Jordebog). I Klevenfeldts Tid fandtes Fasti og Spend Vaabnet med Aarstal 1532 paa Stolene i Hee Kirke.

¹⁾ Hind Herred. ²⁾ Senere tilskrevet. ³⁾ Flyttede. ⁴⁾ Stadil Ø i Hind Herred. ⁵⁾ Se p. 205 ovfr. ⁶⁾ Er nu ikke noget selvstændigt Sogn, men nogle Gaarde og Huse under He Sogn.

Claus Lassøn 2 marc tenetur for gesteri i too aar.

Las Cristenssen i No 2½ marc for 1 hest, Iep Laasøn
solde hannum; en to aars hest.

(Bl. 9) Hee sogen.

Ies Tamessøn 1 marc for gesteri.

Per Grauersøn 14 sk. for 1 pund smør.

Hower sogen¹⁾.

Affer Top 20 marc for then oxetrette meth Grauers
Bendssøn; 8 marc yt.

Ies Lassøn i Molberg 8 marc, for han ma behole then
gard, han sydder vti.

Ies Iwer i Høwerdal hawer 1 ko i leye²⁾ aff ien karl
rømb (!) for kettererii³⁾ oc sidder igen meth 4 aars leye.

Nis Matissøn i Lystbeck 3 marc for iet sandmantz breff,
han fik aff mek.

Matis wed Hower kirke 5 marc, for [han] ma behole garden.

Per Matissøn i No 8 marc for then gard, Bertil hoffman
i bode.

Oem sogen⁴⁾.

Nis Lassøn i Ashod⁵⁾ 3 marc for then gard, han sidder
vti; in feria Michaelis.

Nis Lassøn i Molbergh 2 gyllen for raan, Affer Top kam
hannum ower.

Staffen i Kiergard 10 marc for⁶⁾ 1 faar, han holt mek
for; in feria Iohannis.

Cristiern Iwel i Halkier oc Staffen i Oem kiergard 20
marc, the iette, for iek skal helpe thennum teris del igen vti
kergard.

(Bl. 10) Tym sogen⁷⁾.

Seuren Ma[r]guardssøn⁸⁾ 30 marc, som tiener Torborn pa Tym⁹⁾,
for husfrit, han giorde Ies Nielssøn i Rynd; (15 yt)¹⁰⁾.

¹⁾ Hind Herred. ²⁾ Jfr. ovfr. S. 168. ³⁾ Blodskam. ⁴⁾ Nørre
Omme Sogn i Hind Herred. ⁵⁾ Nu Askov. ⁶⁾ Skrevet to Gange.
⁷⁾ Tim Sogn, Hind Herred. ⁸⁾ Se om ham i Gjældbogen for 1506—15
ndfr. p. 212. ⁹⁾ Torben Pedersen Gyldenstjerne til Tim var en Søn
af Peder Nielsen Gyldenstjerne til Tim og Fru Regitze Bille. Han
døde ugift. ¹⁰⁾ Senere tilskrevet.

Ies Tostenssøn i Pølsgarstedh 8 marc for then gard, han sidder vti, han ma beholle.

Per Lassen i Grønne oc Per Nielssøn ibidem hwer thennum 3 marc for then hede modh Arup, the satte yld vti oc brende wp.

Torsteth sog e n¹⁾.

Mattis Mogenssøn i Lystbeck 2 sk. mynne fem marc for 11 aln røth klede, han fik, aln 10 sk., die Ketilli.

Ies Cristiernssøn, som shall haffuæ Pølss hwss, 2 marc for stedzmaall.

(Bl. 11) Rynd²⁾ anno domini 1500³⁾.

Las Nielssøn 2 marc tenetur for ieth herris⁴⁾ tugh, han gjorde.

Anders Nis Terkilssøn[s søn] 5 marc for then both meth . . .⁵⁾ Palessøn i Torsteth.

Per Cristenssøn 4 marc for then kirkefrit⁶⁾, han gjorde; gamel gieldh; (yt)⁷⁾.

Per Iwel 1 pund smør, farley⁸⁾ 14 sk., iit gammel gield; yt. 6 marc for 1 boll i Rynd østen kirken, som Per Tyrisøn lofft mek, teste Nis Ienssøn i Kiergard.

Nis i Kiergard 12 marc, han iette mek for then gard, hans søn fik, in feria Iohannis.

Ies Ienssøn 6 marc oc 1 snes torsk, for han oc hans moder beholt teris gardh; (3 marc yt)⁷⁾.

Per Nielssøn 4 marc, han iette mek tilforn for garden oc gesteri 1 ar; (yt 1 marc).

Nis Cristenssøn 4 marc gamel geld for then kirkfriit⁹⁾; yt.

(Bl. 12) Egert i Ysager¹⁰⁾ 3 marc for hans sandmantzbreff oc 1 marc for hans brodher.

Item Nis i Kiergart 12 marc for then gart, hans søn fik, 12 sk. for 1 bodh oc 2 marc for then budh i Wlborgherrit,

¹⁾ Hind Herred. ²⁾ Rind i Hammerum Herred. ³⁾ Der staar: med xcdecimo. ⁴⁾ Der staar: hr med den almindelige Forkortelses-slyngning efter; formodenlig menes der Herredsnævningetov. ⁵⁾ For-navnet eraabent glæmt. ⁶⁾ Brud paa Kirkefred. ⁷⁾ Senere til-skrevet. ⁸⁾ Faareleje, se ovfr. S. 168. ⁹⁾ Se ovenfor. ¹⁰⁾ Hind Herred, se Ældste Archivreg. 4 p. 414.

oc 12 marc Nis Ienssøn oc Per Cristiernssøn for wold, thennum gik ower i Ringkøping for 1 hus, the brøde aff ther.

Debitores anno domini¹⁾.

Rynd Tøger Iwerssøn 14 sk. for 1 pund smør.

Iwer bunde 14 sk. for 1 pund smør.

Egertz hustrve i Ysager 28 sk. for 2 pund smør.

Nis Cristenssøn, Marquards faar²⁾, 14 sk. for 1 pund smør.

Nis Cristenssøn i Rynd, Claus Tierm wedh Leen 14 sk. for 1 pund smør.

Per Cristenssøn i Rynd 1 marc gesteri.

Iwer bunde 1 marc gesteri.

Nis Cristenssøn 1 marc gesteri.

Per Nielssøn 1 marc gesteri.

Clemet 12 sk.

Ies Hanssøn 12.

Ies Nielssøn sanman 14 sk. for 1 pund smør; faarley³⁾ tenetur.

Nis Terkelssøn 2 marc gesteri.

Marquard 2 marc gesteri.

Per Tyrissøn 2 marc gesteri.

Cristen bunde 24 sk. gesteri.

Egert 2 marc gesteri.

B.

Gjældbogen 1506—1515.

(Bl. 1) Wiborgh anno etc. sexto.

Sex marck gaff ieg Andhers Lassøn⁴⁾ for en hesth⁵⁾, som Gesze Frises man then læge (!) køpte hannum aff.

Andhers Lassen i Wibvrg 40 marck danske penninge staar igen aff thet gotz, han haffde sisth ower for megh (oc otte stycker nersk, som iegh skall nw strax haffue, oc giorde wii regenskab wdi Blessbergh⁶⁾ mandagen nesth effher palme sondagh anno vt supra. Ther aff 4 støcker kledhe yt⁷⁾.

Iep Riiss i Hallem⁸⁾ 20 marck eller 4 øxen for myt øg, han lodh ieyge hell.

¹⁾ Årstalet er ikke angivet. ²⁾ Fader. ³⁾ Leje af Faar, se ovfr. S. 168. ⁴⁾ var 1508 Raadmand i Viborg (Heise: Diplom. Viberg. S. 129). ⁵⁾ Orig.: helsth. ⁶⁾ Mejrup Sogn, Hjerm Herred. ⁷⁾ Senere tilskrevet. ⁸⁾ Hallum, Ravnstrup Sogn, Nørlyng Herred.

Per skyttis kone i Fiskebeck¹⁾ 8 marck, for hwn matthæ beholde gorden, hwn wdi boor.

Cristern Niclessen i Horwp²⁾ en godh oxe for iet breff, han feck pa Hærwp pa landztingh; Michell foget pro eo.

Worm i Lyxsteth³⁾ hoss Fiskbeck 30 marck, han iættæ meg for hans søn bela hans nestskindh barne, oc en marck, ieg gaff prouesten paa hans wegne for bispsagh.

Per Michelssøn i Ringh⁴⁾ 6 marck for fritløssmaall oc for 2 hywell⁵⁾, han staall i Wibvrg. Iep smed i Rindh till forloffuer.

H e l l o m h e r r i t .

Sewerin Ienssøn i Reffwild¹¹⁾ en oxe, for han matt faa the 40 marck aff Iep Andherssen.

Las Ienssøn i Kongessleff two oxen (!), han iætte meg for the penninge, som Iep Andherssen togh aff Iess Ienssøns gord i Biæregord i Kongessleff.

Per Lenssøn i Øregordh 8 marck, for han drogh wadh i Rogenstrvp søø⁶⁾.

Per Trogelssøn i Rwmlundh¹⁾ 8 marck, for han drog wadh wdi Rogenstrvp søø⁶⁾.

Per Powelssøn oc Iep Powelssøn i Rogenstrvp⁶⁾ droge ther och wadh oc er ickæ aftaldh.

Iep Ienssøn i Kirckebeck⁷⁾ 10 marck for en medelbwsk (!), her cantor feck aff hannum; (2 øxen for 7 yt, the hauer han ind meth seg)⁸⁾.

Mattis Kordrvp 8 marc for slogis[mol] i Holstebro; (1 fiering del honingh yt oc 16 traffue)⁹⁾.

Las Skith 12 marc for then gard, han bor vti, oc 4 aln sort ledis.

(Bl. 2) Ioren Clementssøn i Latzstrvp 6 marck, Ies Se-werinssøn i Wibvrg pro eo, teste Niels Eskilssøn¹⁰⁾.

¹⁾ Nørlyng Herred. ²⁾ Hørup, Lysgaard Herred. ³⁾ Lægstrup, Fiskbæk Sogn, Nørlyng Herred. ⁴⁾ Rind By, Rind Sogn, Middelsom Herred. ⁵⁾ Hjul. ⁶⁾ Fiskbæk Sogn, Nørlyng Herred. ⁷⁾ Romlund Sogn, Nørlyng Herred. ⁸⁾ Senere tilskrevet. ⁹⁾ Korn? Stykket er senere tilskrevet. ¹⁰⁾ Der var to Adelsmænd af dette Navn og de vare oven i Kjøbet Brødre, nemlig Niels Eskildsen til Skaregaard og Glomstrup, der 1504 boede i Nykøbing paa Mors, og Niels Eskildsen til Filshave, der 1506 var Lensmand paa Bøvling; de vare Sønner af Hr. Eskild Nielsen (Banner eller Hæg) til Lyngholm (jfr. Danmarks Adels Aarbog 1885 p. 34—35). ¹¹⁾ Rebild, Skjærping Sogn.

Die sancti Iohannis baptiste¹⁾ , thaa ledhe ieg Cristern Lwberth i Vibvrgħ²⁾ 60 marck, som ieg finghe hannum i Holstebroo till Las foged anno domini 1500 sexto.

Nis Andherssøn i Rwm̄lundh³⁾ 3 alne leydis for 5 marck, 4 sk. minnæ, som han tog i Wibvrgħ wor frwe afften visitacionis⁴⁾.

Ies Nielssøn i Skalsse⁵⁾, myn tiener, 2 marck, han iette megh for Skalssæ hiordhe, han feste en loff⁶⁾ och ey fwl-drøffuen.

Syffwertt i Wyndwm⁷⁾ 4 marck, ieg lædhe hannum at betaale in feria Mowricii⁸⁾.

Ies Porss¹⁴⁾ i Wibvrgħ iet stykkæ klede, for iegh hialpp hannum till, at sandmennen i Hwornum herrit swore then karll mandød pa, som slog hans frende ehell i Wogsløff; Klode hedhe karllen, som gerningen gjorde.

Per Pouelssøn i Roenstrup⁹⁾ 4 marck, for han fisketh i Roenstrup søe.

Per Køniessøn i Rwm̄lundh⁸⁾ 2 vnge øxen for sex marck vdi myn betalinghæ, och skall han beholde sammæ øxen till syn plogh fram till pintzdagħ oc 6 alne hagenst, Andhers Lassøn feck hannum, hwer alne for 20 sk.

Cristern Lubertt i Wibburgh 60 marck, iegh lædhe hannum i Holstebroo paa sancti Iohannis dagh metsommer¹⁾.

Hans Brwn, guldsmedt wdii Wibburgh 15 marc for $\frac{1}{2}$ lesth bygh, som han togh i Hierdbeck¹⁰⁾.

Oluff skredher i Wibburgh $\frac{1}{2}$ lesth byg, som han toghe i Hierdbeck¹⁰⁾ for 15 marck penninghe.

Las Hyllervp i Rum̄lundh⁹⁾ 12 marc for 1 hest oc 1 horss, han køpte mek aff; in feria Michaelis¹¹⁾.

(Bl. 3) Cristiern Ienssøn i Kyrkebeck¹²⁾ 5 marc for ien hest, han køpte mek aff; in feria Nicolai¹³⁾ persolvendum.

Cristiern Lubertissøn 24 marck, ieg lædhæ hannum fredagh

¹⁾ St. Hansdag. ²⁾ var 1496 Raadmand og 1508 og 1516 Borge-mester i Viborg. (Heise: Diplom. Viberg.) ³⁾ Nørlyng Herred.

⁴⁾ Vor Frue Besøgelse o: 2. Juli. ⁵⁾ Skals Sogn, Rinds Herred.

⁶⁾ En Tyltered. ⁷⁾ Vindum Sogn, Middelsom Herred. ⁸⁾ 22. Septbr.

⁹⁾ Fiskbæk Sogn, Nørlyng Herred. ¹⁰⁾ Hjarbæk, Vorde Sogn, Nørlyng Herred. ¹¹⁾ Mikkelsdag, 29. Septbr. ¹²⁾ Romlund Sogn, Nørlyng Herred. ¹³⁾ 6. Decbr. ¹⁴⁾ Jens Pors var 1503 og 1514 Raad-mand i Viborg (Heise o. St.).

nest for pintzdagħ anno etc. 1500 septimo etc. oc feck ieg hannum 200 marck sammæ dag, som Ies Hardbo i Korup¹⁾ skall haffuæ.

Per Esbernssøn i Wraa²⁾ oc Symmen Olufssøn i Løffuell³⁾ loffuit megh 16 march for myn tiæner Iosth i Perstrup⁴⁾ belaa ien anden mantz konæ.

Then bunde i Semesteth⁴⁾ 1 oxe for ieth breff, han fik aff myn herre i Nykoping.

Ien bunde i Igesteth sogen i Bistrvp⁵⁾ 1 fieringdel⁶⁾ honingh for 1 breff, han fik same tid i Nykøping i Falster.

Kirkewerie i Gauerslundh⁷⁾ 2 øxen for breff, han fik aff myn herre paa kirkens gotz.

Seuren Marquardssøn i Holmgardh i Bølling herrit skal tale myn mynne, for han fik friihet aff hans herre; myn herre skal haue 51 marc⁸⁾.

¹⁾ Denne Jes Hardbo i Korup er vel en ufri Mand, men der levede mulig dengang en Adelsmand af et ganske lignende Navn, nemlig Jens Pedersen Harbou, en Sønnesøn af den 1440 adlede Knud Nielsen. Han skrives 1485 til Tordrup (Hübertz: Aarhus 1. B. p. 44), 1492 i Little Torrwpp (Rinds Herred), da han forsegler til Vitterlighed med Las Bratze (Ravnholts Arkiv), og 1502—5 til Wolstrup (Ulstrup i Rinds H.) (Ældste Archivregist. 2. B. p. 234). Efter Ahnetavlerne var han gift med Anne Seefeld og havde en Søn Christiern Harbou, der ægtede Niels Clementssøns Datter Kirsten.

²⁾ Pederstrup Sogn, Nørlyng Herred. ³⁾ Nørlyng Herred. ⁴⁾ Rinds Herred. ⁵⁾ Bistrup er det Bysæthorp, der i Valdemars Jordebog nævnes paa Falster i Idestrup Sogn, og Igesteth er Fejlskrift for Igestrup. ⁶⁾ Vist Tønde jfr. Bl. 7. ⁷⁾ Holmans Herred.

⁸⁾ Søren Markvardsen er formodenlig den samme Mand, som nævnes i Gjældbogen 1500—6 (ovfr. p. 207) og da tjente Torbern Pedersen (Gyldenstjerne) paa Tim. Denne Sidste er dog neppe den »Herre«, af hvem han ved Niels Clementssøns Hjælp fik sin Frihed; thi Torbern var vistnok død 1506; hele det ovenstaaende Stykke er forevrigt uklart; mulig skal det forstaaes saaledes, at S. M. gjennem Niels Clementssøn og dennes Herre (o: Kong Hans) opnæer adelig Frihed af sin Herre, der vel da maa være Hertug Frederik, i hvis Tjeneste han kan være traadt efter Torbern Pedersens Død. Søren Markvardsen er i alt Fald den første kjendte Mand af en lille Adelsslægt, hvis største Mærlighed er, at den aldrig vides at have ført noget Slægt-navn, skjønt den først ganske uddøde i forrige Aarhundrede. Den og dens Vaaben omtales ikke i Adelslexikonnet, men den ferte tre røde Hanehoveder i Sølv Felt (Vaabenbog hos Klevenfeldt, jfr. Knud Sørensens Segl, Geh. Ark.: Bølling H. 49). Da Slægten, som vel lettest betegnes efter sin Hovedgaard »Tridie-Slægten«, kun er meget lidet kjendt, meddeles her en Stam tavle over den:

Thomes Skaylandt 60 marc penninghe, han iette megh for myn herris bwnde, han slogh eheell i Hwornwm, och for hans friidt. Herre Cristiern wdii Testrup¹⁾ pro eo, anno domini 1500 septimo vigilia assumptionis Marie²⁾ i Vibvrg³⁾.

Nis Voghessøn i Hwilswm⁴⁾, Nis Tygssøn i Hwornwm⁴⁾ och Ies Perssøn i Østrup⁵⁾ loffuit megh ien ledisk for Voghen Perssøn i Kongististedt⁵⁾ for myn herris bwnde, han war meth oc slaa ehiell i Hwornwm, och for han wortt qwiit sworne till landztingh for tingfriidt for samme sagh; solvendum in feria pasce; herre Cristiern i Testrvp till owerwerelsse.

Thomes Ienssøn i Brandstrup⁶⁾ ien rinsk gillen for ien gordt i Brandstrup⁶⁾, som ieg hialp hannum till meth modher i Mariaggher⁷⁾.

Ion Ienssøn i Werloff⁸⁾ oc Iep Anderssøn i Gerningh i Houelbergherrit 6 marc, the lofftmek for Morten Keld, som her Mogens Gøys foget togh gotz fra oc skylt hannum for tiffneth.

(Bl. 4) Anno domini 1500 septimo vigilia sancti Laurentii⁹⁾ lontthe iegh Iacop Ofssøn 30 marc peningh¹⁰⁾.

Pali Perssøn i Bilstrvp¹¹⁾ oc Las Munk i Brorop¹²⁾ 7 marc oc 2 ørret, the lofft mek for Nis Munkis friit¹³⁾.

Per Ienssøn suder i Wibvrg^h 2 gylden han lofft mek for Iens Vogenssøn i Albvrg^h kam til loff for 1 hesth, the skylt hannum for; in feria Martini.

¹⁾ Rinds Herred. ²⁾ Mariæ Himmelfart, den 15. Avgust. ³⁾ Thomas Skadeland var en Søn af Lavrids Skadeland til Kastrup i Rinds Herred og Fru Marine Nielsdatter (Munk?). Han nævnes 1508 (Ældste Archivreg. 2. B. p. 252). Om hans voldsomme Død se Bilag IX.

⁴⁾ Aars eller Hornum Herred. ⁵⁾ Gislum Herred. ⁶⁾ Ø. Lisbjerg Herred. ⁷⁾ Mariager Kloster var indviet til Vor Frue. ⁸⁾ Vellev?

⁹⁾ 10. Avgust. ¹⁰⁾ Jakob Ovesen var af Slægten Reventlow og en Søn af Ove Tagesen til Vingegaard, der var en Broder til den fra Kong Christoffers Dage bekjendte Bondeanfører Henrik Tagesen; hans Moder var Fru Gissel Henningsdatter Podebusk. Jakob Ovesen skrev sig 1486 til Vingegaard og levede endnu 1511. Da Vingegaard siden ejedes af hans Halvsøster Kirsten Ovesdatters Søn Christoffer Enevoldsen Kruse, maa det antages, at Jakob Ovesen er død barnløs.

¹¹⁾ Hindborg Herred. ¹²⁾ Lysgaard Herred. ¹³⁾ De her omtalte Las og Nis Munk ere vistnok Bønder, men der kjendes for øvrigt den Gang to Adelsmand af Navnet Las eller Lavrids Munk, nemlig Lavrids Munk Jespersen til Hungstrup (af Vinranke Vaabnet) og Lavrids Munk Christensen til Kovstrup (Hassing Herred), hvis Vaaben var en Murtinde, samt følgende af Navnet Niels Munk: N. Munk Andersen til Torp (af Bjelke Vaabnet), N. Munk Sørensen

Cristiern Danck i Wibvrg 10 marc iek lede hannum til at købe tyst øl for i Albvr[gh] feria sexta post omnium sanc-torum anno septimo etc.

Cristen Ienssøn i Kyrbeck¹⁾ 5½ marc for 1 hest oc 6 marc for 1 hest, han hentte i Blesbergh²⁾, oc 2 ars faarleye oc gestheri; 6 aln clede oc 1 oxe, for iek halp hannum aff hechte.

Per Keldssøn i Rowm i Rindz herrit 24 marc, han lofft mek for Iep Grøns³⁾ friit i Holriis⁴⁾.

Nis Perssøn i Iegelundh⁵⁾ oc Clemeth ibidem 8 marc for 1 kedel, som then enkke i Westtorp⁵⁾ lodh føre aff Wibvrg i besettingh, in feria Michaelis etc.

Iep mwrmesther 4 marc, iek lede hannum sabbato ante Martini anno septimo.

Abbeth Pedher i Alingh⁶⁾ 30 marc, iek lede hannum dominica ante Martini⁷⁾ anno septimo.

Cristiern Iepssøn i Wibvrg 20 marc, iek lede hannum dominica invocavit⁸⁾ anno octavo; Per Stub ibidem pro eo⁹⁾, anno 8°

Dominica invocavit⁸⁾ lede iek prior Michill i korsbrødre closter 6 gylden¹⁰⁾.

(Bl. 5) Hartzøsell debitores. Anno domini 1500 sexto.

Skodbvrg herrit.

Krabbe Finckeno¹¹⁾ 20 march, han iættæ meg pa the

til Havbro, N. Munk Lauridsen til Hungstrup og mulig N. Munk Ottesen til Gjessinggaard (af Vinranke Vaabnet).

¹⁾ Kirkebæk, Romlund sogn, Nørlyng Herred? ²⁾ Mejrup Sogn, Hjerm Herred. ³⁾ Den her nævnte Jep Grøn var vistnok en Bonde. ⁴⁾ Rinds Herred. ⁵⁾ Haddrup Sogn. ⁶⁾ Alling Kloster i Lysgaard Herred. ⁷⁾ Søndag før Mortensdag, 10. Novbr. ⁸⁾ Første Søndag i Fasten.

⁹⁾ Peder Stub var 1516 Raadmand i Viborg og blev senere Borge-mester. Han blev siden forvist, da han var Tilhænger af Kong Christiern II., hvorimod hans Hustru Dorte fik Kong Frederiks Til-ladelse til at forblive boende i Viborg (Heise: Diplom. Viberg. p. 358—60). ¹⁰⁾ Mikkel Nielsen (Brun eller Grøn?) var endnu 1511 Prior i Korsbrødre- eller St. Hans Kloster i Viborg (Heise: Diplom. Viberg. p. 358).

¹¹⁾ Om den sjællandske Adelsslægt Finkenov, der næppe, som

bøndhers vognæ i Skodbvrg herrit, en tønne høstsildh oc en tønne torsk for breff, han feck aff myni herre pa gotz i Tydh¹⁾.

Malthii Iwell i Holmgaardh 30 marck, ieg lede hannum, och 10 marck hanss hostrvwæ fek sidhen oc ien sorth ledisk etc.²⁾.

Anno domini 1500 sexto pa sancti Iohannis baptiste affthen³⁾ i Blessberg⁴⁾ tha giorde Ies Eyssøn i Skowgord⁵⁾ oc ieg regenskab; tha bleff han megh skyldege firetyffuæ marck oc 7 marck peninge skyldegæ⁶⁾.

man af Navnet skulde tro, er en indvandret Slægt, findes nogle Efterretninger i V. A. Sechers: »Meddelelser om Slægten Secher« p. 89. Den dersteds nævnte Henrik Jensen Finkenov er mulig identisk med den »Fynkeno«, der 1446 var Fru Gissel Podebusk Predbjørnsdatters »Embedsmand« paa Egholm (Geh. Ark. Voss Voldborg Herred 93), men for den følgende Tid savnes den Efterretninger om Slægten; den her nævnte Krabbe Finkenov kjendes ikke andetsteds fra.

¹⁾ Ty. ²⁾ Malte Juel ejede Holmgaard i Møborg Sogn. Han hørte til Stjerne-Juelernes Slægt og var en Søn af Jens Iversen Juel og Fru Ingeborg Munk, hvis Vaaben var en Stige. 1494 14. Jan. var han nærværende paa Kongens Retterting i Viborg (Heise: Diplom. Viberg. p. 103) og 1496 solgte han til Niels Clementssøn alle de Pantebreve paa Gods i Nissum, som han havde af Teger Hjul i Kamstrup (Eline Gøyes Jordrebog). Malte Juel døde 1508 og ligger begravet i Møborg Kirke, hvor hans Ligsten endnu ses (Danske Mag. 4. R. 5. B. p. 221); han angives at have været gift med Marine Peder Langes Datter af Votborg (Tæbring Sogn paa Mors) og hendes Segl viser ogsaa Langerne tre Roser. Da hun imidlertid 1515 i et Pantebrev til Dueholm Kloster (O. Nielsen: Dueholms Diplom. p. 95) beder sin »kjære Broder« Jens Persen Bonøffwe forsegle til Vitterlighed, er hun aabenbart en Datter af den 1424—52 forekommende Væbner Peder Nielsen Bonøve til Votborg og Fru Inger Jentsdatter Kaas (Dueholms Diplom.); hendes mødrene Vaaben paa Ligstenen i Møborg Kirke er ogsaa Sparre-Kaasernes. Sandsynligvis var Bonøve'rne en Linie af den meget udbredte Slægt Lange, men det er dog tvivlsomt, om Peder Lange til Votborg alias Peder Nielsen Bonøve er en Søn af Hr. Niels Thomesen (Lange) til Lydom, saaledes som Begtrups Stamtabe over Langerne (Geneal. biogr. Arkiv) angiver. Malte Juel og Fru Marine havde to Døtre: Kirsten, Søren Skeels, og Anne, Jens Thomesen (Sehested)'s. Den Sidste arvede Holmgaard.

³⁾ St. Hans Aften. ⁴⁾ Mejrup Sogn. ⁵⁾ Gudum Sogn.

⁶⁾ Jens Eysen til Skovgaard pantsatte 1497—98 en Gaard i Tørring til Jens Spend til Rammegaard og solgte 1507 Ejendomsretten til samme til Niels Clementssøn (Eline Gøyes Jordrebog). Han var vistnok Adelsmand og mulig af Lange Slægten.

Hosstrvwæ Kirstinæ¹⁾ i Kockholm²⁾ 20 march for two tønner smør, die sancti Iohannis baptiste³⁾.

Anders Pouelssøn i Fabergh 6 marc, for han saadhmek owerhørig for oc wildhe inthet giøre for mek hans rette arbeyt.

Malthii Iwell i Holmgordh 11 marck och 4 sk., som ieg lontthee hannum, och her Kield cantor⁴⁾ fek for teelsteen sancti

¹⁾ Kirstine Stenfelds Datter, Ejler Juels Efterleverske i Kokholm, solgte 1510 en Del Gods til Niels Clementssøn (se Oversigten). Ejler Juel til Kokholm nævnes i Aarene fra 1454 til 1492, men var død 1499 (Ældste Archivregist. 3. B. p. 169); han førte Stjerne-Juelernes Vaaben, men findes ikke paa nogen af de Stamtabler, som haves over denne Slægt. Paa Grund af hans Ægteskab med en Stenfeld vil man uvilkaarlig søge ham blandt de nære Frænder af den 1468 afdøde Iver Juel, hvis Datter Johanne var gift med Christen Stenfeld; maaske er han en Broder til den Christiern Krabbe i Kokholm, der levede 1467; thi denne førte ogsaa Stjerne-Juel'ernes Vaaben; og begge ere de maaske Sønner af den i Ældste Archivregist. 3. B. p. 218 nævnte Peder Krabbe i Kokholm. Der kan lige skimtes et Slægtskab mellem disse og de Herpinggaardiske Krabber, hvorved Antagelsen af Navnet Krabbe kan forklares. Endvidere var Ejler Juel sikkert Broder eller i alt Fald nær Slægtning til Markvard Juel, der 1488 var Prior i Hundslund Kloster (Ældste Archivregist. 3. B. p. 13 og 19) og til Niels Juel. Denne Sidste gjorde 1482 Krav paa en Gaard i Kastbjerg, som Ejler Juel 1454 havde kjøbt af Søren Mortensen; men Niels Juels Breve blevé dømte magteslæse og Ejler Juel derimod tilfunden at beholde Gaarden, som han derefter 1492 indværgede med Lovhævd. Hans Sønner Niels og Markvard Juel pantsatte 1504 samme Gaard til Niels Clementssøn for 40 rhinske Gylden, som deres Broder Erik Juel var ham skyldig. Markvard's Søn Bertel Juel solgte 1531 Gaarden til Hr. Mogens Gøye (Eline Gøyes Jordebog). Ejler Juel havde flere Børn, hvoriblandt de tre Sønner: Niels Juel til Egeskov 1504—14 (Ældste Archivregist. 3. B. p. 50), gift med Johanne Madsdatter, Erik Juel og Markvard Juel til Bæmark. Denne Sidste nævnes 1494—1518 (Ældste Archivregist. 2. B. p. 323, 330) og var gift med Anne Jonsdatter (Viffert); han var efter Fader til Mads Juel, der 1547 ejede Flyndergaard, Anne Juel, gift med Knud Sten til Strandbygaard, og Bertel Juel, der 1530 skrives til Kokholm og var gift med Johanne Ovesdatter Skram. Hun overlevede Bertel Juel og deres eneste Søn og arvede Kokholm, som ved hendes andet Ægteskab med Jens Grøn kom til dennes Slægt, hvorimod Bekmark, som kun var en Forlening, 1545 blev givet til Hr. Christen Friis (Erslevs Lensmænd p. 138). Ejler Juel var troligvis ogsaa Fader til Fru Dorte Juel, Christen Grøns.

²⁾ Tørring Sogn. ³⁾ St. Hans Dag. ⁴⁾ Kjeld Ovesen nævnes 1475—1503 som Kantor i Viborg (Heise: Diplom. Viberg.).

Petri dag ad vinculam och sex alne hwornsk, som Anders Lassøn feck frwæ Maren, hanss hostrv, i Holstebroo, och 30 marck, iegh lædhe hannum, och 10 marck, hanss hostrvwæ feck sidhen, och ien sorth ledisk for 30 marck.

Item 38 marck penninghe, som Las Moghenssøn, foget i Nykøping, finghe hannum for møllestiænæ och tiære¹⁾.

Item 22 marck, ieg finghe hanss swendt Palli die Agnetis virginis²⁾ anno domini 1500 septimo i Blesbergh.

Item 12 marc iek sende frwe Maren meth sin drengħ səndag nest for pintzdagħ anno 8°³⁾.

Matz logman 3 marck for han feck ien gordt i Fabergh etc. oc 14 marc for 2000 sten.

Anders Pouelssøn i Fabergh 24 marc for then gard, Cristiern Nall vti bor, oc for han sodh mek owerhørigh for.

Item sende iek Malti Iwel 20 marc meth hans hustrve frve Maren die conversionis sancti Pauli anno 8° in Blesberg oc 40 marc, han lofft myn herre for thet marskel.

Same (?) svym Malti Iwel er mek plictig: nysintiffue 2½ marc; 4 sk. vden the 40 marc, myn herre skal haue.

Summa ower alt 200 42½ [marck] 4 sk. meth the 20 marc, han skal haue.

(Bl. 6) Anno septimo etc. tha bleff the mek skyllig i Helum i then bundegard 36 tønner bygh til skyld aff garden, 15 biskepper⁴⁾ ruff oc 2 marc penninge, iek lede thennum; die omnium sanctorum⁵⁾ giorde wii regenskap.

¹⁾ I Randen staar vedskrevet: thet er 24 sk. mere meth Malti Iwel, som Las Mogenssen scriuer. ²⁾ 21. Januar.

³⁾ Et vedlagt originalt Brev lyder:

Venligh och kierligh hielsen meth gvd! kiere Nils, bedher jegh kierlig och gierne thet i vilde læ mægh 12 mark och fonge tene bod thennom, bedher iegh edher oc gierne thet i vilde tale meth then telslar, thet iegh kvnde fonge 100 tel i nar myn vogne kommer til hannom. Ther meth edher gvd befalendis.

Maren Pederstdotter.

Udskrift: Hiederlig och velbyrdige svend Nils Klemesen kierlig sendis thetthe breff.

Paategning med Niels Clementssøns Haand: »12 marc; som ieg sende frwe Marine i Holmgardt met henne drengħ səndag nest for pyntzdag.« Det paatrykte Segl viser Spor af et Skjold med tre Roser.

⁴⁾ o: biskepper. ⁵⁾ Alle Helgens Dag.

Her aff haffwer Cristiern Perssøn i same gard yth mek penninge for 4 tønner bygh die omnium sanctorum etc.

Tames Cristenssøn pa bole i Nesom sogen, Ies Cristenssøn ibidem lofft 20 marc for Cristen Suenssøn for 1 ferdinge tønne falsk smør, som Cristen Swenssøn solde i Wibvrgħ.

(Bl. 7) Ginding herrit.

Ies Primdall i Rønbergh iet styck nersk for Otthe borgher i Nykøpinge, [for han] matthe faa frwe Sophie hinnes møe, som skullæ være fierde manbyrth¹⁾ till then hostrwe, han haffde tillfornæ.

Ies Michelssøn i Stend 8 gedher pa Ies Blobergis vegne oc leyen meth eth sancti Michaelis dagh 4 ars leye²⁾.

Anders Iepssøn i Trabergħ³⁾ loffuit megh 10 marck oc ien tønne honinghe, for han feck breff paa thet fogdherii.

Cristiern Morthenssøn i Eyssingh 10 marck penninghe for thee herwerckæ, her Iens Cristiernssøn lodt komme hannum offwer; Niels sciffwer pro eo.

Ies Pouelssøn i Stwbkier tenetur 4 marck for then gordt, han sidder vthii.

Matz Sewerinssøn i Mwncklyndhet⁵⁾ 2 marck tenetur for then gordt, han siddher wthii.

Nis Sewerinssøn i Stubkier tenetur $3\frac{1}{2}$ ørtugh korn oc ien marck han loffuet megh etc.

Seuren Iwel⁶⁾ 16 marc for han fik Haltzager⁷⁾; in feria nativitatis Marie⁸⁾.

(Bl. 9)⁹⁾ Bølling herrit anno domini 1500 sexto.

Pedher i Knwdegordh¹⁰⁾ 20 marc for han loffuet andhre men at graffuæ torffuæ ther i myn marck.

¹⁾ Beslægtet i 4. Led. ²⁾ Jfr. ovfr. S. 168. ³⁾ Hjerm Herred.

⁵⁾ Munklinde, Bording Sogn. ⁶⁾ Søren Juul til Hedegaard (Nørre Herred i Mols) var en Søn af Fogeden paa Kalø Niels Sørensen Juul til Hedegaard og Fru Mette Glob. Han døde 1535 og var gift med Fru Dorte Iversdatter (Skjernov) af Mejlgård. 1502 tilskjedede Niels Clementssøn ham en Broderdel og en Søsterdel i en Gaard i Hoved (Ældste Archivregist. 2. B. p. 128). ⁷⁾ Hodsager i Hodsager Sogn. ⁸⁾ Marie Fødselsdag 8. Septbr. ⁹⁾ Bl. 8 er ubeskrevet. ¹⁰⁾ Skjern eller Stavning Sogn.

Niels Grøn¹⁵⁾ i Læm 15 marc oc 2 tønner meell.

Iep Perssøn i Vidibæk i Vordgod soghen, Matz Perssøn i samme steth, Ies Nielssøn i Iegiriiss i Vym¹⁾ soghen och Las Nielssøn i Krogh²⁾ loffuæth megh ieth stöckæ ledisk for then karli, Cristiern Kanick slogh ihiell i Ribæ, och thet loffuet thee megh i Holstebroo³⁾.

Las Iebssøn i Søndervogenbergh⁴⁾ 16 marc oc 1 oxe for 1 gard i Leem, han fik aff mek.

(Bl. 11)⁵⁾ Wlborg herrit.

Cristern Sommersøn i Typhedhe⁶⁾ 10 marc for faldzmaall och andhre gieldh, han war megh skyldugh.

Item hanss øn ibidem 4 marc for gieldh och faldzmaall.

Per Sewerinssøn ibidem ien godh ferdiiigh oxæ for faldzmaall och gield, han war meg skyldugh.

Mychil Atzsøn 24 marc for kornskyld aff gaarden for an-neth, han war mek skyligt (!); (20 marc yt)⁷⁾.

Ies Anderssøn oc Iørghen Anderssøn wdii Wenningh⁸⁾ loffuit meg 4 marc oc two godhe ferdig øxen for gordtfriidt, her abbet i Twitz closter haffde liwst thennum offwer.

Iep Bertelssøn i Ydwm two marc, for han feek iet booll ibidem.

Cristiern Perssøn i Estrup i Ydwm soghen 8 marc for ran, hannum stodt paa for børnæ penninghe, han tog borrt; in feria nativitatis Marie.

Per Cristiernssøn i Skowtrwp⁹⁾ 9 marc penninghe for korn.

Grawffwers i Sonstrwp¹⁰⁾ two marc.

Per Jenssøn i Blesbergh¹¹⁾ restat cum 2 marcis oc 2 sk. for korn oc skoffuogen.

Cristiern Prongh i Blobergh¹²⁾ restat cum 20 sk. for skoffuogen.

Anders Tamessøn 1 oxe, for han maa faa Spobæk¹³⁾ in feria Mauricii¹⁴⁾.

¹⁾ Vium. ²⁾ Borris Sogn. ³⁾ 1509 nævnes en Kannik i Ribe ved Navn Christen Andersen (Kinch: Ribe Bys Historie 1. B. p. 455, 527, 535). ⁴⁾ Stavning Sogn. ⁵⁾ Bl. 10 er ubeskrevet. ⁶⁾ Tiphede, Timring Sogn. ⁷⁾ Senere tilskrevet. ⁸⁾ Vinding Sogn. ⁹⁾ I Vind Sogn?

¹⁰⁾ Sognstrup, N. Felding Sogn. ¹¹⁾ Raasted Sogn. ¹²⁾ Vind Sogn. ¹³⁾ Spaabæk i Vinding Sogn. ¹⁴⁾ 22. Septbr. ¹⁵⁾ Vistnok en Bonde.

· Hans Bramssøns hostrwæ i Hwsbii 26 march, hwn iette megh for vold, Hans Brams gick ower i Varde, oc 15 march for han feck gorden oc for han sloghe Cicell Krogh; (26 marc yt)¹⁾.

Cristern Raffn 26 march gammel gieldt.

Nis Siluesters sørn 16 march for ien gordt i Hwsbii herrit (?); Niels Anderssøn oc Per Ywerssøn sagde meg penninghen²⁾.

(Bl. 12) Ies Nielssøn foghet haffwer two iernlenckæ oc naglle.

Ieth styckæ klæde aff then boodt meth Per Ywerssøns swendt.

Elssæ i Swenstrup i Vending soghen halffemte march for 3 ørtugh ruff, hwn togh i hegneheth.

Knwdt i Ølgryde³⁾ 2 march for 1 ørtugh ruff, han toghe i Blesbergh.

Per Pogeaggher 2 march for ien ørtugh ruff, han toghe i Blesbergh.

Hans i Blindkiællæ⁴⁾ 1 ørtugh ruff for 24 sk., som han toghe i Esyngħ⁵⁾.

Iep Nielssøn i Wyndt 9 ørtugh korn till skillææ⁶⁾ aff gordhen; 4 march yth.

Oluff i Windt ien march for ien ørtugh ruff oc two march gammell gieldt.

Bolde i Pratzgordt⁷⁾ ien march, hwn loffuit meg, for henne sørn sloghe ien qwinne paa Hwssbii kirkegordt.

Per Ywerssøn i Staby 8 march for øagh, han kiøpte megh aff.

Anders Jørgenssøn 15 marc for 1 gart, han sydder vti, oc hans kornskyld i ar.

Gørit 18 marc tenetur, 7 marc yt.

(Bl. 15)⁸⁾ Hammerwm herrit debitores.

Cristern Tygssøn i Byørstrwp⁹⁾ loffueth meg ien tønne

¹⁾ Senere Tilskrivning. ²⁾ Per Iversen i Staby i Ulvborg Herred førte Slægten Skeels Vaaben (Geh. Ark. Voss Ringsted Herred Nr. 26) og var en Søn af Iver Jensen til Padbjerg (Hjerm Herred), der nævnes 1497. Per Iversen nævnes 1536 i den store Reces og skrives selv 1546 til Padbjerg. Han levede endnu 1552 (Kancelliets Brevbøger p. 000). ³⁾ N. Felding Sogn. ⁴⁾ Vinding Sogn. ⁵⁾ Ej sing Sogn, Ginding Herred. ⁶⁾ Til Skyld. ⁷⁾ Husby Sogn, Husby By. ⁸⁾ Bl. 13—14 er ubeskrevet. ⁹⁾ Gjellerup Sogn.

honninghe, for han wortt qwit for sandmantz tugh o^c andhre twghe¹⁾; Niels scriffuer i Hierm pro eo.

Gabriel i Aalum²⁾ 1 tenne honingh, han iette mek, for han maa beholle ien iord til syn gard, som ligger til kirkin, oc var komit fra syn gardh oc til kirkin.

(Bl. 17³⁾) **Hing⁴⁾ herrit debitores.**

Iep Lawssøn paa Holm⁵⁾ loffuet megh 40 marc penninghe for han fick breff aff myn herre at være qwith fore sandmantz twgh oc andhre twghe.

Ies Cristiernssøn ibidem loffuet megh 60 marc penninghe, for han maa være qwiit for sandmantz tugh.

Las Anderssøn i Stayell⁶⁾ feste bodh till Thomes swerdfeyer i Holstebroo for then karll Jørghen, Per Ywerssøns swendt slogue e hell; then blodtvidhe er Las Anderssøn meg skildig.

Erich Grøn, som tiener bispen aff Rybæ, Iep Grøens⁷⁾ søn i Vellingh, 30 marc penninghe, ieg lonthe hannum wdii Holstebroo paa sancti Olavi dagh; solvendum in feria Martini anno domini 1500 septimo⁸⁾.

Ies Ywerssøn i Torstedh 10 marc for then arffue, hanss hostrwes arffuinghe skall haffue.

Cristiern Ienssøn i Hower 4 sk. oc 2 marc for 2 steen til ien handqwern; yt, Jep Lassøn pro eo.

Eskel Iwerssøn i Ringköpingh 8 marc 4 sk. for qwernsten, han solde for mek, etc.

(Bl. 18) Per Lassøn i Stael⁹⁾ 4 sk. oc 2 marc for 2 qwernsteen, han køpte aff Jens Lauris i Ringkoping pa myn vegne.

Per Grauerssøn i Hee sogen ien stycke ster (?) hans søn haffuer i leye hwer aar for 8 sk. oc star ther nw 3 ars leye igen oc er nw pa ferde ar siden Mychil mys 1507; 2 marc yt.

Nis Winter i Lydbek¹⁰⁾ hawer 1 kow i leye aff mek oc star igen meth 3 ars leye.

¹⁾ Niels Clementssøn maa have skaffet ham kongeligt Brev paa, at han ikke skulde faa paalagt Ombuddet som Sandemand eller Nævning, jfr. de følgende Optegnelser; tugh o: tov eller den ed, nævninger aflagde. ²⁾ Nu Aylum Sogn. ³⁾ Bl. 16 ubeskrevet. ⁴⁾ Nu Hind. ⁵⁾ Holmsland. ⁶⁾ Jep Grøn i Holriis nævnes ovfr. S. 214. ⁷⁾ I Randen staar: Yt. ⁸⁾ Stadil. ⁹⁾ Nu Lybæk, He Sogn.

(Bl. 20¹⁾) Vaardsæsself.

Knwt Barfodh och Cristern Pouelssøn wthii Lønno²⁾ loffuet megh 40 marc for myn herris breff paa Arnaggher³⁾.

Cristern skredher i Snedom⁴⁾ hwoss Rybæ two øxen, for han fick syn fridh ighen, och nw han er i hiell slaghen, thaa ietthæ hanss sleetk (!) meg 20 marc, for han var fordielt i Varde, och skall fogdhen i Vaarde taghe loff och visse⁵⁾ for thee pennighe.

Terchell Lagessøn i Syærwp wthii Anst herrit, Knwdh Lagessøn i Wre⁶⁾ och Per Lagessøn i Gessingh i samme herrit ietthe megh 14. marc for theris brodher Cristiern Lagessøn for fridløssmaall.

Cristiern Krabe 100 marc, han iettemek, for iek halp han-num til thet werimal i Herpingh⁷⁾, oc for han fik gotzet; in feria Iohannis⁸⁾.

(Bl. 21) Hitz herrit.

Sagefaldh oc annet, som ther tillstaar anno domini 1500 nono.

Soffstrvp⁹⁾ sogen.

Morthen Nielssøn oc Las Michelssøn 10 marc for ien gord.

Symen Nielssøn i Borwp 30 marc for ien gord, ien oxe, ien tønne aall, 2 ørtugh korn.

Michell Lenssøn i Borup 2 marc for geld, han tog effther hans hostrve brodher.

Iens Nielssøn i Soffstrvp dall¹⁰⁾ 18 marc; 5 marc yt.

¹⁾ Bl. 19 er ubeskrevet. ²⁾ Lønne Sogn, Vester Horne Herred.

³⁾ En nu forsvundet By i Lønne Sogn. ⁴⁾ Sneum Sogn, Skads Herred. ⁵⁾ Loven og Vissen ø: Sikkerhed, Kavtion. ⁶⁾ Tistrup Sogn, Øster Horne Herred. ⁷⁾ Herpinggaard i Trans Sogn, Vandfuld Herred.

⁸⁾ Christen Krabbe til Damsgaard og Ferringgaard er Stam-fader til den nulevende Adelsslægt Krabbe, som oprindelig ferte to à tre Skraabjelker i sit Vaaben. Navnet Krabbe menes han at have optaget efter sin Moder Fru Ingerd's Slægt, thi hun synes at have hørt til de Herpinggaardske Krabber, hvis Vaaben var fem Ruder. Han var gift med Karine Olufsdatter (Rytter) og levede endnu 1552. Det gøen omtalte Værgemaal i Herpinggaard maa formodentlig være for Børnene af hans Morbroder Thomes Krabbe til Herpinggaard (Jfr. Personalhist. Tidsskrift 3. B. p. 40 ff.).

⁹⁾ Svostrup Sogn. ¹⁰⁾ Nu Dalsgaard.

Seuerin Nielssøn 2 march.

Ies Iwerssøn 10 march for iet swin.

Per Esbernssøn 2 march.

Pouell Perssøn i Seylingh¹⁾ 1½ march for bordagh.

Gødwadt sogen.

Per Sewerinssøn 8 march for ien gord.

Per Pouelssøn i Keelstrvp²⁾ 6 march for bordagh.

Lens Perssøn i Resendall 10 march for ien gordfridh.

Nis Grawerssøn i Servp³⁾ 15 march eller 3 øxen for ien gord i Servp.

Fundreth⁴⁾ sogen.

24 march oc ien oxe aff Niels i Thorlundh⁵⁾, oc loffuet han 6 march for Nis Frantzssøn i Skyggi oc fire skewehywll⁶⁾.

Per scriffuer i Servp ien oxe gammel gield oc annet.

(Bl. 23)⁷⁾ Holstebro, Twitz closther debitores
anno domini 1500 sexto.

Abbet Niels en swort leysk, som ieg lade hannum ind til sancti Iohannis dagh oc 24 march, han wor meg tillfornæ skyldege; prima die aprilis; (then ledis er yt)⁸⁾.

Bertell maaller 10 march for Nis Mollerop feck thet smee redhee⁹⁾ och sex march for hanss swendh.

Per Matzssøn i Holstebro 2 gylden, for han hog Cristern bwndhæ i same stedh, oc 2 march for then bordag, han giorde met lange Iens Iwell i Holstebro.

(Bl. 27)¹⁰⁾ Lyssgord herrit anno etc. sexto.

Frwe Thwore 20 march for win oc 6 march penninge, Andhers Lassøn feck hennæ¹¹⁾.

Nis Lassøn i Kollervp¹²⁾ 30 march, for han slogis i Wi-

¹⁾ Sejling Sogn. ²⁾ Øster Kejstrupgaard. ³⁾ Serup Sogn.

⁴⁾ Funder. ⁵⁾ Nu Tollund. ⁶⁾ Formodenlig: skivehjul, Hjul ud-skaarne af en Træplanke uden Eger. ⁷⁾ Bl. 22 er ubeskrevet.

⁸⁾ Senere tilskrevet. ⁹⁾ Smedeværktøj. ¹⁰⁾ Bl. 24—26 er ubeskrevet.

¹¹⁾ Fru Tore Eriksdatter Hvas var Enke efter Hr. Erik Eriksen (Levenbalk) til Avnsbjerg, der først havde været gift med Kjeld Axelsen (Thott)'s Enke Mette Lavridsdatter (Ulfeld). Hun var en Datter af Erik Hvas til Ormstrup og Fru Kirsten (jfr. Hvass 3. B. p. 84 ff.).

¹²⁾ Kjellerup, Hørup Sogn.

bvrg oc war greben; the 15 marck i aar oc the andhre 15 marck innen fastelagen nw kommer; ther haffuer 10 men loffuet for, som Iep Ienssøn i Sørssløff¹⁾ haffuer tingsvitnæ pa; (10 marck yth)²⁾.

Nis Ienssøn i Kollervp 40 marck for myn skyld, han wpbar oc holtt inne met seg, skall han giffuæ meg 10 marck hwert aar till the 40 marck er betald; 20 marck yt.

Iep Ienssøn i Sørssløff¹⁾ haffuer 3 stwdhæ oc en oxe aff meg.

Iens i Sørssløff¹⁾ en oxe, han iætthæ meg, for han feck en gord i Elssborg.

Cristern Fogh i Høberg³⁾ 5 marck for en gord i Hengii⁴⁾, han stedde.

Michell Brou i Elssborgh en oxe, for hans brodher børn matthæ sleppe gorden.

Nis Cristernssøn i Hengii 14 marck, han iætte meg for iet stycke klede; en oxe ther aff yt.

Iep Moghenssøn i Wiom, Ies Erickssøn i Bøgill⁵⁾ och Iep Staffenssøn i Veptrvp⁶⁾ loffueth megh 18 marck penninghe for Matz Staffenssøns fridh i Kier⁷⁾ for Anders Matssøn, han sloghe i hiell, och wort ther fridløss for och penninghen skall wdh indhen iwell.

Geerth Erichssøn paa Awendzbergh 6 marck, iegh lædhe hannum andhen sancti Bartholomei dagh wdi Wibvrgħ then dagh, thee iordet hanss hostrvwwe, som hans drengħ hinthæ⁸⁾.

(Bl. 28) Frwe Twore 20 marck penninghe for wiin, 6 marck penninghe Anders Lassøn finghe hennæ⁹⁾.

(Bl. 31)¹⁰⁾ Vandfolck¹¹⁾ herrit.

Matz i Hewm byskoff¹²⁾ 14 marck for Cristiern kam aff gorden fraa hannum; Per Ywerssøn till owerwærelssæ till Matz Klitt¹³⁾.

¹⁾ Sjørslev Sogn. ²⁾ Senere tilskrevet. ³⁾ Højbjerg Sogn.
⁴⁾ Hinge Sogn. ⁵⁾ Torning Sogn. ⁶⁾ Nu Vattrup, Torning Sogn.

⁷⁾ Nu Kjærsholm i Torning Sogn. ⁸⁾ Gert Eriksen var Søn af Hr. Erik Eriksen (Løvenbalk) til Avnsbjerg og Fru Tore Hvas, og vist-nok opkaldt efter sin Faders Morbroder Bispen i Berglum Gert Pedersen (Gyldenstjerne). Han er oftere nævnt i det Foregaaende. Om hans her omtalte Ægteskab haves ellers ingen Efterretning.

⁹⁾ Om Fru Tore se Side 223. ¹⁰⁾ Bl. 29—30 ere ubeskrevne. ¹¹⁾ Nu Vandfuld. ¹²⁾ Hygom Byskov. ¹³⁾ Om Per Iversen se Side 220.

Knwdt Mørck 2 march for ien baadh, han kiøptæ meg aff.

Per Sandbeck 40 marc, han loffuitmek, for han war greben i Ribe, oc ther halp iek hannum wth; Anders Sandbek, Nis Sandbek, Tøgher Sandbek oc Ies Iwel, hans swager, loffuit Per Swenssøn penningen in feria Michaelis.

Matis Cristiernssøn i Griisbek¹⁾ 10 marc for 1 gart wiid Wandborrigh kirken, han fest aff mek; Iwer i Griisbek pro eo.

Matis skyt i Fieltringh²⁾ 20 marc for tingfrit oc kirkefriit, han giørde.

(Bl. 35)³⁾ Fiæntz herrit.

Michell Ienssøn i Fløø⁴⁾ 2 march for thee wold som Per Mwnck i Vibvrgħ liwsthe⁵⁾ hannum offwer⁶⁾.

(Bl. 39)⁷⁾ Sallinge debitores anno domini 1500 sexto.

Tygi Powellssøn i Frwegord⁸⁾ 2 øxen eller 8 march tenetur for en gord, han oc Lost i Gamsskiern⁹⁾ traætther om.

Anders Skeell i Heygnæ¹⁰⁾ 2 lester ruff, som ieg hawer betaldh hannum¹¹⁾.

Keldh Iwerssøn i Astrvp¹²⁾ fire sine tyffuæ march tene-tvr, som ieg haffuer hans breff pa¹³⁾.

¹⁾ Grydsbæk, Vandborg Sogn. ²⁾ Fjaltring. ³⁾ Bl. 32—34 er ubeskrevet. ⁴⁾ Fly Sogn. ⁵⁾ Der har først staaet: k a m. ⁶⁾ Per Munk, Borger i Viborg, nævnes 1493 (Heise: Diplom. Viberg. p. 101). ⁷⁾ Bl. 36—38 er ubeskrevet. ⁸⁾ Tostrup Sogn, Rinds Herred. ⁹⁾ Gamskjær, Kobberup Sogn, Fjends Herred. ¹⁰⁾ Tøndering Sogn.

¹¹⁾ Anders Skeel til Hegnet var en Søn af Albret Skeel til Hegnet og Fru Abel Dan; han var to Gange gift, 1) med Karen Fleming Hermansdatter, 2) med Begge Eriksdatter (Rosenkrantz) (jfr. V. S. Skeel: Optegnelser om Familien Skeel p. 53 ff.).

¹²⁾ Lem Sogn, Rødding Herred i Salling.

¹³⁾ Kjeld Iversen Juel til Astrup i Salling var en Søn af Iver Juel til Astrup og Fru Karen Lauridsdatter (Vestenie). Han havde 1486—1500 Bøvling i Forlening af Bispen i Ribe og 1497 ligeledes Holmgaard i Lem Sogn, hvilket sidste Len han beholdt til sin Død 1536, hvorefter det gik over til hans Enke Karen Lange Nielsdatter, der beholdt Lenet til 1556 (Erslev: Lensmænd p. 139). (Jfr. Danske Samlinger for Hist., Topogr., Personal- og Literaturhist. 1. B. p. 47 ff.)

Anno etc. 1502 fredagen nest¹⁾ for sancti Lauritz dagh
køpt Iens Saleæ i Hostrvp en bla nersk for 12 marc.

Thames Iwerssøn 4 aln guld klede tenetur, som hans
swen hentte pa Kallø²⁾ die Vrbani³⁾, 2½ marc for alne⁴⁾.

Lost i Gambskier 2 øxen tenetur for myn wodh, han hugh
i sønder.

Iep Holmgordh i Dalby⁵⁾ 2 tønner rwff; Per Bwndetssøn
i Aaagaardh⁶⁾ i Tornwm soghen 8 tønner ruff.

Iens Hwass i Kaas⁷⁾ 23 marc 3 sk. for ledisk, han fek
sielff och anneth kledhe, hans søsther feck for wthen thee
penninghe, iegh haffuer hans opnæ betzseggleth breff paa⁸⁾.

Nis Mogenssøn i Natrvp⁹⁾ 9 marc for the karle pa Jegind¹⁰⁾,
han tog the pulswodher fra, oc skal selff tridie giffue the ny
marc vth.

(Bl. 41)¹¹⁾ Hartzøsell debitores anno domini 1500 sexto.

Hierm herrit.

Iens Symenssøn i Riswm¹²⁾ 20 marc, han loffuet megh
for then qwinnæ, han war met at woldtage; 5 marc yt.

¹⁾ Skrevet to Gange. ²⁾ Kalø Slot. ³⁾ Urbans Dag, den 25. Maj.

⁴⁾ Thomas Iversen Juel til Astrup og Kollerup var en Broder
til den foran nævnte Kjeld Iversen. 1499 var han af Bispen i Ribe,
sin Halvbroder Hartvig Juel, forlenet med Trojborg Slot og Len,
men den følgende Bispe fratog ham Lenet, fordi det efter Synsmænds
Vidne i Thomas Iversens Tid var blevet forringet 1000 Mrk. gode
Pendinges Værd. Det var i denne Anledning, at Niels Clementssøn
tilskrev Thomas Iversen det her som Bilag III trykte Brev. Sagen
blev forevrigt forligt 1505 paa Kongens Retterting saaledes, at Tho-
mæs antvordede Bispen Slotsloven og fik sit paa Trojborg Slot
beroende Gods. 1515 fik han Skive som Pantelen, men ombyttede
dette Len 1520 med Lund paa Mors, som hans Enke Lene Rosen-
krantz Ludvigsdatter beholdt efter hans Død (Erslev Lensmænd
p. 48 og 130).

⁵⁾ Vist Dølby Sogn i Hindborg Herred.

⁶⁾ Nu Aagaardsholm. ⁷⁾ Lime Sogn, Rødding Herred.

⁸⁾ Jens Hvas til Kaas var en Søn af Christen Hvas til Kaas
og var gift med Gjertrud Andersdatter Munk. Han var Lands-
dommer i Nørre Jylland, men blev som bekjendt halshugget under
Grevefejden. Den her nævnte Søster, hvis Navn ikke kjendes, var
formentlig gift med Gunde Nielsen til Rolse (Jfr. Hvas 4. B. p. 35 ff.
og p. 127—28).

⁹⁾ Navtrup Sogn, Harre Herred. ¹⁰⁾ Jegindø. ¹¹⁾ Bl. 40 er
ubeskrevet. ¹²⁾ Borbjerg Sogn.

Ies Ibssøn i Maygardh¹⁾ 9 marc tenetur oc er all gield mellom oss aff regneth till thenne dagh; (yt)²⁾.

Swen i Riswm 7 marc 4 sk. tenetur, oc alth er aff regneth oss emelom war, vthen ieth stycke nersk, han er mek plietugh, ther haffwer iek en iord i pant for och giffuer mek 2 ortugh korn aff aareth; vigilia sancti Iohannis baptiste³⁾ giorde wii regenskap anno domini 1500 sexto etc.

Sewerin Iespersøn i Skød⁴⁾ 4 marc for skowffuogen oc skowswin oc gestherii, som han staar igen met, oc er han her met qwit i thettæ aar.

Matz Andersøn i Moosbye⁵⁾ ien oxæ swa godt som 4 marc etc.

Anno domini 1500 sexto giorde wii Cristern Swdher i Nagher⁶⁾ oc ieg Niels Clementssøn regenskab, tha bleff han meg skyldege 3 pund smør aff 10 foor, som han haffuer i leye⁷⁾, two talles tagh⁸⁾ oc 3 marc for gordfridh, hans søstherøn gieck ower.

Nis Perssøn i Falsø⁹⁾ staar igen aff the penningæ, som han loffuet for Per Tygissøn, och thet er 3 marc.

Las Ville 3 marc till stedzmaall aff Vestherkier¹⁰⁾.

Iep Twessøn i Borslwndt¹¹⁾ 10 marc for ien gordt han feck i Sonderlwndt¹²⁾; Brixsus ibidem pro eo.

Las Staffensøn loffuit meg 3 marc penninghe for then gordtfridt, hans brodherssøn giorde i Gemsingh.

Per Hwidt i Nager¹³⁾ 3 marc, for han slogis i Holstebro.

(Bl. 45)¹⁴⁾ Tyy anno septimo.

Per Ienssøn i Østhergordt paa Tyholm 3 marc penninghe for hostrvwe Gertrvdts.

¹⁾ I Mejrup Sogn. ²⁾ Senere tilskrevet. ³⁾ St. Hans Dag. ⁴⁾ I Vejrum Sogn. ⁵⁾ Mosgaard i Vejrum Sogn. ⁶⁾ Navr Sogn. ⁷⁾ Jfr. ovfr. S. 168.

⁸⁾ Tag betyder i Jylland Rugstraa til at tække med; »talles« er vist Skrivfejl for: »les«, fremkommet ved, at Skriveren begyndte at skrive »tagh«, men der efter kom i Tanker om, at han først skulde have skrevet: les. Muligvis kan »talles« ogsaa opløses: tagh-les ∞: Læs af Taghalm, saaledes at det derefter følgende ord: tagh, staar overflødig.

⁹⁾ Falsig, Navr Sogn. ¹⁰⁾ Favsing Sogn. ¹¹⁾ Burlund, Idom Sogn, Ulvborg Herred. ¹²⁾ Vinding Sogn, Ulvborg Herred. ¹³⁾ Se ovfr. Anm. 6. ¹⁴⁾ Bl. 42—44 er ubeskrevet.

(Bl. 47¹⁾) **Iegindh²⁾ die sancti Iohannis.**

Anno domini 1500 sexto 12^{1/2} marck staar eghen gammell gield, och blifwer thee megh plictugh nw paa Iegyndh for korn i winther 70 oc two marck, thet er hwer lesth bygh 18 marck.

(Bl. 48) **Hemer søssell.**

Lydher Olssøn³⁾ hwndrit march, iegh læde hannum dominica iudica⁴⁾.

Las Bigwm wdi Rintz herrit 5 alne brwntt leysk, han tog wdi Blessbergh⁵⁾ in festo purificationis Marie⁶⁾.

Per Hwidz brodher i Westherriis⁷⁾ 1^{1/2} alne brwn ledisk same tiid.

Iacob Andhersøn i Wargord 12 alnæ gwltth klede hwer aln 30 sk. at betale in feria Mawricii⁸⁾, som ieg sende hannum till mester Erick Kaass met Andhers Iwell, myn swendh⁹⁾.

¹⁾ Bl. 46 er ubeskrevet. ²⁾ Jegindø. ³⁾ Lyder Olsen var gift med Sofie Eriksdatter Løvenbalk, der 1509 var Enke efter ham og selv døde før 1512 (jfr. Bilag I). Hans Herkomst er ubekjendt. ⁴⁾ Femte Søndag i Fasten. ⁵⁾ Mejrup Sogn, Hjern Herred. ⁶⁾ Mariæ Renselse eller Kyndelmissé, den 2. Februar. ⁷⁾ Testrup Sogn, Rinds Herred. ⁸⁾ Den 22. September.

⁹⁾ Jakob Andersen til Vorgaard, Randrup og Støvringgaard var af Slægten Bjørn og en Søn af Hr. Anders Jakobsen og Fru Anne Lavridsdatter (Muus) til Stenalt. Han var 1484 Hofsinde, skrev sig 1496 til Tybjerggaard i Sjælland (Geh. Ark. Voss Ringsted Herred 111), som han vistnok fik ved sit Ægteskab med Margrete Povlsdatter, Datter af Povl Henriksen til Tybjerggaard og Fru Sidsel Andersdatter (Godov). 1505 var han Rigsraad (Hvitfelds Krønike p. 1053), 1515 Ridder (se Bilag IX). 1516 fik han Nørlyng Herred i Forlening og havde ligeledes Annissegaard i Sjælland til Len (Erslev: Lensmænd p. 46 og 78). Han levede endnu 1522 (Danske Atlas 4. B. p. 457), men var død 1525 (Klev.). Fru Margrete levede endnu 1555 og boede da paa Støvringgaard (Mynstringsruller og Rusttjenestelister i Danske Kancellis Arkiv). (Jfr. Bilag XI.)

Erik Kaas var af de Sparre-Kaaser og en Søn af Hr. Niels Kaas til Taarupgaard og Kaas, Landsdommer i Nørre-Jylland, og Fru Else Glob. Han var 1501 Kannik i Viborg, havde 1506—16 Hellum Herred som Pantelen (Erslev: Lensmænd p. 47) blev 1512 (?) Biskop i Viborg efter Niels Friis's Død (Hvitfelds Bispekrønike), havde fra 1516 til sin Død 1520 Lysgaard og Fjends Herreder i Pant (jfr. Heise: Diplom. Viberg.).

Clement i Skindrvp¹⁾ 8 marck for han hog Ies Symensson i Fiskbeck; Cristiern Mortensson oc Nis Mortensson pro eo.

Løren Clementssøn i Laatzstrvp²⁾ 6 marck, Ies Sewerinssøn i Vibvrg pro eo, teste Niels Eskilsson³⁾.

Cristern Lawritzssøn i Foglum⁴⁾ feriman⁵⁾ i Hwelppswnd⁶⁾, 4 marc for han fick breff pa swndhen.

Lørghen Clementssøn i Laastrup loffuit megh 4 marck, for then qvinnæ kam løss for voldh, som vor skylt for thet barn, som wort førd till Viberg.

(Bl. 49) Annæ i Ollistrwp i Rindtz herrit iet fierdiell smør, ieg lædhe hennæ, at betaalle indhen sancti Oluffs dagh⁷⁾.

Per Keldssøn i Rowm 10 marc, iek fik hannum til en kone, som han skulle købe 3 garde aff pa mynne vegne, feria quinta ante Martini⁸⁾ anno septimo etc.

(Bl. 51)⁹⁾ Debitores wdi Ring closther¹⁰⁾ och ther om krengh anno domini 1500 sexto.

Iomfrwe Mette Egertzdatter 13 alne oc en korther swort leysk tenetur; ther aff er 6 alne betaldh for en skiemildh fole, ieg feck aff henne¹¹⁾.

Cristiern Skram i Wrwp 30 marck, iegh lade hannum skiertorssdagh wdi Ring closther¹²⁾.

Per Lassen i Ringh hoss Ring closter loffuet meg 8 marck for then gordfridh, hans søn giorde etc., pa Kalleø feria tercia pasce¹³⁾; (4 marck yth¹⁴⁾.

¹⁾ Tostrup Sogn, Rinds Herred. ²⁾ Rinds Herred. ³⁾ Se Side 210. ⁴⁾ Fovlum, Sønderlyng Herred. ⁵⁾ Færgemand. ⁶⁾ Hvalpsund.

⁷⁾ Den 29. Juli. ⁸⁾ Torsdag før Mortensdag. ⁹⁾ Bl. 50 er ubeskrevet.

¹⁰⁾ Hylke Sogn, Vor Herred.

¹¹⁾ Jomfru Mette Eggerts datter er formodenlig en Datter af Eggert Lavridsen Vesteni til Østergård (Hovlbjerg Herred) og Fru Eline Jensdatter, men hun nævnes ikke paa Stamtablerne.

¹²⁾ Christiern Skram til Urup (Vor Herred) var en Søn af den bekjendte gamle Hr. Peder Skram til Voldbjerg, Urup, Stougaard og Hamnieraard og Fru Anne Nielsdatter (Banner). Han blev ved Brende Kirke i Sverrig saaret i sit Laar, saa han til sin Dødsdag var lam deraf. Christiern Skram var to Gange gift, 1) med Mette Timmesdatter (Rosenkrantz), 2) med Anne Knuds datter (Reventlow), hvilken Sidste fødte ham Sønnen Peder Skram, den bekjendte Søhelt (jfr. Barner-Familien Rosenkrantz's Historie 1. B. p. 223).

¹³⁾ Tirsdag efter Paaske. ¹⁴⁾ Senere tilskrevet.

Per Yssickssøn i Hylki¹⁾ two øxen, han loffuet megh, for han feck deel i then gord, som han ibode, oc the andhre haffde.

Per Begh i Porwp²⁾ oc the andhræ sandmenn i Wratz herrit 4 marcck eller en oxe, for the skullæ ickæ swære till landztingh om en mandødh.

Cristern, som boor i myn gord i Ringkøping, 8 gylden for then oxe, han feck pa Holm³⁾, som hannum icke tilhørde.

Michell Storm i Hadz herret 8 marc for the dielæ, Iep Krwmppen haffde hannum wdi⁴⁾.

Ringclosters tiener i Hawrum i Hwolberg⁵⁾ herrit 20 marc till stedzmaall aff eu gordh.

Posk i Liøngby oc hans søn 10 marc for en mør, the wortte skylt for, the skullæ anthen thennum⁶⁾ haffuæ belegdh⁷⁾, som tienttæ Posk.

Nis Tygssøn i Koltt i Nyngd herrit en oxe for han[s] loff⁸⁾, han gaff till landztingh.

I Rostrwp.

Per Bogeskowff skredher 4 alnæ ledisk allnæ till 24 sk. Seweren Erickssøn ibidem 3 alnæ ledisk, hwer alnæ till 24 sk.

¹⁾ Vor Herred. ²⁾ Tem Sogn. ³⁾ Holmsland.

⁴⁾ Mikkel Storm er mulig en Sønnesøn af den Mikkel Storm af Aakjær, som nævnes 1423 (Ældste Archivregist. 2. B. p. 159). Af samme Slægt nævnes Asser Storm i Rude 1464 (Sammesteds p. 146), Maren Mikkelsdatter Storm, Rasmus Juels Enke i Gylling (Danske Atlas 4. B. p. 250). I Halling Kirke i Hads Herred ligger begravet Peder Mikkelsen Storm og Hustru Anne Rasmusdatter, der levede i det 17. Aarhundrede. En Gaard i Halling bærer endnu Navnet Stormsgaarden.

Jep Krumpen var en Søn af Jørgen Krumpen til Skotterup og Fru Eline Jepsdatter (Thott) og ældre Halvbroder til de bekjendte Brødre Stygge og Otte Krumpen. 1503—5 var han, som alt nævnt, Lensmand paa Kalø, som Niels Clementssøn fik efter ham. 1505 var han med ti Svende blandt det i Kalmar forsamlede Mandskab (Mynstringsruller og Rusttjenestelister i Danske Kancellis Arkiv). Siden blev han Magister og Erkedeign i Viborg, men var død 1518, da der 29. Dec. udgik Befaling til Ejler Bryske paa Aalborghus, at han skulde have i Forsvar, hvis Gaarde og Gods i Jylland, som Mester Jakob Krumpen, hvis Sjæl Gud naade, paa Kronens Vegne i Pant og Forvaring havde for Niels Clementssøns Gjæld (Klev.)

⁵⁾ Hovlbjerg. ⁶⁾ En af dem. ⁷⁾ Beligget. ⁸⁾ Tyltered.

Anders Hop 4 alnæ ledisk alnæ till 24 sk.; (ther aff er yt 3 march¹⁾).
Hanss Kyrth 5 kworther ledisk alnæ till 24 sk.

Vstrwp²⁾.

Morthen Perssøn 3½ alnæ ledisk, alnæ for 24 sk. oc
 halffue diellen aff ien blaa nersk for sex marcck.

Hølchii³⁾.

Nis Perssøn 5 kworther ledisk.

(Bl. 52) **Seweren Ienssøn** i Wstrwp 5 alnæ ledisk ieth kworter
 myndhæ, alnæ till 24 sk.

Pouell Nielssøn i Owstedh⁴⁾ riis 5 marcck oc 4 sk. for
 ledisk, han feck søndag ante Andree apostoli wdii Ring
 closther; (20 sk. yt)⁵⁾.

Vii Perssøn i Hølkæ 5 kworther ledisk, allnæ 24 sk.

Nis Morthenssøn i Rindeløff⁶⁾ 5 alnæ ledisk, alnæ 24 sk.

Hans Deghen 7 alnæ ledisk, alnæ 24 sk., (1 oxe for 3½
 marc yt, then hawer han selff i plogen⁷⁾.

Seweren Iahanssøn i Ringh 5 alnæ ledisk for halffwæ
 diellen aff ien gordt i Horssnes wdhæn porthen, som ieg skall
 haffwæ ighen.

Per Mechellssøn i Skorop⁸⁾ 3½ alnæ ledisk alnæ for
 24 sk. etc.

Per Pouelssøn i Hølkæ halffwæ diellen aff ien blaa nersk for sex
 marcck penninghe etc.; yt.

Priorissæ Marinæ sex alnæ ledisk oc 5 alnæ nersk⁹⁾.

Iomfrwæ Methæ Owssdatther¹⁰⁾ halff nyende alnæ ledisk; ther aff
 er yt 8¹¹⁾ marcck penninghe.

Mayæ Ienssdatther 5½ alnæ ledisk.

Paa sancte Lucie virginis dag¹²⁾ feck Bertell Hanssøn i Horssnes
 ien bloo nersk for 12 marcck¹³⁾.

¹⁾ Senere tilskrevet. ²⁾ Ut Sogn, Bjerre Herred. ³⁾ Hylke,
 Vor Herred. ⁴⁾ Ousted Sogn, Vor Herred. ⁵⁾ Senere tilskrevet.

⁶⁾ Fruering Sogn, Hjelmslev Herred. ⁷⁾ Senere tilskrevet. ⁸⁾ Frue-
 ring Sogn, Hjelmslev Herred. ⁹⁾ Se ndfr. S. 233.

¹⁰⁾ Jomfru Mette Ovesdatter var Nonne i Ring Kloster og levede
 endnu 1529 (Jvfr. Heise: Familien Rosekrantz's Hist. 2. B. Diplom.
 p. 88, hvor et meget interessant Brev fra hende til Fru Sofie Krumme-
 dige findes aftrykt).

¹¹⁾ Rettet til 11. ¹²⁾ Mariemesse, den 8. September.

¹³⁾ Bertel Hansen i Horsens udstedte 1513 et Gjældsbrev til
 Niels Clementssøn paa 100·Mrk. (Se Bilag 1).

Iomffrwe Kirstinæ Erickssdatther 5 alnæ bloo nersk eodem die;
pro qua Pether Bøgiskowff.

Seweren Perssøn i Hølkii 3 alnæ nersk, alnæ 11 sk.
eodem die.

Knwdt Steen i Skowffby 11 march penninghe oc $\frac{1}{2}$ tønne
smør, som ieg lædhe hannum wdii Ring closter in profesto
sancte Marie Magdalene vidue oc iet stækæ nersk, han fek i
Vibvrgħ vigilia Iacobi apostoli etc.¹⁾.

(Bl. 53) Owe Smyt for Skandelborgh 8 marc for 1 fadh
stal, han køpte mek aff oc tog i Ring kloster vigilia purifi-
cationis Marie at betale in fōria Iohannis baptiste; (1 hest yt
han mek for 6 marc)²⁾.

Per Matssøn i Kolingh.

Anno domini 1500 septimo paa Kalleø trydie dag pintzdagħ, thaă bleff
Per Matssøn i Kolingh meg skildugh siwff sin tiffuæ $6\frac{1}{2}$ marc for heste,
han kiepthe meg aff oc skal han betaalle meg indhen poskæ nw nest
komendis (oc siden 20 marc for 1 brvn hest oc 84 marc for hest)³⁾.

Frwæ Birgittæ i Perstrwp 9 march penninghe staar
ighen aff thee penninghe, som ieg lædhe hennæ paa then
gordt; 18 ørtugh korn oc 6 sk. grot staar ighen for skyldt
aff gordhen; iet f..... ør³⁾ iegh lædhe hennæ i Ring closter
penninghe oc andhet, som ieg lagdhe wdt till priorissæ i
Asmildt closter for hennæ datther⁴⁾.

¹⁾ Knud Steen til Skovbygaard var en Søn af Christen Steen til Hovedstrup i Hads Herred, der 1458 var bispeelig Foged paa Aa-
kjær, men af Bisp Jens Iversen (Lange) i Aarhus blev kastet i Fængsel, og som var to Gange gift, 1) med Kirsten Torbernsdatter (Udsøn), 2) med Karine Klavsdatter (Dyre). Knud Steen pantsatte 1498 to Gaarde i Linde til Niels Clementssøn (se Bilag I) og for-
højede yderligere dette Pant 1504 (Sammesteds). Hvor naar han døde, vides ikke, men der blev først holdt Skifte efter ham i 1551 (Kan-
celliets Brevbøger p. 100); han var gift med en Datter af Markvard Juel til Bækmark og Fru Mette Jonsdatter (Viffert), som foran er nævnt. Denne Slægt Steen førte en Ibskal i sit Vaaben og maa ikke forvexles med de Steen'er eller Steenfeld'er, der førte tre Kugler om en Sparre; til hvilken sidste Slægt den 1504 nævnte Christen Steen til Strandbjerggaard (se Bilag I) hører.

²⁾ Senere tilskrevet. ³⁾ Tegnet for: Fjerding, og: ør.

⁴⁾ Fru Birgitte Knudsdaatter i Pederstrup, Christen Christensens Efterleverske, nævnes oftere i Bilag I. Hverken hendes eller hendes Husbonds Slægtkabsforhold kjendes.

Priorissa Maren i Ring closther 10 aln hwidth klede tener tur, aln 8 sk.¹⁾.

Per Terkelssøn i Dagard i Hatting herrit eller Bierre herrit 4 øxen eller 20 marc, han iette myn herre, for han fik breff pa syn skatt skal ey forhøgis.

Tames bogfør 35 rinsk gyllen for heste, han køpthe mek aff i winters, oc 38 marc for 3 hesthe, han køpthe mek aff i dagh i Ring closter, oc 4 sk. anno domini 1500 septimo sabbato proximo ante nativitatis Marie²⁾ etc.

Jes Winter i Bierknæss³⁾ oc Oluff Tybo lofft mek 30 marc for Per Iebssøn i Ladegart, for han belaa modher oc datter, in feria exaltacionis sancte crucis⁴⁾ (17 marc yt)⁵⁾.

Sewren Gøtssøn⁶⁾ i Rask⁷⁾ 20 marc penningh, iek læde

¹⁾ Mariane Lavridsdatter i Ringkloster, jfr. Ældste Archivregistr.

2. B. p. 203 og 205.

²⁾ Den 4. September 1507. ³⁾ Østbirk Sogn, Vor Herred.

⁴⁾ Korsmisso om Høsten, den 14. September. ⁵⁾ Senere tilskrevet.

⁶⁾ Søren Gjødesen til Rask og Bjerre er en Adelsmand af en lige saa mystisk Oprindelse som Niels Clementssøn selv. 1498 tilskjedede Erik og Søren Gjødesønner af Rask med deres Søsters og alle deres Medarvingers Ja og fri Villie til Søren Juell i Bjerre en Gaard i Bjerre og det med Las Grøns Samtykke. Om dette Skjøde fik Søren Juell endnu samme Aar et Vidne af Nim Herredsting, hvilket Vidne er beseglet af Brødrene og endnu bevaret; men her er der den paafaldende Omstændighed, at Søren Gjødesens Segl viser et Skjold med en sexoddet Stjerne, hvorimod Eriks har i Skjoldet en Sky, hvorfra nedskyder fire Lynstraaler. Man fristes heraf til at antage disse Vaaben for at være rent personlige, og Søren Gjødesen svæver da ogsaa endnu mange Aar efter mellem den fri og den ufri Stand (se Udgaven af Frederik I.s Registranter, hvor han p. 377 nævnes blandt »nobiles«, om end sidst, hvorimod han p. 448 og 456 henregnes til Bønder). Sidste Gang han nævnes er 1532. Hans Adelsskab maa dog sluttelig, om end nappe ved nogen kongelig Akt, være blevet fastslaaet, thi om hans Børns Adel hersker der ingen Tvivl. Han var gift med Fru Karen Ottessdatter Rekhals, der skjænkede ham to Børn, en Søn Iver Sørensen til Rask, ofte kaldet Iver Rask, der var gift med Fru Bodil Splid, men ej efterlod sig Børn, hvorfor baade Rask og Bjerre tilfaldt Søsteren Maren, der var gift med Niels Glambek til Svendstrup og var Moder til Lensmanden paa Skanderborg og Aakjær Klavs Glambek. Men det Vaaaben, der tillægges disse Børn paa de Glambek'ske Anetavler, er hverken den sexoddede Stjerne eller Lynstraalerne, men en Strøm paa skraa over Skjoldet og en flyvefærdig Ørn paa Hjelmen (Ad. Lex. 1. B. p. 177). ⁷⁾ Hvirring Sogn, Nim Herred.

hannum i Ring closther pa sante Peter och Powelss dagh¹⁾, som Lwndh kiellerswendh fek hannum anno domini 1500 octavo och sex ørtugh roff och malth.

(Bl. 54) Hans Knvtssøn i Astrvp i Nyu herrit 30 marc, iek lede hannum anno domini 1500 octavo sante Peter och Powels dagh i Ring closther.

Nyng herrit.

Hans Knutssøn i Astrvp 30 marc, iek lede hannum anno domini 1500 octavo die sancti Pauli et Petri, oc 10 gyllen, iek lede hannum eodem anno die Frantzesisii i Ring closter.

Anno domini 1500 nono die sancti Benedicti abbatis²⁾ i Ringcloster gjorde ieg regenskab met Per Matzsøn i Kallinge³⁾, tha bleff han megh skylduge for heste, han køpte megh aff i fiordh anno etc. octavo syw sin tyffuæ march oc 9½ marc penninge danske.

Item bleff Per Matzsøn megh skylduge for heste, han køpte meg aff nw i aar i Ring closter pa sancti Benedicti dagh²⁾ anno etc. nono ny sin tyffuæ oc 2 march danske penninge.

Summarum 331½ marc.

Heraff haffuer Per Matzsøn betald meg 17 marc for grat klede och 100 marc penninge.

Haffwer Per Matzsøn fornøgitmek saa, ath han blifflwer nw 200 marc plictugh; anno domini 1509 feria qvinta post Seuerini⁴⁾ gjorde vii rengenschap i Ringh closter, ut protestor manu propria, at betale in feria Iohannis baptiste⁵⁾ nest kommendis.

(Bl. 55) Anno domini 1510.

Die sancti Petri ad cathedram⁶⁾ paa Kalle, tha bleff Per Matssøn i Kaldingh megh skyldugh otthe sin tywe 4 march danske pennenge for hesthe, han kiøpthe megh aff paa Kalle, wthen the 200 marc, som han war megh tillforne plictugh, som han nw skall bethale sancti Iohannis dagh baptiste nest kommendis.

Anno domini 1511 feria sexta ante dominicam iudica⁷⁾ tha kiøpthe Pether Matssøn i Kollingh megh hesthe aff for ni sin tywe och two marc danske peninge.

Summarum aff alle peninge, som Pether Matssøn i Kollingh er megh skyllugh for hesthe 546 marc peninge anno domini 1511 feria sexta ante dominicam iudica⁷⁾.

¹⁾ Den 29. Juni. ²⁾ Den 21. Marts. ³⁾ Kolding. ⁴⁾ Den 25. Oktober. ⁵⁾ St. Hans Dag. ⁶⁾ Den 22. Februar. ⁷⁾ Den 4. April.

Anno domini 1512 vigilia sancti Thome apostoli¹⁾ paa Kallø, tha giorde iegh regenskab met Per Matssøn i Kollinge, saa at han bliffuer megh nw skylugh 312 marck aff then swm penninge, som han megh plictugh var.

Anno domini 1515 in profesto corporis Christi²⁾ i Viburgh giorde iegh regenskap met Per Matssøn i Koldingh, tha bleff han megh skyligh halffierde syn tiffwe march och halff anden march; till owerwerelsse Oluff Didericsson borgemester, Per Stub och Per Trane et cetera. Ther i mod er iegh hannum skyligh ien hest saa godh som 14 march eller 14 march³⁾.

(Bl. 57)⁴⁾ Kaløs læn oc ther omkrengħ.

Abbethen⁵⁾ i Essenbeck⁶⁾ 60 marck oc 8 sk., ieg lade hannum i Ring clother mandagen nest for sanctæ Valbvrgis dagh⁷⁾.

Her Claus Wrnæ⁸⁾ i Aarus 20 rinske gylden, ieg lade hannum i Ring clother feria secunda post festum sancti Marci ewangeliste⁹⁾.

Oluff smedh i Randhers en oxe swo godh som 5 marck for iet swerdh, han togh fraa bispens swendh aff Fion pa Kallø, som røde Mogens wdi Wibvrgħ loffuet for meth hannum.

Jes Bennicsson, foged pa Estrvp, 10 marck eller two øxen, han iættæ meg for hans brodher i Helstrvp, for han kierde meg for myn herre¹⁰⁾.

Nis Thamessøn i Tharvp i Støffringe herrit 2 øxen for arffuæ, han feck i Kwmdrv¹¹⁾ effther Sewerin Perssøn.

¹⁾ Den 21. December. ²⁾ Den 6. Juni.

³⁾ Oluf Dideriksen var 1508 kun Raadmand i Viborg, men 1516 nævnes han som Borgemester (Heise: Diplom. Viberg. S. 129, 358).

Om Per Stub se S. 214.

Peder Jensen Trane var 1514 Raadmand i Viborg; han havde en Datter Karen, der blev gift med Borgemester Peder Hegelund. Flere Medlemmer af Slægten nævnes i Diplom. Viberg.

⁴⁾ Bl. 56 er ubeskrevet. ⁵⁾ Abbed Jon i Essenbæk nævnes 1499, 1503 (Ældste Archivregist. 2. B.). ⁶⁾ Sønderhald Herred.

⁷⁾ Valborgs Dag er 1. Maj.

⁸⁾ Hr. Klavs Urne var en Søn af Hr. Jørgen Urne til Søgaard og Broder til Bisp Lave Urne i Roskilde. Han var Provst i Aarhus og Degen i Kjøbenhavn.

⁹⁾ Markus Dag er 25. April.

¹⁰⁾ Jens Bendixsen var alt 1504 Foged paa Estrup (Ældste Archivregist. 2. B. p. 95), der dengang tilhørte Hr. Lave Brok, eller hans Enke Fru Kirsten Pedersdatter (Høeg).

¹¹⁾ Borup Sogn, Støvring Herred.

Cristern Ienssøn i Blegewadhi Hald herrit 30 march for foor, han mortthe vlofflig (hørde en man till i Afferii¹⁾, 12 yt²⁾).

Otte Mwnk 100 marc, iek lede hannum, hans swen hentte i Vibvrgħ die Vrbani³⁾ vthen then svm penninge, han war mek førre skyldigh⁴⁾.

Bodill Sewerins i Støffring herrit hwos Randers loffuit meg 30 march penninge oc two øxnæ, Knwdt Perssøn i Søgordt pro ea.

Anders Jenssøn i Blenstrvp⁵⁾ lofft mek en leysk hos lantztingh, som the herwerck, her Mogens Goye lodh lyløse ower Mychil Ienssøn i Mariager, Cristern Anderssøn, Las Styssøn meth flere for kongsagh.

Otthe Mwnck 18 march penninghe och 12 march penninghe, ieg ledhe hannum, som han vdtlagdhe fore thee tingfriidt, hannum owerplick till Hellom herrits tingh och iet støcke swortt nersk, ieg leedhe⁶⁾ hannum samme tiidt⁷⁾ anno domini 1500 septimo vigilia assumptionis Marie wdii Vibvrgħ. Item 6 gyllen gammell gieldt, som ieg ledhe hannum och ieg haffuer inghen breff paa (oc 100 marc, som her star for i bogen pa then anen side⁸⁾).

Ies Lawssøn i Aarss, som haffuer Pether ringdeghens dætther, 60 march penningh, ieg feck hannum at kiøbe øxne for; 5 øxne haffuer han sagdt meg till for 22½ march oc two sk., swa bliffluer han meg skildugh 36½ marc mynne two sk., naar ieg fongher thee 5 øxen, anno domini 1500 septimo logherdagħ in feria octavam assumptionis Marie⁹⁾.

(Bl. 61)¹⁰⁾ Anno domini 1500 septimo.

Pa Kalø ottensdagh nesth efther helge kors dag exaltacionis¹¹⁾

¹⁾ Agri i Mols Herred. ²⁾ Senere tilskrevet. ³⁾ Den 25. Maj.

⁴⁾ Otte Munk til Gjessinggaard var af de Vinranke-Munker og en Søn af Niels Munk til Halkjær og dennes anden Hustru Fru Kirsten Ottessatter (Bøstrup) til Hungstrup og Gjessinggaard. Han var gift med Kirsten Juel Nielsdatter af Aabjerg, der endnu levede 1558 (Mønstringsruller og Rustjenestelister i Danske Kancellis Arkiv), og havde tre Børn, nemlig Sønnen Niels Munk til Gjessinggaard, Abel Munk, Lars Lunovs, og Anne Munk, Lavrids Seefelds.

⁵⁾ Gjerlev Sogn, Gjerlev Herred. ⁶⁾ Disse to Ord ere overstregede og i deres Sted sat: fek. ⁷⁾ Tilskrevet: for thee 12 march, som forscrenit staar. ⁸⁾ Senere tilskrevet. ⁹⁾ Den 22. Avgust.

¹⁰⁾ Bl. 58—60 er ubeskrevet. ¹¹⁾ Den 15. September.

giorde iegh rengenskap meth Per Krabbe i Holm, tha bleff han mek skyligt ni sin tiffue mare, som iek haffuer hans breff pa¹⁾.

Per Krabe i Holm.

Anno domini 1500 octavo die sancti Ketilli, tha lede iek Per Krabe i Holm 10 marc penninge pa Kalø oc 6 ortugh ruff, som han tog i sancti Iorens closter i Ars same tiid pa myn vegne.

Anno domini 1509 altera die sancti Botulphi²⁾ i Westherby i Wanfalk³⁾ herrit worttae Cristern Aall oc iegh forlichte om Qwiesgordh och thet annet⁴⁾ gotz i Bølling herrit, oc skall iegh gifue hannum 30 march for hans deell oc hans søsther s deell i forscreffnæ gotz oc then deell, som iegh haffuer i then øde bygestedh i Helle; ther ower war Per Swenssøn i Hygwm, Esgi Perssøn i Fielteringh⁵⁾, Cristiern Mørck i Ørss⁶⁾, Knwt Mørck oc mange flere.

(Bl. 62) Ab anno quinto usque in annum sextum stor Powell i Sandfær⁷⁾ ighen meth ieth aarss skyldh aff mellen till paskæ nw war.

Anno domini 1500 septimo stander Powel i Sandfer ighen meth 38 ørtugh meell till poskæ nw war; scriptum feria tercia infra octavam ascensionis domini⁸⁾.

Pouel i Sanfer 60 ørtugh mel star igen meth, anno domini 1500 octavo die ascensionis domini til poske nw war.

Her Claws Erickssøn

haffwer fonghet aff Hytz herrit 24 rynskæ gylden oc 70 march danskæ penninghe paa thettæ aarss wpbørsell anno domini 1500 sexto⁹⁾.

¹⁾ Peder Krabbe til Holme var vistnok den sidste Mand af de Krabber fra Hjerpingsgaard, hvis Vaaben var fem Ruder. Han havde vist tilgiftet sig Holme, der menes at være det nuværende Rosenholm (Barner: Familien Rosenkrantz's Historie 1. B. p. 128—29), med Maren Lavridsdatter Petz og havde en Datter Sofie, der tilligemed Faderen endnu levede 1551 (Kancelliets Brevbøger S. 33). Ifølge Jydske Antikviteter boede hun i Aarhus og blev begravet i Domkirken indenfor Kirkedøren, hvor der paa hendes Gravsten var udhugget »de Ruder og et Vildsvinshoved« (altsaa Krabbe og Petz' Vaabnene).

²⁾ Den 18. Juni. ³⁾ Vandfuld. ⁴⁾ Orig.: annes. ⁵⁾ Fialtring, Vandfuld Herred. ⁶⁾ Flynder Sogn, Skodborg Herred. ⁷⁾ Vind Sogn, Ulvborg Herred. ⁸⁾ Den 18. Maj.

⁹⁾ Hr. Klavs Eriksen til Lundsgaard i Fyen var af Slægten Bjørn og en Søn af Hr. Erik Johansen, der 1461 var Lensmand paa Skive. Han var 1480 Hofsinde, skrev sig 1484 »til Lundsgaard« i et til sin »kjære Frænde« Hr. Bent Bilde udgivet Skjøde, og var 1492 Ridder. Han synes at have været Lensmand i Hids Herred. Denne Hr. Klavs Eriksen maa ikke for vexles med den noget yngre Klavs Eriksen Ravensberg (»Klavslippeslot«).

Item gawff ieg Rasmus Skade 16 march penninghe paa her Clawssis vognæ, som han screff meg till fredag nest for dominica invocavit¹⁾ anno domini 1500 septimo vdii Aarss²⁾.

Item 12 rynskæ gylden iek fik en prest i Rybe pa her Clausis vegne nw Riber markyn.

Sexintiffue marc her Clausis drengh hentte affmek iuxta festum sancti Thome³⁾ anno domini 1500 septimo.

Syw sin tiffue marc her Clausis swen hentte affmek i Ring kloster iuxta festum sancti Olavi⁴⁾ anno domini octavo.

(Bl. 63) Øxen, som er ower regenskabet.

60 øxen komme aff Hardzsyszell; 13 øxen komme i haffwen, som vare paa foodher i Hald herrit; 3 øxen komme i haffwen, som her stodhe paa staldh i fyordh.

(Bl. 64) Jachim Blankenfeldt er hieme i Berlyn
in der march.

Anno domini 1512, tha fick han paa Kallø effther mynn herris skrifwelsse:

- 17 deger øxne hwdher.
  - 5 deger koohwder.
  - 60 deger faarskindh oc lamskindh.
  - 4 tønner køkenfeth.
  - 2 Bremer tønner støtth talligh.
  - 4 smale tønner støtth talligh.
  - 4 skibpund vox eller ther hwos.
-

¹⁾ Den 19. Februar.

²⁾ Rasmus Skade antages at være en Søn af Mads Jensen, der 1518 havde lokket og senere mod hendes Slægts Samtykke ægtet Kirsten Nielsdatter (Høeg) til Filshave, men denne Antagelse er neppe rigtig, siden Rasmus her alt nævnes 1507. Rasmus Skade nævnes i den store Reces 1536 og skrives 1537 til Restrup i Gadbjerg Sogn, som han mulig har giftet sig til, thi den tilhørte 1471 Erik Vestenie (Herredags Dombog 1537 p. 98), og Rasmus synes at have været gift med en Vestenie (Dombog 1547 p. 121). 1546 ejede han Skobling i Hads Herred; da baade denne Gaard og Restrup siden tilhørte Mads Jensens Søn Niels Madsen Skade, var Rasmus Skade mulig en Broder til Mads Jensen.

³⁾ Den 21. December. ⁴⁾ Den 29. Juli.

Thette efftherscreffne fick han i Ring closter samme tiidh.

2 deger øxnehwder och 3 hwder.
 14 deger faarskind oc lamskindh.
 5 hesthe, graabyriall for 20 gyllen.
 2 andre graa hesthe, hwer 12 gyllen.
 ien graa ganger for 12 gyllen.
 ien annen blacket ganger 6 gyllen.

(Bl. 68)¹⁾ Vtgiffit aff penninge.

300 marc ieg fick Hans Bartholmeus²⁾ i Aalburge at købe
 sildt for anno vndecimo, som myn herris nade skreff.

600 marc ieg køpte . . . . . oc torsk for; kam till
 K[ø]penhaffn anno vndecimo.

Penninge for øll, som [brø]gget vorth i Aars oc
 [Ran]ders nw systh in . . . . . oc kom till Køpenhaffn.

60 marc Anders Ienssøn fik, som mester Anders Glob³⁾
 screff megh til die sancti Laurencii⁴⁾ anno 13°.

Item 200 marck iegh kiøpte fisk for oc sende til Fyon til
 myn frwe, som myn herre screff megh til om anno domini
 etc. 13° die sancti Vrbani⁵⁾.

¹⁾ Bl. 65—67 ere ubeskrevne.

²⁾ Den bekjendte Tolder i Aalborg, der 1520 blev Lensmand paa Aalborghus og 1522 blev dræbt af Borgerne i Aalborg.

³⁾ Mester Anders Glob var en Søn af Oluf Pedersen til Vellumgaard og Fru Anne Albertsdatter (Skeel). 1499 blev han med Biskop Jens Andersen sendt i Gesandtskab til Rusland. 1501 var han Degen i Roskilde og 1512 blev han, der da var Kongelig Sekretær, forlenet med Provstiet i Odense; han var ogsaa Sogneherre til St. Olai Kirke i Kallundborg, men resignede 1514 (D. Atlas 2. B. p. 414). 1517 var han Rentemester. 1520 ombyttede han sit Dekanat i Roskilde med Ove Bildes Provsti i Viborg (Ny D. Mag. 1. B. p. 203) og 1525 fik han Livsbrev paa St. Jørgens Hospital i Odense. 1530 blev han endvidere forlenet med Asminderup Kirke i Skaane og 1533 havde han tillige et Kannikedømme i Kjøbenhavn og et Degnedømme i Bergen. Året efter var han Rentemester hos Grev Christoffer, men denne Stilling havde han alt beklædt hos Christiern II. og Frederik I. og beholdt den ogsaa hos Kong Christian III. I Kong Frederik I.'s Tid var han bleven forlenet med Hvidøre Len (Erslev: Lensmænd p. 84), men afstod 1545 sit Livsbrev til Kongen. Kort efter døde han (Jfr. Rødam: Kjøbenhavns Kirker og Klostre p. 155—56).

⁴⁾ Den 10. Avgust. ⁵⁾ Den 25. Maj.

Item 12 march for ieth skibspund hamp til slotz behoff.

Item 9 march for latter til thet steenhws paa slotthet.

Item 16 march, iegh gaff the skibmendh, som førde thet skib til Vardbergh.

Item 20 march Crestiern Clementssøn fik til ath there meth myn herris korn, han fulle i Engelandh anno domini etc. 13°.

[Item] 4 march for iet fad emst øl.

[Item] . march for iet fad mwmme, [som] kam til slotthet festum asump[cionijs] Marie anno etc. 13°.

[Item] 36 marc myn swenne fik til [ath there m]eth i then rese i lanthe Holsten.

[. . . . .] for 6 leritz kiortel.

6 marc for glawyndh oc oodh oc fierre [?].

Item iet stycke ledisk kam til myn herris pallatz.

Paa en løs seddel staar:

Wp børszell:

1200 march aff toldh i Aalbyrge.

250 march aff Niels Hienriessøn i Gereholm¹⁾.

500 march aff friitløse men.

600 march aff Gierdt Ericssøn for Ostrup.

Wdgiffth:

1300 march for Rowsiø panth.

300 march for pulwer oc tackell aff Eylerdt van Kampen.

6 gylden for astra till capellet paa slotthet.

15 march for ieth skibpund hamp anno decimo, som kam til slotthet.

Wtgiffth.*

220 march oc 22 rinske gylden, skipper Effert aff Campen feck for bøsskrydh, ancker, segell och annet skibsrettskab.

¹⁾ Niels Henriksen til Gerholm i Hellum Herred førte en Lillie i sit Vaaben og var gift med Inger Jensdatter af Nielstrup, hvis Vaaben var en væbnet Arm. Han var Fader til Henrik Nielsen, der var Foged paa Bustrup, Anne Nielsdatter, Erik Bliks, og Mikkel Nielsen til Gerholm, hvis Søn Jens antog Navnet Hvas og blev Stam-fader til den yngre Slægt Hvas paa Kaas (jfr. Hvas 4. B. p. 188 ff.).

10 marck for astragh till capellet.

Penninge iegh gaff for korn och homell till øll oc skibleyæ till Kiøpenhaffn, for maltgierningh oc for at føre øllet wdh till skibet.

Rogh, som baget vort till 90 lester brødh.

III.

1504 (?) 10. Febr. Brev fra Niels Clementssøn til Thomes Iversen (Juel)¹⁾.

In domino salutem. Kiere Tames Ywersszøn, som i screffue meg till, at bispen haffuer tageth Trøyborg fraa ether oc alt thet i haffde ther pa slotthet, tækkes meg got være, at i vandher strax till her Henrick Knwtzøn²⁾, hwor i konne finde hanum oc radher met hannum om the vold oc hierwerk oc andhre dielæ, the haffue giort ether, oc bedher hannum scriffue alle erindhe for ether till myn herris nade, som ether er skiedh, oc faarer sielff wfortøffwret till myn herris nade oc vndheruiser hannum alle erindhæ, ther leggher ether mactk paa. Item skall i faa penninghen, som i scriffue om, oc gifuer ether till iet slidinnæ. Myn herris nade kendher ether vell thee raad, i goar e gemmell megh. In Christo valete. Ex Blesberg quarta feria post festum Scolastice virginis.

*Niels
Clementzøn.*

Udskrift:

Welborne man Thomes Ywersszøn kommendes thettæ breff etc.

---

¹⁾ Orig. paa Papir med Spor af Segl i Gehejmearkivets Samling »Nørrejylland« Nr. 213. Brevet er som dikteret (?) Original aftrykt i Overensstemmelse med S. 198 ovfr.

²⁾ Gyldenstjerne.

IV.

1505 13. Febr. Kongen stadtæster den Fuldmagt, som Niels Clementssøn, Forstander i Ring Kloster og Tolder i Aalborg, har givet Borgemester Povl Andersson til at opkræve Told i hans Fraværelse¹⁾.

Vii Hanss met gudz node [o. s. v.] giøre alle vitherligh, at effther thii ath oss elskelige Nielss Clemitzsøn wor man, thiener oc forstander till Ringcloster oc vor tolder udi Aalborgh, haffver befallet oss elskelige Povell Andersson, vor borgemesther ther sammestedz, vor told ther op at bære oc annamme i hanss fraværelse oc emæden han anderstedz ther i Nørrejutlandh reyser oc vancker vore ærende oc værff ath bestille, oc forskrefne vor borgemesther hannom till gode rede giffver och fornøger hvess toldh, siise oc sagefaldh aff fremmede køpmenn, som han opbær i hanss fraverelse oc hanom antvorder, nar han paa esker, oc tagher ighen forskrefne Nielss Clemitzsøns qvittants paa then deell, han hannom fornøger, tha ville vii, at thet skall væære ligerwiizz som han oss thet selfve fornøgede oc han vor egen qvittants ther paa haffdhe, oc hvess han ydermere opbærer, en som han forskrefne Nielss Clemitzsøn fornøger, thet skall han fornøge oss oc vor qvittants ther paa tage, som thet seg bør. Giffvet paa vorth sloth Nyborgh torsdaghen nest effther førsthe søndag i fasthe aar etc. mdqvinto under vort signet.

V.

1507 24. Avg. Michel Seuerinssøns mactebreff i Tørild, at Niels Clementssøn schall kreffue xlvi marc aff frue Birgitt i Gesinggart oc hennes sen Otte Mwnk²⁾.

Iek Michel Seurinssøn i Tørild giør alle witerlicht meth thette myt opne breff at haffue befald oc full macht giffuet

¹⁾ Afskrift i Langebeks Diplomatarium efter »Aalborg Bys Breve«, aftrykt her i Overensstemmelse med de i 10. Bd. S. 172 nævnte Regler.

²⁾ Saaledes staar der bag paa Brevet, som i Original og skrevet med Niels Clementssøns Haandskrift findes i Topogr. Saml. paa Papir Ringkloster Nr. 1; det er her som Avtograf aftrykt i Overensstemmelse med S. 198 ovfr.

Niels Clemetssøn forstanner i Ring closther ind at kreffue
oc vp at berre xlvi marc danske penninge aff frwe Byrgithe
i Gesinghgard oc aff hynnes sørn Otte Mwnk, som the mek
skylligt er, oc nar the haffue fornøget oc betald fornefnde Niels
Clemetssøn fornefnde xlvi marc penninge, tha lader iek then-
num oc t[h]eris arffuinge quit oc kerløs for mek oc myn
arffuinge i alle made. Till windisbyrt trucker iek myt intzegel
nedher for thette breff. Datum anno domini md septimo pa
sancti Bartholomei apostoli dagh.

VI.

1508 (?) 17. Septbr. Niels Clementssøn sender Kongen Indberet-
ning om Krongods, som Electus i Viborg formodes at ville tilegne sig;
han anbefaler Jes Pors til Kongen¹⁾.

Myt tienesthe etc., kiere nadighe herre! werdis edher
nadhe at wedhe, at iegh haffuer talet och forfareth meth
electo oc capittell i Wiborigh om Eby Galtis gotz oc her
Skarpenbergis gotz, tha lwdher bispdoms breffwe, som thee
haffwer ther paa, oc edher nadis register icky eens, oc er
kronen storligh sweghen meth thet gotz; gotzeth er wendh
borth oc beris døøl paa oc talleth bispoc Niels Friiss aldrigh
till edher nadhe om thet gotz meen holth gotzeth saa hedhen,
som thet skwlle haffwe wereth kirckens egheth gotz. Ieg wil
liedhe oc spøre thet ydherste, iegh kan, om gotzeth, hwre thet
haffuer segh ther meth. Item thee leen, som eder nadhe
befallem megh at anamme, thennum kan electus eller capitell
inghen breffwe fydhe paa, the breffwen er borth taghen oc
fandis ther inghen peningh effther bispoc Niels Friis oc mest
diellen aff breffwen er bortthe, som macth paa ligher. Item
komer ther en karl til edher nadhe aff Wiborigh, som hedher
Ies Pors; han haffde godhe gamel breffwe paa iiiii bøndher-

---

¹⁾ Orig. i Topogr. Saml. paa Papir Viborg Nr. 205. Brevet er sikkert
skrevet efter Diktat. Baade Skriften og Retskrivningen afviger
fra Gjældbøgerne. Aftrykket er udført i Overensstemmelse med
S. 198 ovfr.

gordhe, oc the breffwe feck han Eyler Brøysk, oc er bodhe
breffwen oc gotzeth wendh hannum oc kronen fraa, som han
kan selff ydermere beretthe edher nadhe; thet er icky goth,
at kronen skal saa mesthe syn gotz. Item haffuer han eder
nadir breffwe paa sancti Iorghens gordh i Olborigh. Wille
edher nadhe werdis till at wndhe hannum gordhen, tha er
han en dweligh karl. Item wille ieg kome till eder nade
thet snaresthe, iegh kan bestille edher nadis erendhe, som edher
nadhe haffwer befaleth megh. Edher nadhe gudh befalindis,
screffweth i Wiborigh sancti Lamberti dagh.

Edher nadis tiener

Niels Clementssøn.

Udskrift:

Høgheborn fersthe oc mectwghe herre her Hans meth gutz nadhe
Danmarkis, Swerigis (o. s. v.), syn kiere nadigh herre.

VII.

1508 (?) 30. Novbr. Niels Clementssøn sender Kongen fortsat Ind-
beretning om sine Forhandlinger med Bispen i Viborg om det Krongods,
som denne vilde tilegne sig¹⁾.

Myn wnnerdanick tro tienestæ etc. kiære nadøge herre!
haffuer ieg anammet the two herret, som bispen aff Wiborg
haffde, som ether nade befwll meg i sist i Kalindbvrg, oc
seyer bispen, seg at haffuæ Slett herret i pantt for 2000 marc
oc 600 gyldhen; tha esket ieg pa panttebreffuet, som ether
nade befwll meg, tha kan han ickæ finde ether nadis pantte-
breff ther pa, oc ickæ findis thet heller i ether nadis registher;
hwre thet haffuer seg met sammaæ herrett oc met panttet, som
han seyer aff, ther kan inghen giøre redhæ pa i sandhedh oc
kan ether nade inghenlunde ombære Slett herret for thet
fiskerii skyldh medh tharre sildh, som kommer till Køpinghaffn
oc Kalleø om aaret, oc thet fiskerii kan man ickæ brwge,

---

¹⁾ Dikteret (?) Original, findes i Topogr. Saml. paa Papir Viborg Nr. 206. Seglet, som har lukket Brevet, er affaldet. Aftrykket er i Overensstemmelse med S. 198 ovfr.

wthen man haffuer herretdett till helpp. Bispen haffde giernæ the herret igen, theth maa well swo bliffuæ standendis, swo lenge han oc ieg komer ether nade till ordz. Item the skib, som ether nade sagde meg wti Kallindburgh at ther skulleæ kommæ till Kalleø effther timmer och kalksteen, them willæ ieg at the skullæ kommæ noget snartt, om the kan komme aff stedh for winther skyld. Item thet Skarppenberggis gotz kan ieg inghen redhæ faa pa, som bispen aff Vibvrg skullæ haffuæ i pantt for 1200 march oc gotzeth skullæ nw wäre friitt igen; tre gorde haffuer ieg fonget; the komer inthet wedh thet Skarppenberggis gotz. Thet gangher icke well till, ath kronens gotz shall swo bliffue bwrte. Kronen misther möghett for sliigh gamble pantt oc laan skyld; gotzett døless och slagis wndher, nar thet staar swo lengæ. Ether nade gwd befalendess. Scriffuet i Wibvrg sancti Andree afþthen.

Ether nadis tiener

Niels Clementssøn.

Udskrift:

Hoffueborn først oc mechiige herre her Hans mett gwtz nade Danmarkis, Suerigis [o. s. v.] syn kiære nadege herre.

VIII.

1512 22. Januar. Niels Clementssøn beretter Kongen om et strandet Skib, som Predbjørn Podebusk vil tilegne sig¹⁾.

Myndnerdanich tro tienesth etc.! kiere naduge herre, iegh skreff ether nade till i systh, at her Preberge thogh ieth skib full aff bergefisk; nw vill han thale meth ether nade saa, at han vill haffue skibet till sytt behoff. Thet er besth, at ether nade seyer hannum till saa, at han sendher skibet och fisken och szeglebaadhe, som han fick till vragh, till Kiøpenhaffn. Thet fisk han fick er saa goth, som alt thet annet fisk er, ther kom till vragh; thet laa tørth i skibet achther;

¹⁾ Dikteret (?) Original paa Papir i Dsk. Kongers Historie, Pak. 3; Stykker af det paatrykte Segl findes endnu paa Brevet. Aftrykket er i Overensstemmelse med S. 198 ovfr.

annet var blötth och voth. Kiære herre! hwad h iegh skrifwer ether nade till, som ether nade ligger selff macth paa, tha kan iegh inghen swar faa igen, hwar effther iegh skall retthe megh. Ether nade gudh befalendis, skreffuet i Viburge anno domini mdxii^o die sancti Vincencii martiris.

Ether nadis tro tiener

Niels Clementssøn.

Udskrift:

Høgeborne fæsthe och meetuge herre Hans meth gudz nade [o. s. v.] syn kiere naduge herre etc.

IX.

1515 5. Novbr. Dom af Kongen og Rigens Raad, at der ikke bødes for den, som blev dræbt efter at være gjort fredlös for Manddrab, hvorimod den dræbte Fredløses Slægt skal give Mandebod for den af den Fredløse dræbte¹⁾.

Vii Cristiernn etc. . . . . giøre alle vitherligt, at aar effther gudz byrd mdxv then mandag nesth effter alle helgenne dagh for oss pa vort retthertingh i Randers i vor eyen nerværelse nerverendis oss elskelige her Nicles Ericssøn, her Nicles Høg, her Moghens Gøyæ, her Jacob Andersson, her Thomes Nielssøn, her Jachym Lycke, riddere, Nicles Clemendssøn, vore men oc rad, oc Cristiernn Andersson, vor landzdomer i Nørreiudland, vore skickethe oss elskelige Pouell Børyall oc Jes Boriall, berette oc kerde hvorledis Thomes Skadeland noger tyd siden slog, hug oc lemmelasthet theris broder Morthen Børiall oc begerede aldrigh dag aff hanum²⁾ eller bad hanum noger vandell³⁾ for then skade, meen siden pa syn kirckevey, som han sadh i sin vogen met sin husfruæ, redh samme Thomes Skadeland till hanum oc slogh hanum e hiell oc gick hanum

---

¹⁾ Original paa Pergament i Gehejmearkivet. Seglet affaldet. Dokumentet har været brugt til Bind om en Bog. Aftrykket er udført i Overensstemmelse med de i 10. Bd. S. 172 nævnte Regler.

²⁾ Begere dag aff hanum o: forlange Fred af ham.

³⁾ Bede hanum noger vandel o: bede ham om nogen Erstatning.

ther for stymandz tugh oc hervercke offver oc bleff fredløss¹⁾), oc ther effter, som han skulde pagribes for saghenn, bleff han e hiel slaghenn oc saa fremdelis reth for synæ gierninger, oc sette i rette, om thenum bør at haffve bod for theris broders død, oc hagde ther fore steffndt hiid i rette for oss Niels Skadeland oc Iorghenn Skadeland, som møtte vore oc svarethe, at the haffve oc misth theris broder oc myentte, at the skulde enghen annen bod plectig være for Morthen Børyals død, om hvilken sag the gaffve thenum i rette for oss pa bode sider. Ther uppa sagde vii saa for rette, at Thomes Skadeland bør at ligge pa sinæ egne vercke oc ey bødis for effther svodan leglighed, som fore er rørt, oc Povell Børyall, Jes Børiall oc theris metfølgere at vere qvitte, frii oc angerløse for Thomes Skadelandz død, for thii han greb till verge then tyd, the ville grike hanum, och bleff saa slaghenn, och Niels Skadeland oc Jørg'henn Skadeland oc theris sleth oc venner at bøde for Morthen Børyals død effther loghen²⁾). Datum ut supra nostro

¹⁾ Hvis Tomas Skadeland var blevet greben paa færsk Gjerning, skulde han i Følge Jyske Lov 3,67 for Stimandsfærd have mistet sin Hals og hans Hovedlod have tilfaldet Kongen. Nu gik der ham derimod Stimandstov over o: Herredsnaevninger, eller maaske, da der er Tale om Manddrab, Sandemænd, svore ham skyldig i Overensstemmelse med Jyske Lov 3,64 og i Følge samme Lov 3,67 skulde han derfor bøde 40 Mark og erstatte Skaden; Skadeserstatningen maatte i det foreliggende Tilfælde falde sammen med den ved Drabet forskyldte Mandebod. Mærkeligt er det, at Nævningerne ogsaa svore ham Hærværk over, siden der ellers til dette Begreb efter jysk Ret kræves, at Gjerningsmanden trænger ind paa den Skadelidenes Ejendom (Hus, Mark, jvfr. Jyske Lov 2,30—32; 3,41, 48—50); muligvis er det Kirkevejen som Gjerningssted, der er Aarsag hertil, skjønt det ellers efter Jyske Lov 3,22 kun er Kirke og Kirkegaard, der nyde en særlig Fred i Modsætning til Tingsted og Tingvej. I hvert Tilfælde kan Tomas Skadelands Straf ikke være blevet bestemt efter den sidstnævnte Artikkel, ti efter den kunde han kun undgaa Fredløsheden efter Samtykke af den Dræbtes Arvinger (of han haldær sin frith), men med disse har han, som Dommen viser, næppe forhandlet. Paa den anden Side antyder denne ogsaa, at han ikke var endelig fredløs (gick hanum ... tugh ... offver oc bleff fredløss); han erlagde ikke den ham efter Nævningernes: Skyldig, i Henhold til Loven (Jyske Lov 3,67) paahvilende 40 marks Bod og blev derfor fredløs.

²⁾ Der paahvilede ikke Manddraberens »venner« nogen Forpligtelse til at deltage i Mandebodens Udredelse. Ordet er formodenlig en Skrivefejl for: frender. I et Tilfælde som det foreliggende skulde Slægten

ad causas sub sigillo, teste Georgio Marswin justiciario nostro
dilecto.

X.

1517 3. Juni. Hans Fynbos Gjældsbrev til Niels Clementssøn paa
350 mark mindre end 2 Sk.¹⁾.

Iegh Hanss Fiinbo kendis meth thette miitt obne breff, ath iegh var offver regenskab meth Hans toller, borgemester i Olbore, och meth Severen Polssøn, foghet po Olborehuss, then tiisdagh nest effter piintzdagh. Thette regenskab renedet vii offver, som I Nelss Klemendssøn befalledt oss, tha løff sumen svo meghet, som iegh haffver, iiiij^e marck, ii β mynder. Thesse samme pendingh haffver iegh meth sodann contrack, ath iegh skall giiffve eder Nelss Klemenssøn hoffvetsumen igien, udhen øø eller salt vandt thagher megh thet aff. Item vell gudt, ath iegh kandt forbedre thesse pendingh, tha skall halffdellen vere Nelss Klemenssøns och halffdellen miitt. Thell vyndzbørd trøcker iegh miitt iinzelle neden for thette miitt obne breff etc. Skreffvidt i Olbore then onsdagh nest effter piintzdagh anno domini mdxvij.

XI.

1519 26. Septbr. Jakob Anderssen forklarer Kongen Forholdet med fire Gaarde i Nørlyng Herred, som Niels Clementssøn havde i 15 Aar, og som Kannikerne i Viborg ville tilegne sig²⁾.

Myn ydmøgele veluilige tro tyeniste altidt. Kiæreste nadige herre! verdis ether nadis verdigheth at wide, som

---

betale de to Tredjedeles af Mandeboden, se nærmere Stemanns Rets-historie p. 655.

¹⁾ Original paa Papir i Gehejmearkivets Samling Nørrejylland Nr. 211, aftrykt i Overensstemmelse med de i 10. Bd. S. 172 nævnte Regler. I Seglet ses et Bomærke og Omskriften: Hans Marqversen.

²⁾ Orig. i Topogr. Saml. paa Papir Viborg Nr. 150. En Efterskrift til Brevet er uden Interesse og derfor udeladt i Aftrykket.

ether nadis verdigheth vell fortyncker, ath ether nadе befulle Eyler Brysk, thet han skulle lade meg nyøde the iiii gorde, som ther ligger i myt løen¹⁾, om thet vaer sa, the syndisth icke vti Niels Clementssøns hosfrve hynnes breff, tha ville Niels Clementssøns hosfrve icke haffue thennum, for thy kanycker i Viborigh haffde lath taget engen fra gordhen i fyordh sidhen Niels Clementssøn var dødt, och vaer ieg hoss Eyler Bryske i Viborig, tha ville han icke lade meg affnamme gorden, som han loffuet meg for ether nadе; sidhen haffuer kanycken taget gordhen meth oc kommet mannen till at sege thennum tyeniste; haffde ieg hath then i være, tha skulle the huercken haffue tagit engen eller gordhen. Nw haffuer ieg affnammet gordhen pa ether nadis vegne, effther the ligger i myt leen, och ma ether nadis verdigheth verdis at widhe, thet Niels Clementssøn haffde thennum i være i xv aar, och er bøget pa rette krognens iordh, och haffuer ieg icke mere vt aff ether nadis verdigheth end vi gorde och ii boell ther i herrit, och acther kanyckerne sielff till ether nadhe ther om, tha maa ether nadis verdigheth vidhe ath rette ether nadе effther, och meen ieg, ath thennum borde at vynde ether nadе thet vt aff, om the skulle haffue thet, och icke tage ether nadе thet *fraa*; thet haffuer ieg sagde thennum. Ville ether nadе verdiste till at sc riffue meg till, om ieg skulle beholle thennum till *sa* lenge sagen kommer i rette for ether nadis verdigheth eller ether nadhe ville, thet ieg skulle slæpe thennum igen. Kiære herre! her meth ether nadis ver[digheth the]n²⁾ alsomegtiste gudt till euig tadt befallendis. Ex Støffringordh m[anda]g nest for sante Mechels dag mdxix.

Jacop Andersson rydder.

Udskrift:

Hofborn førstæ vor kiereste naduge herre konninge Cristiern, Danmarks, Norigis, Swerigis koninge, ydmøgele sendis thette breff.

¹⁾ Nørlyng Herred.

²⁾ Her findes et Hul i Papiret.

XII.

1520 14. Marts. Rasmus Clementssøn giver Kongen Beretning om Udførelsen af forskjellige ham betroede Forretninger¹⁾.

(Det efterfølgende Brev, der knytter sig til det S. 176 omtalte, til Rasmus Clementssøn overdragne Hverv at oppebære Landehjælp af gode Mænd og Bønder i Viborg Stift, viser, at dette Hverv har haft et videre Omfang, og er saaledes ikke blot et Vidnesbyrd om, hvor god en Fod han dengang endnu stod paa med Kong Christiern, men ogsaa om den Anseelse, som han alt dengang nød.)

Myne ymehg velige troffue thenist! kiere nadige here! om erynde och verff, sam ieg haffuit thiil bespend aff Viborigh och her Niels Høgh, ethers nadis radt, y Viborigh stygt paa ethers nadis vegend, tha sammetickit thy veluilieth then hielp aff menegge almoendt at fonghe. Syden screffue ieg samme hielp aff almoendt i de herrett, sam ieg haffuede befalinge paa, saa ath hver bwnd, sam sedher vet affwel, kommer thiil i gylden at giffue, then rigge helper then fatig, ther var almoendt veluilihg thiil. Item syden lad ieg forscriffue thiil reddemens mend her y stigt och tackit theunem paa ethers nadis vegen, at thy wil hialp, at samme hielp aff almoend bleff religh ladt oe screffuen, och batt thennum, at thy skulle vere behielpeligh ther at samme hielp motte religh vdtkomme, hwielkyt thy sade, at thy vil vere velueligh thiil. Item siden gaff iegh riddemens mend at kydhe ethers nadis erryngħ; ther var mesther Hanns Wincke hooss, ethers nodis scriffuer, tha suarryt thy oss paa ethers nadis wegend saa, at thy vilde gerne hielpe the vderst thy aff steed kwn komme, tha bœd thy icky ner effther then taxum, sam ethers nadhe sende meg; haffuede ieg ethers nadis breff saa alle, sam frii och frelsse kyndis, at thy skulle rette theunum effther at folle ind y Suerigh, thaa kam samme hielp met thet snarryst aff stheed oe mögit vdher mere endt thy nw viil gaa thiil. Item om kyrkykorn her y stigh, som icky er fram komit thiil at brøge oe bagge aff, hur ethers nadhe viil haffue thet ther met, om ethers nade viil haffue ther peninghe eller øxen for thet, sam icky leggher vedt strande side, thaa fongher ethers nade vel

¹⁾ Egenhændig (?) Original i »Indkomne Breve til Danske Kancellie«, aftrykt efter de S. 198—99 angivne Regler.

hwndhre ex[en] eller ii^e her y stig oc saa y hwer stigt,
saa gangher thet enss offuer alle landt. Ethers nade gud
befalindis. Screffuit i Wiborg feria 4ta post dominicam oculi
anno domini mdxx.

Rasmus Clementzsøn.

Udskrift:

Higborn ført (!) her Cristiern met gutz nadhe Danmarkis, Norgis,
wdwald koninge thil Suerige hertug i Slesswiig, synd kerist nade herre etc.

1510

Tilføjelser og Retteiser.

S. 169 Ann. 2. Ogsaa med Biskop Erik Kaas i Viborg gjorde Niels Clementssøn 25. Nov. 1510 et Mageskifte, hvorved han fik en Gaard i Egelund, Haderup Sogn, Ginding Herred, for en Gaard i Veggerby i Hornum Herred (Geh.-Ark. Voss, Ginding H. 54).

• 188 (1504). Havstrupgaard læs: Savstrup Mølle.

• 195 (1515). Niels Clementssøns originale Gjenbrev til Kongen i Anledning af Erhvervelsen af Holris er af 23. Juni 1515 og til Vitterlighed beseglet af Rigsraaderne og Ridderne Hr. Niels Høg, Hr. Thomas Nielsen (Lange) og Hr. Albret Jepsen (Ravensberg) samt af Eiler Bryske, Gjord Nielsen (Drefeld, Lensmand paa Hindsgavl), Eske Bille (Lensmand paa Hagenskov) og Otte Brockenhauus (forhenværende Lensmand paa Kjøbenhavn), altsaa alle fremragende Mænd.

• 197-98. Bemærkningen om, at Gjældbøgerne ere Niels Clementssøns Avtographer, maa maaske modificeres med Hensyn til Gjældbogen 1500—15, af hvilken vist de Stykker, hvori der skrives: iesgl, megh, ere skrevne efter Diktat af en Skriver. De Stykker derimod, der ligesom Gjældbogen 1500—4 og Bilag V bruge: iek, mek, maa tilskrives Niels Clementssøn selv.

• 199—200 bør i Aftrykket læses I for: J.

Jdgiverne skyldte Arkivar dr. phil. O. Nielsen Tak for Oplysninger om forskjellige mindre bekjendte Steders Beliggenhed.